

**UCHWAŁA NR LXXXI/757/2022
RADY MIEJSKIEJ W RADOMIU**

z dnia 29 sierpnia 2022 r.

w sprawie przyjęcia Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030

Na podstawie art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.) Rada Miejska w Radomiu uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia - Radom 2030” stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Radomia.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miejskiej
w Radomiu

Kinga Bogusz

Załącznik do uchwały Nr LXXXI/757/2022
Rady Miejskiej w Radomiu
z dnia 29 sierpnia 2022 r.

STRATEGIA DALSZEGO ROZWOJU GMINY MIASTA RADOMIA RADOM 2030

Nad Strategią dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom2030 pracował zespół, w składzie:

- 1) Pan Jerzy Zawodnik – Zastępca Prezydenta Miasta Radomia,
- 2) Pani Katarzyna Kalinowska – Zastępca Prezydenta Miasta Radomia,
- 3) Pan Mateusz Tyczyński – Zastępca Prezydenta Miasta Radomia,
- 4) Pan Michał Michalski – Sekretarz Miasta Radomia,
- 5) Pan Robert Chrobotowicz – Radny Rady Miejskiej w Radomiu,
- 6) Pan Tomasz Gogacz – Radny Rady Miejskiej w Radomiu,
- 7) Pan Marcin Majewski¹ – Radny Rady Miejskiej w Radomiu,
- 8) Pan Dawid Ruszczyk – Radny Rady Miejskiej w Radomiu,
- 9) Pani Katarzyna Bernat – Dyrektor Wydziału Funduszy Unijnych,
- 10) Pani Agnieszka Grabska – Dyrektor Wydziału Edukacji,
- 11) Pani Małgorzata Pietraszewska – Dyrektor Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa,
- 12) Pan Eugeniusz Kaczmarek – Dyrektor Wydziału Inwestycji,
- 13) Pan Tadeusz Murawski – Dyrektor Wydziału Budżetu,
- 14) Pan Sebastian Równy – Dyrektor Wydziału Kultury,
- 15) Pani Elwira Skoczek – Dyrektor Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej,
- 16) Pan Mirosław Sot – Dyrektor Wydziału Teleinformatycznego,
- 17) Pan Wojciech Głód – p.o. Zastępcy Dyrektora Wydziału Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki,
- 18) Pani Małgorzata Błażewicz – Kierownik Biura Nadzoru Właścicielskiego,
- 19) Pani Marzena Kędra – Kierownik Biura Rewitalizacji,
- 20) Pan Krzysztof Turek – Kierownik Biura Obsługi Radomskiej Strefy Gospodarczej,
- 21) Pani Magda Wielogórska – Dyrektor Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Radomiu

przy wsparciu merytorycznym firmy:

Lech Consulting Sp. z o.o., ul. Podmurna 65/1, 87-100 Toruń.

---

¹ Rezygnacja z członkostwa w Zespole zgłoszona w dniu 11.08.2022 r., wprowadzona Zarządzeniem nr 3818/2022 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 18.08.2022 r.

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
1. WPROWADZENIE	4
1. WNIOSKI Z DIAGNOZY SPOŁECZNO – GOSPODARCZO - PRZESTRZENNEJ	6
1.1. WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ – SFERA SPOŁECZNA	6
1.2. WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ – SFERA GOSPODARCZA	21
1.3. WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ – SFERA PRZESTRZENNA	25
1.4. ANALIZA SWOT	30
2. MISJA I WIZJA ROZWOJU ORAZ CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	35
3. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNEJ	73
4. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI (OSI)	83
4.1. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	83
4.2. Obszary strategicznej interwencji na poziomie lokalnym	85
5. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII ORAZ WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	90
5.1. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA REALIZACJĘ STRATEGII ROZWOJU	90
5.2. SYSTEM MONITORINGU, EWALUACJI ORAZ AKTUALIZACJI STRATEGII	96
5.3. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	99
5.4. RAMY FINANSOWE ORAZ ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII ROZWOJU	105
6. MATRYCA ZGODNOŚCI CELÓW STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU	107
7. SPIS, TABEL, WYKRESÓW, RYSUNKÓW, SCHEMATÓW	112

1. WPROWADZENIE

Strategia rozwoju gminy jest podstawowym narzędziem zarządzania strategicznego na szczeblu lokalnym, dlatego tak ważne jest by była ona aktualna oraz wiarygodna, a jednocześnie dostosowana do nieustannie zachodzących zmian w otoczeniu wewnętrznym oraz zewnętrznym. Dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość, a co za tym idzie, nowe wyzwania stojące przed miastami, którym należy sprostać, powodują konieczność wyznaczenia nowych kierunków rozwoju i celów.

Dotychczas strategię rozwoju gminy nie miały tak silnie ugruntowanej pozycji w przepisach prawa, a z pewnością nie były tak szczegółowo potraktowane przez ustawodawcę. Z dniem 13 listopada 2020 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, która wprowadziła zmiany w kilkudziesięciu innych aktach prawnych, w tym w ustawie o samorządzie gminnym. Dokonanie takich zmian spowodowało w pewien sposób ujednoczenie podejścia do treści strategii rozwoju na poziomie gmin. Jednocześnie wciąż utrzymano fakultatywność opracowania strategii rozwoju, decyzja w tym zakresie należy do władz samorządowych.

Zatem zgodnie z art. 10e ustawy o samorządzie gminnym, strategię rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 06.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby tej strategii, oraz określa w szczególności:

1. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym
2. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych
3. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia
4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy
5. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie
6. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 512, 1571 i 1815 oraz z 2020 r. poz. 1378), wraz z zakresem planowanych działań
7. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań
8. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych
9. Szacunkowe ramy finansowe i źródła finansowania.

Strategię rozwoju gminy sporządza się w formie tekstowej oraz graficznej.

Ponadto wprowadzone zmiany na poziomie ustawy, określają również stronę proceduralną opracowania strategii oraz jej elementy. Metodologia opracowania Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030 oparta została o następujące etapy przedstawione poniżej.

Schemat 1. Etapy opracowania Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030

Źródło: opracowanie własne

Wprowadzenie opisanej powyżej nowelizacji ustawy zbiegło się w czasie z zakończeniem okresu obowiązywania dotychczasowej strategii rozwoju Gminy Miasta Radomia, która została opracowana w 2007 roku na lata 2008 - 2020. Dodatkowym czynnikiem zewnętrznym, który uległ zmianie jest również rozpoczęcie nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej, której środki będą jednym z impulsów rozwojowych polskich samorządów.

Od czasu opracowania poprzedniej Strategii Rozwoju Gminy Miasta Radomia znacząco zmieniła się sytuacja społeczno - gospodarcza Radomia. Zmiany są konsekwencją zarówno ogólnoswiatowych trendów, zakończenie dotychczasowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej, zmian polityki władz centralnych i regionalnych, jak i decyzji zapadających w samym mieście. Ponadto zmiany jakie zachodzą zarówno w Polsce i na świecie w związku z wystąpieniem epidemii Covid-19 również dają powody do zastanowienia się nad zapewnieniem odporności na tego typu zdarzenia. W wielu aspektach rzeczywistość ewoluowała w dobrym kierunku, w niektórych pojawiły się trudności, na które trzeba zwrócić szczególną uwagę.

Władze samorządowe wspólnie z mieszkańcami chcą wyjść tym zmianom naprzeciw. Postanowiono dokonać diagnozy w ujęciu społecznym, przestrzennym i gospodarczym, ponownie zidentyfikować mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia i na tej podstawie opracować cele adekwatne do nowej rzeczywistości.

„Strategia dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030” jest najważniejszym dokumentem określającym cele, kierunki i możliwości rozwojowe miasta. Opracowany dokument stanowi również szansę dla polityki lokalnej w związku z możliwościami pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania na realizację działań rozwojowych.

Przedmiotowy dokument został opracowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a w szczególności z:

- Ustawą z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713, 1378, z 2021 r. poz. 1038 z późn. zm.),

- Ustawą z dnia 15 lipca 2020 roku o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020, poz. 1378 z późn. zm.),
- Ustawą z dnia 3 października 2008r., o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r. poz. 247 z późn. zm.).

1. WNIOSKI Z DIAGNOZY SPOŁECZNO – GOSPODARCZO - PRZESTRZENNEJ

Diagnoza w ujęciu społecznym, przestrzennym oraz gospodarczym została przeprowadzona w formie dynamicznej tj. poprzez analizę danych z kilku ostatnich lat, jak również w formie porównawczej. Ujęcie komparatystyczne jest związane z przeprowadzeniem benchmarkingu, co pozwoliło ocenić Radom w szerszym tle. W przypadku tej analizy do porównania wybrano podmioty, które znajdują się w analogicznej, bądź zbliżonej do Radomia sytuacji. Miasta do porównania wybrano posługując się następującymi kryteriami:

- z uwagi na utratę w wyniku reformy administracyjnej z 1998 r. statusu stolicy województwa wybrano: Częstochowę i Elbląg,
- z uwagi na podobną do Radomia liczbę mieszkańców Częstochowę oraz Sosnowiec,
- z uwagi na obecność na liście miast średnich tracących funkcje wybrano Sosnowiec i Elbląg.

Ponadto, Radom został również porównany do województwa mazowieckiego oraz powiatu radomskiego. Dodatkowo w niektórych obszarach uwzględniono porównanie do Warszawy oraz kraju.

1.1. WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ – SFERA SPOŁECZNA

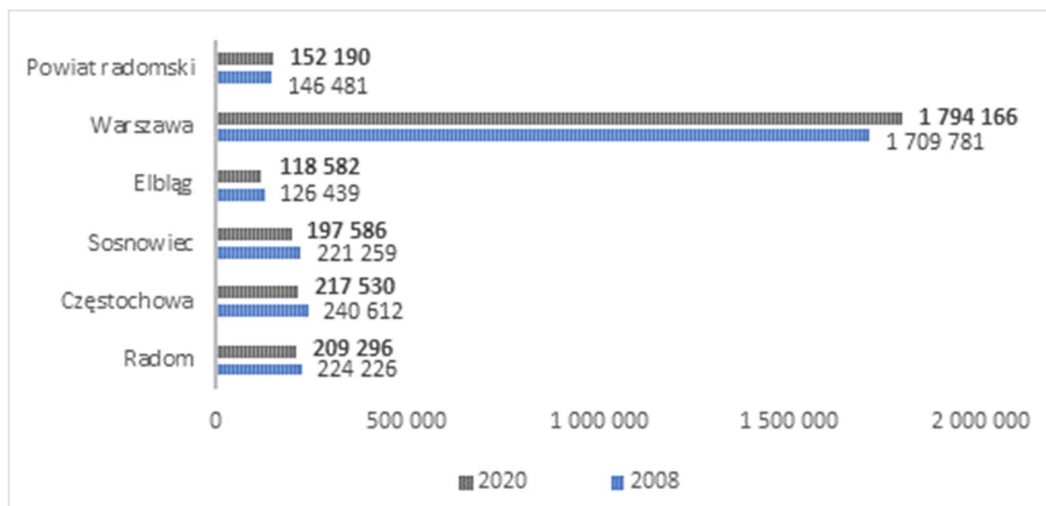
Sytuacja demograficzna

Radom w 2020 roku zamieszkiwany jest przez 209 296 osób, a jego gęstość zaludnienia wynosi 1 872 osób/km². Spadek liczby ludności miasta o 6,6% w porównaniu z rokiem 2008 jest wywołany negatywnymi zjawiskami depopulacyjnymi. W analizowanym przedziale czasowym odnotowywano niekorzystne tendencje demograficzne, takie jak: rosnący współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi oraz zwiększający się udział osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności, malejący współczynnik dzietności kobiet, utrzymujące się ujemne saldo migracji i przyrost naturalny. Wyzwania demograficzne, z jakimi zmagają się Radom są charakterystyczne dla miast z grupy porównawczej.

Wykres 1. Zmiana liczby mieszkańców Gminy Miasta Radomia i innych jednostek porównawczych

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS

Zjawisko ujemnego salda migracji dotyczy średnio około tysiąca radomian rocznie, przy czym najczęściej są to ludzie młodzi. Wskaźnik ten obejmuje również zjawisko suburbanizacji, zgodnie z którym ludzie opuszczają ściśle centra miast, przeprowadzając się na obszary podmiejskie, zajmujące tereny powiatu radomskiego. Świadczy o tym rosnąca liczba mieszkańców powiatu radomskiego oraz odnotowywane na tym obszarze dodatnie saldo migracji.

Wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz rosnący udział tej grupy wiekowej w strukturze ludności wskazuje na kolejne niekorzystne zjawisko, jakim jest starzenie się społeczeństwa. W strukturze wiekowej mieszkańców Miasta Radomia nadal dominują osoby w wieku produkcyjnym, jednak na przestrzeni lat 2008-2020 ich udział spadł o 6,99%. Ta sama tendencja dotyczy osób w wieku przedprodukcyjnym, której liczebność zmniejszyła się o ponad 5,5 tysiąca (1,33%). Przyczyn zmian zachodzących w strukturze demograficznej Radomia można upatrywać w migracji ludzi młodych w celach zarobkowych lub edukacyjnych oraz wejściu w wiek poprodukcyjny osób z wyżu demograficznego drugiej połowy lat 50-tych XX wieku.

Wg przewidywań GUS sytuacja w Radomiu powinna wyglądać podobnie, co w skali całego kraju: z obecnej liczby 209 296 osób w 2020 roku, liczba ludności zmniejszy się do 195 424 osób w 2030, a w 2040 roku aż do 176 892 osób.

Prognoza liczby ludności opracowana dla Radomia prawidłowo przewidziała trendy związane z maleniem liczby ludności. W 2018 roku radomian było mniej w stosunku do liczby prognozowanej o 272 osoby, natomiast w 2020 roku o 944 osoby. Może mieć to jednak związek ze zjawiskiem, które nie było do przewidzenia w 2014 roku – epidemii COVID-19, której skutki są widoczne w danych rzeczywistych dla wszystkich badanych jednostek.

Dlatego definicja problemu, jego świadomość, a także zwiększenie atrakcyjności Radomia dla jego mieszkańców musi być kwestią kluczową przy podejmowaniu decyzji przez rządzących.

WNIOSKI

Starzejąca się struktura ludności oraz zjawisko suburbanizacji determinują niekorzystną sytuację demograficzną w Radomiu. Starzenie się społeczeństwa oddziałuje na gospodarkę i rynek pracy oraz sytuację osób starszych, pociąga za sobą konieczność dostosowania usług do ich potrzeb (np. polityki społecznej), jak również zapewnienia partycypacji społecznej tej grupie wiekowej.

Kultura

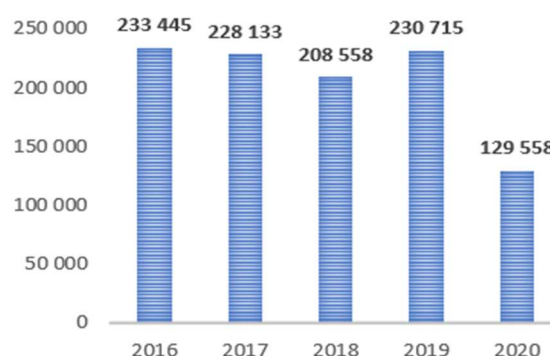
Obszar Radomia nasycony jest różnorodną ofertą istniejących działalności kultury - działają trzy muzea, których organem prowadzącym jest samorząd województwa: Muzeum im. Jacka Malczewskiego, Mazowieckie Centrum Sztuki Współczesnej „Elektrownia” czy Muzeum Wsi Radomskiej. Gmina Miasta Radomia prowadzi instytucje kultury:

- Teatr Powszechny im. Jana Kochanowskiego (instytucja artystyczna),
- Radomska Orkiestra Kameralna (instytucja artystyczna),
- Miejska Biblioteka Publiczna im. Józefa i Andrzeja Załuskich (siedziba główna i 11 filii),
- Ośrodek Kultury i Sztuki „Resursa Obywatelska” (od 2021 roku prowadząca Muzeum Historii Najnowszej Radomia),
- Radomski Klub Środowisk Twórczych i Galeria „Łażnia” (prowadzący American Corner),
- Miejski Ośrodek Kultury „Amfiteatr”,
- Dom Kultury „Borki”
- Dom Kultury „Idalin”.

Radomską ofertę kulturalną uzupełniają podmioty prowadzone przez sektor prywatny: domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. Zaplecze rozwoju kultury stanowią również szkoły artystyczne (muzyczna i plastyczna), Chór Akademicki Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego, Chór Miasta Radomia Sancti Casimiri Cantores Radomienses, Chór GOSPEL Radom, Radomska Młodzieżowa Orkiestra Dęta Grandioso.

Największym zainteresowaniem wyrażonym ilością osób odwiedzających cieszą się Muzeum Wsi Radomskiej, Mazowieckie Centrum Sztuki Współczesnej „Elektrownia” oraz Radomski Klub Środowisk Twórczych i Galeria „Łażnia”. Czynnikiem budującym pozytywny wizerunek miasta są organizowane wydarzenia, takie jak „Uliczka Tradycji”, inscenizacje i pikniki historyczne, Festiwal Filmowy Kameralne Lato, Międzynarodowy Festiwal Gombrowiczowski, Międzynarodowy Konkurs Kompozytorski

Wykres 2. Liczba uczestników wydarzeń organizowanych przez instytucje w Radomiu w latach 2016 -2020

Źródło: opracowanie na podstawie GUS

Krzysztofa Pendereckiego ARBORETUM, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Dawnej im. Mikołaja z Radomia. Wśród nowych inicjatyw wymienić można Nagrodę Literacką im. Witolda Gombrowicza, Ogólnopolski Festiwal Muzyki Tradycyjnej „Zawieruchy Radomskie”. Ponadto w związku z istotnym znaczeniem dla lokalnej społeczności wydarzeń Radomskiego Czerwca '76 oraz dużym sukcesem działań podjętych na rzecz ich upamiętnienia, zaplanowano organizację cyklicznego „Festiwalu Wolności”, przyczyniającego się do stworzenia nowej imprezy kulturalnej trwale i pozytywnie kojarzącej się z Radomiem i przyciągającej widzów z całego kraju, a tym samym podnosząc rangę miasta jako organizatora wydarzeń o charakterze ogólnokrajowym. Instytucje kultury starają się zapewnić jak najbardziej zróżnicowaną ofertę, odpowiadającą jednocześnie na potrzeby mieszkańców. Wprowadzane są rozwiązania usprawniające dostęp do kultury, jak np. „Książka na telefon” oraz Radomska Biblioteka Cyfrowa. Jednymi z najnowszych realizowanych pomysłów są inicjatywy dotyczące plenerowych biblioteczek i faweczek literackich, które to projekty zostały zrealizowane w ramach Budżetu Obywatelskiego. Pandemia Covid-19 i wynikające z niej ograniczenia spowodowały, że instytucje kultury przeniósły część swojej działalności do Internetu.

Pomimo szerokiej oferty publicznych instytucji oraz organizacji sektora prywatnego i społecznego spada poziom uczestnictwa w kulturze. Przyczyn należy upatrywać m.in. w odplywie z Radomia młodych mieszkańców będących istotną częścią środowiska kulturotwórczego i jednocześnie odbiorcami działań.

W miarę własnych możliwości finansowych oraz pozyskanych zewnętrznych źródeł finansowania, takich jak środki unijne, dotacje Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz wsparcie sponsorów (firm) podejmowane są inwestycje poprawiające stan infrastruktury oraz unowocześniające wyposażenie.

WNIOSKI

Bogata oferta wydarzeń kulturalnych oraz zróżnicowana oferta istniejących instytucji kultury buduje pozytywny wizerunek miasta, warta jest zatem propagowania w skali ogólnopolskiej. Obecnie jednak konkurencyjność radomskich instytucji kultury jest niższa niż w większych ośrodkach miejskich – z miasta emigrują ludzie młodzi mający istotny udział w środowiskach kulturotwórczych, jak również będący znaczącą grupą odbiorców działań kulturalnych. Mimo podejmowanych inwestycji w stan infrastruktury kultury, potrzeby w zakresie jej odnowienia (amfiteatru, sali koncertowej, biblioteki) nie są zaspokojone.

Dziedzictwo kulturowe

Jednym z potencjałów, w oparciu o które definiować można kierunki dalszego rozwoju Radomia jest zachowane bogactwo historyczne, mające postać zarówno materialną, jak i niematerialną. Walory kulturowe i historyczne stanowią czynniki determinujące przynależność i tożsamość regionalną.

Radom określany jest mianem „wędrującego miasta”, bowiem przez stulecia centrum życia społecznego i gospodarczego zmieniało swoje lokalizacje. W historii miasta można wyodrębnić 5 etapów rozwoju, mających jednocześnie odzwierciedlenie w koncentracji i usytuowaniu geograficznym zabudowy. Długa i bogata historia miasta sięga połowy IX wieku. Radom stawał się

początkowo osadą wczesnośredniowieczną nad Mleczną, następnie grodziskiem z funkcją targową, stając się w późniejszym czasie Nowym Radomiem, aż do etapu historycznie datowanego na czas zaborów XIX wieku - miasto stało się stolicą rozległego województwa sandomierskiego, z funkcją administracyjną, gospodarczą i wojskową. Również późniejsze czasy przekształceń samorządowych, okres II wojny światowej naznaczyły Radom śladami historii. Pozostałościami po okresie kształtowania dzisiejszego miasta są licznie zachowane zabytki nieruchome, w tym obiekty sakralne, cmentarze, parki miejskie, czy pomniki i zabudowa urbanistyczna. Wśród nich wymienić można kościół p.w. św. Wacława, Zespół Klasztorny OO. Bernardynów z kościołem p.w. św. Katarzyny, a także obszar Miasta Kazimierzowskiego z zachowanym układem historycznej zabudowy oraz zabytkowymi obiektami, takimi jak kościół p.w. św. Jana Chrzyciela, zrewitalizowane kamienice Dom Gąski i Esterki oraz Ratusz.

Przykłady zachowanego dziedzictwa kulturowego, będące na obszarze Radomia posiadają wpis w rejestrze zabytków województwa mazowieckiego oraz w gminnej ewidencji zabytków miasta Radomia.

Pozytywnym zjawiskiem, jakie charakteryzuje Radom, jest zagospodarowanie istniejących obiektów zabytkowych w celu ulokowania w nich ważnych instytucji. Wśród wielu takich przykładów wskazać można m.in. willę Kulczyckiego wzniesioną w II połowie XIX w., zaadaptowaną obecnie na siedzibę Miejskiej Biblioteki Publicznej, budynek Powiatowego Związku Samorządowego służy dzisiaj jako „Pałac Ślubów” czy też ceglany budynek Kasy Pożyczkowej Przemysłowców Radomskich z 1897 roku, będący dzisiaj siedzibą banku. Zrewitalizowana kamienica Deskurów stała się lokalizacją Muzeum Historii Najnowszej Radomia oraz siedzibą organizacji pozarządowych. W Domie Gąski i Esterki mieściło się Muzeum Sztuki Współczesnej, a po remoncie swoją siedzibę będzie miało Muzeum Historii Radomia.

WNIOSKI

Radom posiada bogatą historię z licznie zachowanymi zabytkami potwierdzającymi zmienne lokalizacje osadnictwa na przestrzeni wieków, świadczące o „wędrującym” charakterze miasta. Zasoby kulturowe obejmują zabytki nieruchome i ruchome, zabytki archeologiczne w postaci grodziska wczesnośredniowiecznego „Piotrówka”. Obiekty zabytkowe zyskują nowe funkcje poprzez lokowanie w nich instytucji publicznych (np. muzeów), co przyczynić się może do poprawy świadomości mieszkańców i turystów na temat dziedzictwa kulturowego Radomia.

Sport

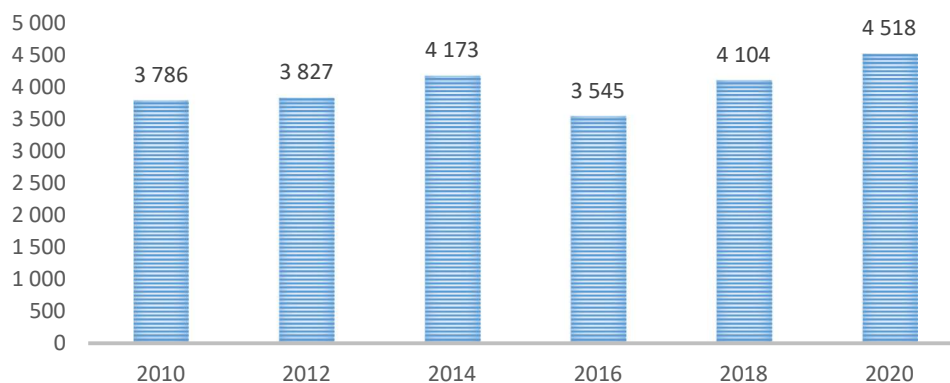
Radomska oferta sportowa, w formie zorganizowanej opiera się o działalność klubów sportowych o znaczeniu ogólnopolskim, takich jak:

- Hydro Truck Radom (koszykówka),
- CERRAD ENEA CZARNI RADOM (siatkówka),
- E. Leclerc Radomka Radom (siatkówka),
- RKS Radomiak Radom (piłka nożna)

Sukcesy odnoszą również członkowie sekcji i klubów dziecięcych oraz młodzieżowych, np. sekcji zapaśniczych RCSZ OLIMPIJCZYK, klubu sportowego z sekcją lekkoatletyczną RLTL ZTE Radom czy klubu pływackiego MKS „WODNIK”. Sukcesy radomskich klubów sportowych idą w parze ze wzrastającą liczbą aktywnych członków klubów i sekcji sportowych. Na przestrzeni lat 2010-2019, liczba wzrosła o 732 członków, co bezpośrednio odpowiada dynamice zmian na poziomie 19,33.

Wykres 3. Liczba członków klubów sportowych w Radomiu

Źródło: opracowanie na podstawie GUS

Mieszkańcy Radomia mają dostęp do zróżnicowanej oferty sportowej i bogatej bazy sportowo - rekreacyjnej: basenów, boisk i sal gimnastycznych, parków spacerowo-wypoczynkowych, kortów tenisowych, lodowisk, placów zabaw, parku trampolin czy toru kartingowego. Liczne inicjatywy związane z unowocześnieniem i utworzeniem nowoczesnej bazy sportowej przyjmowane są jako plany inwestycyjne, dążąc do zapewnienia jak najlepszego zaplecza sportowego. Przykładem takiej inicjatywy jest budowa Radomskiego Centrum Sportu: hali widowiskowo - sportowej oraz stadionu piłkarskiego.

WNIOSKI

Miasto może poszczycić się sukcesami sportowymi drużyn i zawodników miejscowych klubów i sekcji. Rozbudowująca się baza sportowo-rekreacyjna, z nowo powstałą halą widowiskowo-sportową Radomskiego Centrum Sportu, a także wzrastająca liczba aktywnych członków klubów sportowych sprzyjają dalszemu rozwojowi potencjału sportowo-rekreacyjnego.

Turystyka i rekreacja

Radomska turystyka w głównej mierze opiera się na podróżach biznesowych. W mieście nie ma hotelu należącego do sieci hoteli znanych z wysokiego standardu obsługi, mogącego pomieścić więcej niż 100 gości – pierwszy taki obiekt jest dopiero w budowie. Zważywszy na przeważający biznesowy charakter pobytów brak tego typu obiektów może obniżyć atrakcyjność Radomia jako kierunku turystyki biznesowej i kongresowo-konferencyjnej. Obecna struktura rodzajowa bazy noclegowej przekłada się na relatywnie niską dostępność miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców - wartość tego

wskaźnika w 2020 wyniosła 2,82, przy czym w latach 2010-2017 miała ona tendencję rosnącą, osiągając w roku 2017 poziom równy 4,78.

Stan turystyki w Radomiu obrazują również dane dotyczące liczby turystów korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 ludności, co sygnalizuje trudności dotyczące obciążenia istniejącej infrastruktury, co jest związane z niezadowalającą liczbą turystów. Od 2008 do 2019 roku liczba turystów korzystających z noclegów wzrosła, a dynamika wzrostu jest powyżej średniej dla miast z grupy porównawczej, jednak w 2019 roku, podobnie jak w przypadku miejsc noclegowych, Radom znalazł się w klasyfikacji grupy porównawczej na przedostatnim miejscu z wynikiem 312 turystów/1000 mieszkańców.

Wsparcie dla turystów świadczą dwa Centra Informacji Turystycznej: działające od 2009 w ramach MOSiR i uruchomione w 2015 roku Centrum Informacji Turystycznej w strukturze Urzędu Miejskiego. Radom jest członkiem Lokalnej Organizacji Turystycznej Ziemi Radomskiej (LOTZR), której założycielami są samorządy Radomia i Szydłowca, organizacje samorządowe, przedsiębiorstwa turystyczne, instytucje kultury i znani propagatorzy turystyki, od dawna związani z Ziemią Radomską. Celem Organizacji jest wspieranie i aktywizowanie rozwoju turystyki w Radomiu i regionie oraz upowszechnianie wizerunku Ziemi Radomskiej jako regionu atrakcyjnego turystycznie, kulturalnie, sportowo i rekreacyjnie. LOTZR planuje promować także tzw. slow tourism będący alternatywą dla turystyki masowej.

Zaplecze rekreacyjne stworzone jest na bazie istniejących obiektów sportowych, zagospodarowanych terenów zielonych, jak również licznych placów zabaw, skwerów i dostępnej oferty kulturalnej. Walory turystyczne posiadają również obiekty zabytkowe. W ramach budżetu obywatelskiego powstają nowe atrakcje, np. Szlak Symboli Radomskiego Przemysłu czy murale z obrazami malarza Jacka Malczewskiego. Zarówno turystów, jak i mieszkańców może zainteresować questing – bezobsługowa, edukacyjna gra terenowa.

Celom rekreacji sprzyjają warunki do aktywnego wypoczynku, realizowanego za pośrednictwem i w oparciu o potencjał endogeniczny. Wśród radomskiej infrastruktury rekreacyjnej sprzyjającej wypoczynkowi oraz turystyce codziennej i weekendowej są głównie trasy turystyczne (7 oznaczonych tras), szlaki turystyczne (łącznie 8 szlaków) - piesze, rowerowe i kajakowe, przebiegające przez Radom i jego najbliższe okolice, jak również tematyczne ścieżki spacerowe.

Radomski rynek – naturalne miejsce, przyciągające zwykle turystów - w tym przypadku nie jest postrzegane jako atrakcyjne. Rzadko odwiedzają go radomianie, a turyści mają trudności ze znalezieniem tu miejsc konsumpcji i odpoczynku. Tymczasem atut tego miejsca stanowi ratusz, dawne kolegium oo. Pijarów, Domy Gąski i Esterki. Zakończyła się adaptacja ponad stuletniej Kamienicy Deskurów m.in. na cele kulturalne. W wyremontowanej kamienicy swoją siedzibę będzie miało m. in. Muzeum Historii Najnowszej Radomia oraz organizacje pozarządowe. Obecnie zarówno ratusz, jak i wspomniana kamienica Deskurów przeszły gruntowne remonty, co znacząco wpływa na oblicze całego Rynku.

Obecny potencjał infrastruktury rekreacyjnej oceniany jest jednak jako niewystarczający, dlatego Miasto podejmuje liczne inicjatywy na rzecz poprawy i dostosowania oferty rekreacyjnej do istniejącego popytu. W planach znajduje się utworzenie Parku Kulturowego Stary Radom w celu m.in. ochrony wyjątkowych wartości krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych tego obszaru oraz zachowania wyróżniających się pod względem walorów krajobrazowych oraz historycznie ukształtowanej przestrzeni z zabytkami i zespołami zabytkowymi, stanowiskami archeologicznymi.

Investycja wiąże się obszarowo i zadaniowo z planowaną koncepcją zagospodarowania doliny rzeki Mlecznej w postaci Parku Rzecznego i budowy ciągu rekreacyjnego wraz z atrakcjami turystycznymi. Władze miasta podejmują również działania przekładające się na łatwiejsze dotarcie do najważniejszych atrakcji miasta, takie jak montaż drogowskazów turystycznych oraz znaków informacyjnych.

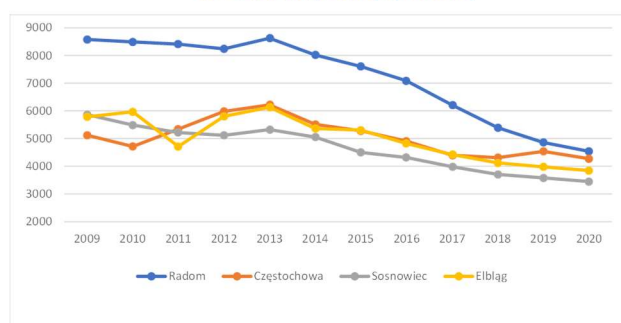
WNIOSKI

Radom nie jest postrzegany jako miasto o dużej atrakcyjności turystycznej, pomimo posiadanych zasobów endogenicznych w postaci obiektów zabytkowych, walorów przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku oraz dostępności nowych form zwiedzania (np. questing, Szlak Symboli Radomskiego Przemysłu). Na obszarze Radomia znajdują się bogate zasoby zabytków, jednak w wielu przypadkach wymagają one promocji i odpowiedniego wyeksponowania jako atrakcji turystycznych, a czasem również poprawy stanu technicznego. Brak wypromowanego produktu oraz spójnej oferty turystycznej, opartej na zasobach kulturowych, przyrodniczych i historycznych, powoduje że turyści i mieszkańcy nie dostrzegają potencjału turystycznego miasta. Taki stan rzeczy ma również gospodarcze konsekwencje w postaci niskich wpływów z turystyki oraz ograniczonych możliwości rozwoju działalności usługowej okołoturystycznej.

Opieka społeczna

Na tle miast na prawach powiatu, przyjętych do porównania, Radom charakteryzuje się stopniowym spadkiem liczby gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. Spadek wskazuje na niemal 50 %, gdyż w bazowym okresie analizy, z opieki społecznej korzystało 8 578 gospodarstw, tak w roku 2020 liczba ta była już o niemal połowę niższa (4 540 gosp.). W ostatnich latach analizy

Wykres 4. Zmiana liczby gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej

Źródło: opracowanie na podstawie GUS

Radom prezentuje poziom porównywalny do sytuacji opieki społecznej w Częstochowie, Sosnowcu i Elblągu. Radom charakteryzuje się jednak największą liczbą gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. Mimo wyraźnej poprawy sytuacji, wciąż zbyt wielu mieszkańców Radomia jest zmuszonych korzystać z pomocy społecznej. Zjawisko to uwarunkowane jest przede wszystkim wciąż wysokim odsetkiem osób bezrobotnych

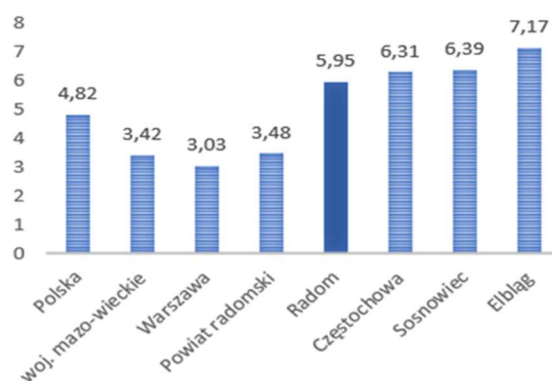
korzystających ze świadczeń socjalnych i znajduje swoje odzwierciedlenie w wydatkach budżetowych miasta na rzecz opieki społecznej. Wśród najczęściej wskazywanych powodów korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest przede wszystkim bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba, czy ubóstwo. Koniecznym jest jednak wskazanie, że nie w każdym przypadku, pobieranie świadczeń społecznych związane jest z brakiem możliwości podjęcia zatrudnienia.

Skala rejestrowanego bezrobocia w Radomiu skutkuje wysokimi wydatkami na pomoc społeczną, gdyż samorząd nie dysponuje narzędziami, które mogłyby skłonić mieszkańców do podejmowania zatrudnienia. Praktyka pokazuje, że instrumenty, którymi najczęściej posługują się urzędy pracy nie są wystarczające dla zwiększenia aktywności zawodowej osób pozostających w rejestrach PUP.

Gospodarka mieszkaniowa w Radomiu nie odbiega znacząco od sytuacji w miastach porównywalnej wielkości, jednak powierzchnia przeciętnego mieszkania (61,6 m²) jest mniejsza aniżeli powierzchnia mieszkania w województwie mazowieckim (72,6 m²) i kraju (74,5 m²), a większa niż przeciętna powierzchnia warszawskiego mieszkania (59 m²). Niekorzystnie Radom wypada również w porównaniu dotyczącym liczby osób na 1 mieszkanie (2,45). Średnie wynagrodzenie radomianina pozwala na zakup 1,14 m² mieszkania na rynku pierwotnym, zaś mieszkańiec Warszawy, pomimo znacząco wyższych zarobków, posiada zdolności zakupu jedynie 0,89 m², co wskazuje, że wyższe płace w Warszawie nie rekompensują znacząco wyższej ceny mieszkania. Sprawia to, że osiedlenie się w Radomiu staje się pod tym względem bardziej atrakcyjne.

Wykres 5. Procentowy udział wydatków w dziale 852 pomoc społeczna w wydatkach ogółem gmin i miast na prawach powiatów

Źródło: opracowanie na podstawie GUS

Zaplecze mieszkaniowe w Radomiu podlega rozbudowie, czego przykładem jest nie tylko budownictwo prywatne, ale również realizacja rządowego programu Mieszkanie Plus, zlokalizowanego w niedalekiej odległości od Starego Miasta, obejmującego dwa 7-piętrowe budynki ze 124 mieszkaniami i podstawowym wykończeniem „pod klucz”. W ramach transakcji na rynku pierwotnym w 2020 roku sprzedano w Radomiu 352 lokale mieszkalne.

WNIOSKI

Na terenie Gminy Miasta Radomia liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się, jednak nadal stanowi istotny problem, który ma swoje odzwierciedlenie w wydatkach budżetowych. Wysokie wydatki na pomoc społeczną oraz duża liczba gospodarstw z niej korzystających wskazują na konieczność optymalizacji nakładów w tym zakresie oraz podejmowania szeroko zakrojonej edukacji w celu osiągnięcia długofalowych efektów. Kluczową kwestią powinny być działania skierowane do młodego pokolenia zapobiegające dziedziczeniu wyczonej bezradności, ubóstwa i kalkulowania opłacalności trwania w sferze bierności i marginalizacji społeczno-zawodowej oraz wdrażanie narzędzi służących poprawie sytuacji na rynku pracy i obniżeniu bezrobocia. Konsekwencją podjętych działań powinno być ograniczenie wydatków na pomoc społeczną.

Aktywność społeczna

Wyrazem aktywności mieszkańców Radomia jest ich uczestnictwo w inicjatywach społecznych i gospodarczych, a także czynny udział w rozwoju lokalnym i wydarzeniach inicjowanych przez miasto i jego jednostki organizacyjne, stowarzyszenia i sektor NGO. Według danych zawartych w rejestrze Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miejskiego w Radomiu liczba zarejestrowanych stowarzyszeń na koniec 2020 roku wyniosła 492, natomiast według danych Krajowego Rejestru Sądowego zarejestrowane były 102 fundacje. Status organizacji pożytku publicznego posiadały 42 radomskie organizacje.

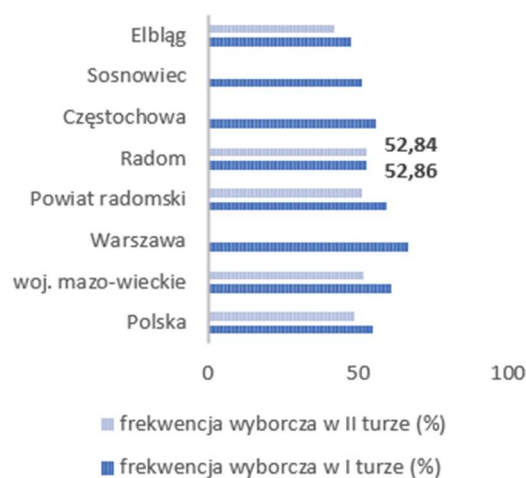
Liczbę działających organizacji pozarządowych w Radomiu należy uznać za satysfakcjonującą, jednak niewiele z nich to organizacje o dużym potencjale i zasięgu oddziaływania, zdolnych do pozyskiwania i finansowania podejmowanych inicjatyw. Wyniki *Ankiety NGO* przeprowadzonej w czerwcu 2021 roku wskazują, że tylko połowa organizacji zatrudnia przynajmniej 1 pracownika na umowę o pracę, pozostałe zatem nie prowadzą stałej działalności lub opierają ją głównie o pracę wolontariacką swoich członków.

W strukturach Urzędu Miejskiego działa Referat Centrum Organizacji Pozarządowych, którego celem jest tworzenie warunków do powstawania, funkcjonowania oraz rozwoju obywatelskich grup inicjatywnych i radomskich organizacji pozarządowych działających na rzecz mieszkańców Radomia. Centrum Organizacji Pozarządowych oferuje radomskim organizacjom wsparcie w zakresie merytorycznym, lokalowym integracyjnym i promocyjnym, a także finansowym, w ramach prowadzonych konkursów dotacyjnych. W charakterze doradczym i opiniującym działają także: Zespół Konsultacyjny ds. Współpracy Samorządu z Organizacjami Pozarządowymi, Radomska Rada Seniorów, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Gminna Rada Sportu, w których skład wchodzi przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych.

O aktywności społecznej mieszkańców świadczy rosnące zainteresowanie budżetem obywatelskim. Podczas gdy w głosowaniu budżetu na rok 2014 udział wzięło 8 350 głosujących, o tyle w głosowaniu budżetu na rok 2022, wśród głosujących odnotowano 20 665 osób.

Istotne znaczenie dla rozwoju gminy ma udział w wyborach i wybór władz, która ma realizować strategię rozwojową danej jednostki terytorialnej. W Radomiu ponad połowa uprawnionych do głosowania mieszkańców uczestniczyła w ostatnich wyborach samorządowych w 2018 roku. O ile frekwencja w pierwszej turze (52,86%) była jedną z najniższych spośród analizowanych jednostek, o tyle w drugiej miasto Radom mogło pochwalić się najwyższym wynikiem (52,84%).

Wykres 6. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych z roku 2018 w Radomiu i porównywanych jednostkach samorządowych

Źródło: opracowanie na podstawie GUS

WNIOSKI

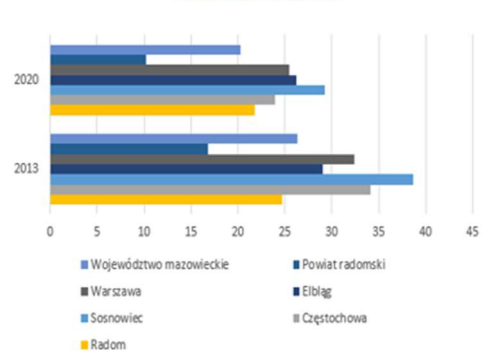
Ocena aktywności społecznej mieszkańców Radomia nie jest jednoznaczna. Dane budujące obraz kapitału społecznego miasta pokazują jednocześnie rosnącą partycypację radomian w budżecie obywatelskim, jak i relatywnie niską frekwencję w wyborach samorządowych. Dopelnieniem tego obrazu jest działalność organizacji pozarządowych, których liczbę można uznać za satysfakcjonującą. Trzeci sektor, głównie ze względu na ograniczone zasoby kadrowe i finansowe, wymaga wsparcia instytucjonalnego oraz finansowego. Podejmowane są liczne działania na rzecz wzmacniania potencjału radomskich NGO, realizowane poprzez przekazywanie zadań własnych miasta organizacjom pozarządowym. Konieczna jest zatem kontynuacja i zacieśnianie współpracy międzysektorowej celem wzmocnienia kapitału społecznego Radomia.

Bezpieczeństwo publiczne

Poziom bezpieczeństwa publicznego w Radomiu można ocenić jako dobry, co wyraża się w spadającej liczbie przestępstw (z 8 798 w 2012 roku do 4 590 w 2020 roku), będącej jednocześnie jedną z najniższych wśród porównywanych jednostek. Pomimo niskiego zagrożenia przestępczością wskaźnik wykrywalności ich sprawców jest jednym z najniższych wśród porównywanych jednostek – niższą wykrywalność notuje się jedynie na terenie Warszawy oraz województwa mazowieckiego. Poziom wykrywalności przestępstw w Radomiu wzrasta - od 2013 roku zwiększył się o 8,7%.

Poziom bezpieczeństwa publicznego w Radomiu można ocenić jako dobry, co wyraża się w spadającej liczbie przestępstw (z 8 798 w 2012 roku do 4 590 w 2020 roku), będącej jednocześnie jedną z najniższych wśród porównywanych jednostek. Pomimo niskiego zagrożenia przestępczością wskaźnik wykrywalności ich sprawców jest jednym z najniższych wśród porównywanych jednostek – niższą wykrywalność notuje się jedynie na terenie Warszawy oraz województwa mazowieckiego. Poziom wykrywalności przestępstw w Radomiu wzrasta - od 2013 roku zwiększył się o 8,7%.

Wykres 7. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie na podstawie GUS

Poprawa bezpieczeństwa publicznego, którą można zobrazować m.in. za pomocą przedstawionych wskaźników jest efektem skoordynowanej i efektywnej współpracy różnych podmiotów i instytucji. Wzrastający poziom bezpieczeństwa na terenie Radomia jest możliwy dzięki codziennym działaniom m.in. Straży Miejskiej, Komendy Miejskiej Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Radomskiej Stacji Pogotowia oraz Wydziału Bezpieczeństwa, Zarządzenia Kryzysowego i Ochrony Urzędu Miejskiego w Radomiu. Ponadto wymienione instytucje poprzez swoje zadania wdrażają założenia Powiatowego Programu Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Porządku Publicznego na lata 2019-2023.

WNIOSKI

Radom charakteryzuje się relatywnie wysokim poziomem bezpieczeństwa publicznego, zaś jego ukierunkowanie na utrzymanie tego założenia przejawia się w poszukiwaniu kolejnych obszarów, w których bezpieczeństwo można wzmocnić i podnieść. Wśród takich obszarów wyróżnia przede wszystkim sferę podniesienia bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego, jak również dalszy rozwój infrastruktury związanej z monitoringiem i podłączenie do niej wszystkich instytucji odpowiadających za bezpieczeństwo.

Edukacja i szkolnictwo wyższe

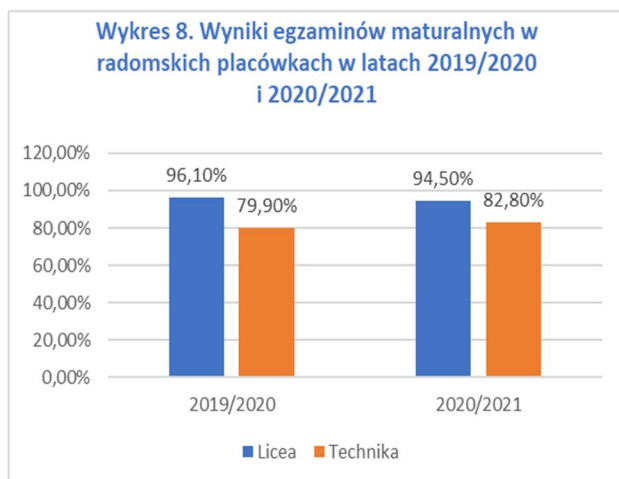
Gmina Miasta Radomia jest organem prowadzącym dla 88² placówek oświatowych, w tym:

- 21 samodzielnych przedszkoli,
- 4 zespołów szkolno-przedszkolnych,
- 27 samodzielnych szkół podstawowych,
- 11 liceów ogólnokształcących,
- 8 zespołów szkół zawodowych,
- 2 zespołów szkół artystycznych (muzyczna, plastyczna),
- 4 placówek specjalnych,
- 3 poradni psychologiczno-pedagogicznych,
- Centrum Kształcenia Ustawicznego – w ramach którego funkcjonuje Szkoła Policealna dla Dorosłych oraz Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych i Branżowa Szkoła II stopnia nr 7 w Radomiu,
- Centrum Kształcenia Zawodowego,
- Młodzieżowego Domu Kultury im. Heleny Stadnickiej,
- Publicznego Ogródka Jordanowskiego,
- 2 burs szkolnych,
- Szkolnego Schroniska Młodzieżowego,
- Radomskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.

Placówki edukacyjne, będące jednostkami organizacyjnymi Gminy Miasta Radomia prezentują wysoki poziom edukacji, czego dowodzą wyniki egzaminów kończących kolejne etapy edukacji.

---

² stan na 30 września 2021 r.

Podczas egzaminów maturalnych i zawodowych, w roku szkolnym 2019/2020 ogólna zdawalność egzaminu maturalnego w szkołach publicznych kształtowała się na poziomie 85,2%, zaś w roku kolejnym, tj. 2020/2021 ogólna zdawalność wyniosła 89,6%. Zarówno w jednym, jak i w drugim roku, placówki edukacyjne w Radomiu osiągnęły wyższe wyniki w ujęciu ogólnym aniżeli średnia krajowa (2019/2020 – 81,8%, 2020/2021 – 82,5%). Jakość kształcenia potwierdzają wysokie miejsca VI Liceum

Ogólnokształcące im. Jana Kochanowskiego oraz Technikum w Zespole Szkół Elektronicznych im. Boh. Westerplatte w rankingach Fundacji Edukacyjnej „Perspektywy”.

Wysoki poziom edukacji prezentują również szkoły podstawowe. Wszystkie wyniki egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2020/2021 były nieco niższe od średniej dla Mazowsza, ale w większości wyższe od średniej krajowej:

- 63% dla języka polskiego (64% - Mazowsze i 60% - Polska),
- 49% dla matematyki (52% - Mazowsze, 47% - Polska),
- 69% dla języka angielskiego (71% - Mazowsze, 66% - Polska),
- 54% dla języka niemieckiego (54% - Mazowsze, 49% - Polska).

Oferta edukacyjna radomskich szkół charakteryzuje się różnorodnością bez względu na poziom edukacji, jak również podlega bieżącej aktualizacji, dostosowywaniu do panujących warunków, potrzeb dzieci, młodzieży, oraz osób dorosłych – podejmujących naukę w ramach CKU.

Młodzież spoza Radomia stanowi duży odsetek uczących się w szkołach ponadpodstawowych, co wskazuje na ponadlokalny charakter miasta pod względem świadczenia usług edukacyjnych.

Mając na względzie jakość edukacji i rozwój uczniów, Gmina Miasta Radomia, jako organ prowadzący, podejmuje szereg inwestycji i inicjatyw skierowanych na podniesienie standardu bazy dydaktycznej, w tym również sportowej, wykorzystywanej na cele edukacji. Rozbudowywana jest infrastruktura szkolna poprzez liczne remonty, poprawę funkcjonalności oraz podniesienie komfortu cieplnego obiektów wraz z rozbudową placówek o nowe pracownie, pomieszczenia klasopracowni oraz przestrzenie służące edukacji. Działania te już przyczyniły się do znaczącego podniesienia standardu zaplecza edukacyjnego, jednak jest to założenie pozostające wciąż aktualne. Realizowano również projekty edukacyjne dofinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego, dotyczące m.in. staży, doradztwa zawodowego, zajęć kształtujących kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne niezbędne na rynku pracy, jak również polegające na utworzeniu nowych miejsc w przedszkolach, przeznaczonych również dla dzieci niepełnosprawnych.

Prowadzone są działania mające na celu zmianę świadomości wśród młodych ludzi i ich rodziców w kwestii możliwości, jakie daje wybór szkoły technicznej. Promowana jest oferta edukacyjna szkół zawodowych przedstawiająca możliwość rozwoju zawodowego oraz warunki zatrudnienia, jakie oferują radomskie firmy. Wdrażane jest kształcenie dualne tzn. łączące kształcenie teoretyczne z praktycznym w celu zastosowania i pogłębienia zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy m.in. w branży metalowej i budowlanej.

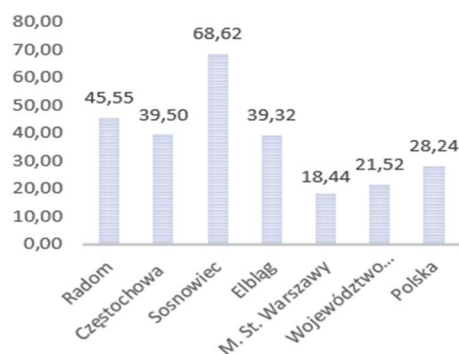

Radom dysponuje ofertą edukacyjną w ramach systemu szkolnictwa wyższego – na terenie miasta funkcjonuje 6 wyższych uczelni o łącznej liczbie 7 219 studentów w 2020 r. Ich liczebność maleje z każdym rokiem, co jest zjawiskiem powszechnym, niepokoi jednak tempo zmian – Radom (45,55%) charakteryzuje się niemal najwyższym spadkiem liczby studentów, tuż po Sosnowcu (68,62%).

Radomskie uczelnie wyższe oferują zarówno studia I stopnia (6 jednostek), jak i II stopnia (4 jednostki). W 2020 roku liczba absolwentów uczelni wyższych wyniosła 1 700 osób.

Oferta szkolnictwa wyższego obejmuje zarówno możliwości kształcenia na kierunkach humanistycznych, plastycznych i projektowych, z zastrzeżeniem, iż oferta studiów humanistycznych jest niewystarczająca w stosunku do aktualnego zapotrzebowania. Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu został powołany z przekształcenia politechniki, wobec czego akcentowany jest niewystarczający humanistyczny charakter tej placówki i zgłaszane zapotrzebowanie na rozwój oferty studiów w kierunku humanistycznym. Obecna oferta nie przewiduje studiów na kierunkach filozofia, historia, kulturoznawstwo, brak również politologii, socjologii i psychologii oraz studiów z nauk przyrodniczych jak biologia czy geografia. Mimo wskazanego zapotrzebowania na kierunki humanistyczne, niezwykle ważne jest również kształcenie w kierunkach, których dotyczy zapotrzebowanie rynku pracy, co dotyczy zwłaszcza kierunków technicznych. To co wyróżnia radomską ofertę szkolnictwa wyższego, to fakt, że w swojej ofercie posiada możliwość studiowania na kierunku lekarskim, będący tym samym jedynym miastem niewojewódzkim posiadającym uczelnię z kierunkiem lekarskim.

Wykres 9. Dynamika zmian spadku liczby studentów w latach 2012-2019

Źródło: opracowanie na podstawie GUS

WNIOSKI

Wyniki egzaminów ósmoklasisty i matur, wysokie miejsca radomskich szkół w ogólnopolskich rankingach, znaczny udział osób spoza miasta uczących się w tych placówkach, jak również wysokie wydatki ponoszone na oświatę stanowią potwierdzenie wysokiej jakości edukacji na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym oraz dbałości miasta o jej jak najwyższy poziom. Wyzwaniem na najbliższe lata jest dokonanie takich zmian w lokalnym systemie edukacji, by jak najefektywniej wykorzystać posiadany potencjał, gdyż oświata to ważny czynnik decydujący o jakości życia mieszkańców i postrzeganiu miasta. Wszelkie działania powinny zmierzać do podnoszenia jakości kształcenia na wszystkich poziomach edukacji. Ważnym wyzwaniem jest też dalsze dostosowywanie kształcenia zawodowego do potrzeb radomskiego rynku pracy i wyzwań gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, zwiększenia intensywności wykorzystania technologii cyfrowych w procesie edukacji oraz opracowanie długofalowego planu inwestycyjnego dotyczącego poprawy stanu bazy lokalowej placówek oświatowych oraz jej wyposażenia.

Szkolnictwo wyższe na obszarze Gminy Miasta Radomia prezentuje tendencję spadkową pod względem liczby studentów. Zjawisko to nie jest niczym odosobnionym, ponieważ we wszystkich analizowanych jednostkach wykazany został tożsamy trend. Poziom i jakość radomskiego szkolnictwa wyższego oceniany jest jako niski, co wynika z faktu ograniczonej oferty dydaktycznej oraz ograniczonej dostępności do kierunków, na które byłoby największe zapotrzebowanie, zgodnie z obecnymi uwarunkowaniami rynku pracy.

Pomimo ograniczonego wpływu władz samorządowych na szkolnictwo wyższe należy dążyć do rozwoju współpracy miasta, przedsiębiorców i radomskich uczelni. Jest to bowiem jeden z kluczowych czynników, który pozwoli oprzeć lokalną gospodarkę na przyszłościowych branżach i nowatorskich trendach rynkowych.

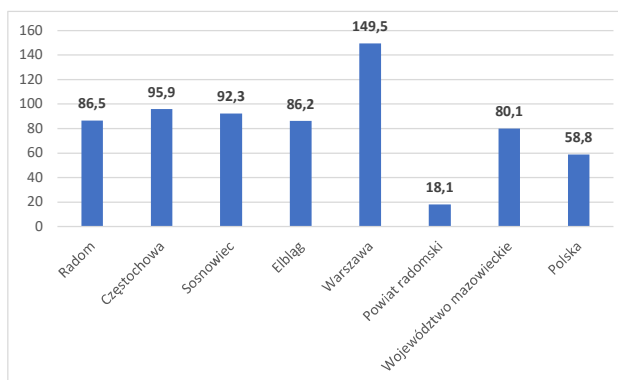
Ochrona zdrowia

Na terenie Radomia działają 4 szpitale i pogotowie ratunkowe. Nie zawsze przekłada się to jednak na łatwy dostęp do opieki zdrowotnej dla mieszkańców. Pod względem liczby lekarzy przypadającej na 10 tys. ludności Radom (86,5) znajduje się na przedostatnim miejscu wśród porównywanych miast wyprzedzając tylko nieznacznie Elbląg (86,2).

Najgorzej pod tym względem wypada jednak powiat radomski. Pamiętać jednak należy, że radomscy lekarze świadczą usługi również dla mieszkańców powiatu radomskiego, przez co rzeczywisty dostęp do lekarzy dla radomian może być niższy, niż pokazują dane. Zdecydowanie korzystniej kształtuje się sytuacja w zakresie dostępności do opieki pielęgniarek i położnych. W Radomiu jest więcej pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców niż w Sosnowcu i Częstochowie

i choć w stosunku do Elbląga miasto wypada trochę słabiej, to jednak uzyskany wynik nie odbiega od nich znacząco. Istotnym elementem mogącym mieć wpływ dla zwiększenia dostępności do kadry medycznej w przyszłości, jest zapewnienie możliwości kształcenia na kierunkach medycznych. W ofercie miejscowego Uniwersytetu Technologiczno – Humanistycznego możliwe jest podjęcie studiów na kierunku lekarskim i pielęgniarstwie.

Wykres 10. Lekarze na 10 tys. ludności w 2019 r.

Źródło: Opracowanie na podstawie GUS

O ograniczonej dostępności leczenia szpitalnego świadczy również niska liczba łóżek przypadająca na 10 000 mieszkańców - wszystkie badane miasta z Warszawą (66,85) włącznie posiadają ich więcej niż Radom (62,30). Rzeczywiste obłożenie łóżek w miejscowych szpitalach jest większe niż pokazują dane liczbowe. Liczba łóżek przypadająca na 10 000 mieszkańców w 2 szpitalach funkcjonujących w powiecie radomskim (12,34) z pewnością nie odpowiada zapotrzebowaniu. Należy zauważyć, że oba szpitale zlokalizowane w powiecie radomskim dysponują jedynie kilkoma podstawowymi specjalizacjami oddziałów, zatem naturalnym kierunkiem, w którym udają się pacjenci, są najbliższe szpitale zlokalizowane w Radomiu.

Posiadana infrastruktura oraz kontrakty z NFZ również przekładają się na ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej, co przejawia się w wydłużonym czasie oczekiwania na świadczenie. W Radomskim Szpitalu Specjalistycznym im. dr. Tytusa Chałubińskiego pacjenci najdłużej, bo 965 dni, muszą oczekiwać na zabieg w zakresie soczewki (zaćma). Do świadczeń, na które czas oczekiwania jest najdłuższy zaliczają się również: fizjoterapia ambulatoryjna (447 dni), endoprotezoplastyka stawu kolanowego (405 dni) oraz stawu biodrowego (397 dni). Około roku trzeba czekać w kolejce na świadczenia rehabilitacji ogólnoustrojowej w warunkach stacjonarnych oraz leczenie w zakładzie/ośrodku rehabilitacji leczniczej dziennej. Jednym z możliwych rozwiązań problemu dostępności do opieki szpitalnej (m.in. do łóżek) jest np. budowa kolejnego szpitala, mogącego zwiększyć poziom zabezpieczenia dostępu mieszkańców Radomia do opieki zdrowotnej i skrócenia czasu oczekiwania na realizację świadczenia.

Fizjoterapia ambulatoryjna jest świadczeniem, na które najdłużej należy czekać w Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej w Radomiu. Czas oczekiwania wynosi 199 dni i od maja br. kształtuje się na porównywalnym poziomie. Drugim świadczeniem o ponad 100-dniowym czasie oczekiwania w kolejce są świadczenia z zakresu kardiologii.

WNIOSKI

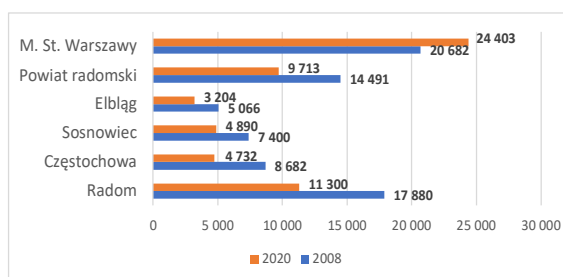
Niedobór łóżek i lekarzy wskazuje na ograniczoną dostępność świadczonej opieki zdrowotnej. Szpitale i placówki medyczne skupione w Radomiu zaopatrują w opiekę zdrowotną również mieszkańców okolicznych obszarów, w tym powiatu radomskiego. Obecna oferta medyczna nie jest dostosowana do zachodzących zmian cywilizacyjnych, w tym zmian demograficznych i postępującego starzenia się społeczeństwa, a co za tym idzie zwiększonego zapotrzebowania na szpitalne oddziały ratunkowe, onkologię, kardiologię, geriatricę, hospicjum przyszpitalne, dzienne domy opieki, etc. Istniejąca infrastruktura wymaga więc dalszego wsparcia, ponadto zachodzące zmiany wymagają również dalszego wsparcia w zakresie cyfryzacji (e-zdrowie).

1.2. WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ – SFERA GOSPODARCZA

Rynek pracy

Poziom bezrobocia w Radomiu ma charakter skokowy i dynamiczny, z tendencją malejącą. Na przestrzeni lat 2008-2021 liczba bezrobotnych spadła o 8 767 osób, a stopa bezrobocia obniżyła się z 21,6% w 2014 roku do 12,6% w 2020. Osoby bezrobotne stanowią niemal 10% ogólnej liczby osób w wieku produkcyjnym, co wskazuje, iż zjawisko bezrobocia, pomimo corocznego spadku jest aspektem problemowym, zważywszy na fakt, że jest to drugi najwyższy wynik wśród jednostek z grupy porównawczej. Do roku 2020 odnotowywano spadek liczby osób bezrobotnych, jak również innych wskaźników związanych ze zjawiskiem bezrobocia, jednak w ubiegłym roku wystąpienie pandemii Covid-19 wpłynęło negatywnie na sytuację gospodarczą i kondycję finansową przedsiębiorstw, a w konsekwencji na wzrost poziomu bezrobocia. Należy również zwrócić uwagę na powszechnie dostrzeganą tendencję wpływającą na poziom bezrobocia, czyli brak chęci do podjęcia zatrudnienia mimo dostępnych ofert. Konieczna jest zatem również działalność ukierunkowana na zmianę mentalności oraz sposobów motywowania do podjęcia zatrudnienia.

Wykres 11. Zmiana liczby osób bezrobotnych w latach 2008 i 2020 w Gminie Miasta Radomia oraz w analizowanych jednostkach

Źródło: opracowanie na podstawie GUS

W strukturze osób bezrobotnych przeważają kobiety, a osoby powyżej 50 roku życia stanowią obecnie 28,5% wszystkich osób bezrobotnych – wskaźnik ten przybiera tendencję malejącą, ponieważ w roku 2008 ta grupa wiekowa stanowiła niespełna 30%. Osoby młode, do 25 roku życia, stanowią około 6% całkowitej liczby osób bezrobotnych, co wskazuje, że ta część społeczności lokalnej aktywnie i z powodzeniem poszukuje zatrudnienia.

Zjawisko bezrobocia ma bezpośrednie przełożenie na częstotliwość i wysokość udzielanych świadczeń społecznych. Niespełna 20% osób bezrobotnych posiadając tytuł prawny do zasiłku korzysta z oferowanego wsparcia, co z kolei wpływa na wysoką liczbę udzielanych świadczeń pomocy

społecznej. Bezrobocie, według danych MOPS, stanowi nadrzędny powód udzielania pomocy społecznej i wsparcia rodziny.

Pomimo wzrostu bezrobocia w roku 2020, Gmina Miasta Radomia wykazuje pozytywną tendencję w zakresie stosowanych rozwiązań i aktywnych działań podejmowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Radomiu, jak również wskazuje na coraz wyższą samodzielność zawodową i ekonomiczną mieszkańców. Ma to wpływ na wzrastający poziom życia.

Największe zapotrzebowanie na radomskim rynku pracy dotyczy pracowników takich sektorów, jak:

- IT: administratorów stron internetowych, grafików komputerowych, projektantów i administratorów baz danych, programistów oraz informatyków,
- budowlanego: cieśli i stolarzy budowlanych, dekarzy i blacharzy budowlanych, inżynierów, budownictwa, kierowników budowy, monterów instalacji budowlanych,
- medycznego: lekarzy, pielęgniarek i położnych, psychologów i psychoterapeutów,
- oświatowego: nauczycieli praktycznej nauki zawodu, nauczycieli przedmiotów zawodowych, nauczycieli szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych,
- kadr i płac: pracowników ds. rachunkowości i księgowości, samodzielnych księgowych.

Nadwyżkę poszukujących pracy stanowią pracownicy administracyjni i biurowi. Jednak znaczna większość profesji zawodowych pozostaje w zestawieniu równowagi popytu i podaży. Co również istotne, tendencja taka utrzymuje się w okresie ostatnich analizowanych lat.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosi 5 033,24 zł (w 2020 r.). Corocznie odnotowuje się wzrost płac, przy czym w porównaniu do roku 2008 płace w mieście wzrosły bardziej (78,59%) niż w stolicy (58,66%), województwie mazowieckim (63,07%), jak i Polsce (74,87%).

WNIOSKI

Stosunkowo niska aktywność zawodowa mieszkańców Radomia wyraża się wysoką stopą bezrobocia względem jednostek porównawczych i przekłada się na wysokie obciążenie miasta wydatkami w sferze pomocy społecznej. Pożądanym kierunkiem dalszego rozwoju jest kontynuowanie obecnych i podejmowanie kolejnych inicjatyw na rzecz wsparcia i rozwoju społeczności w zakresie zatrudnienia, mobilności zawodowej i rozwijania kompetencji, niezbędnych do powrotu na rynek pracy. Rozwiązaniem wielu problemów radomskiego rynku pracy mogłoby być pozyskanie nowych inwestorów, którzy będą tworzyć miejsca pracy i zatrudniać specjalistów z naszego rynku za atrakcyjne rynkowo wynagrodzenie. Aktualnie jest to utrudnione, gdyż większość terenów inwestycyjnych znajdujących się w zasobach gminy została już rozdysponowana. Dlatego za niezbędne należy uznać przeznaczanie nowych terenów pod inwestycje. Zwiększy to atrakcyjność Radomia dla firm, co docelowo przełoży się na korzyści dla całego regionu.

Działalność gospodarcza i przedsiębiorczość

Radom, po utracie funkcji miasta przemysłowego, charakteryzuje się zróżnicowanym profilem prowadzonej działalności gospodarczej. Sektor prywatny stanowią przede wszystkim branże budownictwa, handlu hurtowego i detalicznego, w tym naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, przetwórstwo przemysłowe oraz działalność profesjonalną, naukową i techniczną. Duże

znaczenie mają również transport i gospodarka magazynowa oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna.

Mieszkańcy Radomia wykazują się dużą aktywnością gospodarczą, co znajduje swoje odzwierciedlenie we wskaźniku nasycenia przedsiębiorczością. Corocznie, na terenie miasta przybywa działalności gospodarczych, z których dominującą rolę odgrywają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, stanowiące 79,29% wszystkich podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym oraz 97,65% wszystkich podmiotów gospodarki narodowej w Radomiu. Analiza liczebności podmiotów gospodarczych, zarówno sektora publicznego jak i sektora prywatnego, wskazuje na zróżnicowaną sytuację związaną z prowadzeniem działalności gospodarczej, co nie jest zjawiskiem odosobnionym od sytuacji w województwie czy też w kraju – dominuje działalność sektora prywatnego, a sektor publiczny pozostaje w mniejszości.

Relacja pomiędzy podmiotami nowo zarejestrowanymi oraz wyrejestrowanymi w Radomiu mimo kilku wahań charakteryzuje się nadwyżką podmiotów nowo zarejestrowanych. Przewaga nowych rejestracji nad wyrejestrowaniami działalności gospodarczej może być wynikiem m.in. dobrego klimatu do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie miasta, co może być związane z systemem zachęt dla przedsiębiorców. Odnotowany został jednak spadek liczby podmiotów z kapitałem zagranicznym - w 2020 r. ich liczba wynosiła 201, ale na przestrzeni lat zmniejszyła się o 31 w porównaniu do roku 2008.

Strukturę radomskiej gospodarki uzupełniają przedsiębiorstwa duże – zatrudniające między 250 a 999 pracowników, jednakże jest ich niewiele w porównaniu do pozostałych grup przedsiębiorstw (0,07%) i ich liczba się zmniejsza – w 2020 roku odnotowano spadek aż o 5 podmiotów w porównaniu z 2008 roku. Tendencja ta dotyczy także przedsiębiorstw zatrudniających 1000 pracowników i więcej.

Jednym z ważnych elementów rozwijania działalności gospodarczej jest funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych. Na terenie miasta funkcjonuje Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna EURO-PARK WISŁOSAN. Na obszarze radomskiej podstrefy TSSE działa kilkadziesiąt podmiotów gospodarczych. Udzielone wsparcie na rzecz nowej inwestycji w obrębie strefy uprawnia przedsiębiorcę do pomocy regionalnej z tytułu poniesionych kosztów nowej inwestycji lub zatrudnienia określonej liczby pracowników w związku z nową inwestycją.

W zakresie rozwoju gospodarczego Radomia zauważalnym problemem rozwojowym jest niewielka ilość wolnych terenów inwestycyjnych, gdyż większość zasobów Gminy została już zagospodarowana. Pozyskiwanie nowych inwestorów jest więc utrudnione. Istotne jest zatem poszukiwanie nowych rozwiązań umożliwiających pozyskanie i przygotowanie nowych obszarów pod rozwój gospodarczy. W związku z tym ważną rolę będzie odgrywać odpowiednie przygotowanie planistyczne w zakresie nowych stref gospodarczych, uwzględniających m.in. tereny, których gmina jest właścicielem lub zarządzającym, czy też rozpatrzenie i dokładne przeanalizowanie możliwości pozyskania nowych terenów np. przez poszerzenie granic.

Ważną rolę w zakresie poprawy tej sytuacji Miasto zabiega o przyciąganie inwestorów krajowych i zagranicznych, dlatego pożądanym działaniem jest udana współpraca władz lokalnych z inwestorami, branżą nieruchomości komercyjnych, firmami rekrutacyjnymi, szkołami wyższymi oraz instytucjami otoczenia biznesu. W Radomiu funkcjonuje obecnie kilkanaście przedsiębiorstw świadczących nowoczesne usługi biznesowe, co wskazuje na posiadany potencjał do rozwoju tej współpracy. Z drugiej strony zauważalny jest wyraźny deficyt w postaci braku infrastruktury biznesowej i okołobiznesowej m.in. w postaci inkubatorów przedsiębiorczości, tj. podmiotów których głównym celem jest wspieranie rozwoju przedsiębiorstw na każdym możliwym polu, czy też parków technologicznych.

WNIOSKI

Struktura radomskich przedsiębiorstw z przewagą firm z sektora MŚP jest naturalna dla samorządów nieposiadających charakteru przemysłowego. W takich przypadkach największe potrzeby w zakresie działalności gospodarczej związane są z handlem i usługami, które zaspokajane są właśnie przez mniejszych przedsiębiorców, w tym jednoosobowe działalności gospodarcze. Jednak zmiany w liczebności dużych przedsiębiorstw mają istotny wpływ na gospodarkę, a szczególnie zatrudnienie oraz wpływy do budżetu na danym obszarze. Dlatego istotnym jest podejmowanie działań, których wynikiem będzie przyciągnięcie do miasta inwestorów, którzy ulokowaliby tu kapitał i stworzyli nowe miejsca pracy. Istotnym dla Radomia będzie rozszerzenie możliwości inwestycyjnych i biznesowych podejmując kroki w kierunku utworzenia i rozwoju działalności inkubatorów przedsiębiorczości oraz rozwoju centrów usług dla biznesu.

Finanse samorządowe

Dochody Gminy Miasta Radomia wzrastają, ale na tle wszystkich analizowanych miast na prawach powiatu posiada ona najmniejsze dochody własne ogółem i najmniejsze udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa.

Sytuację finansową Radomia mogą znacząco skomplikować aktualnie procedowane zmiany legislacyjne w systemie podatkowym, które wiązać się mogą z obniżeniem dochodów gmin z PIT o 25-30%. Oznaczać to będzie znaczne obniżenie kwoty, którą gmina ma do dyspozycji na świadczenie usług publicznych. Z pewnością może się to również odbić negatywnie na możliwości ponoszenia wydatków prorozwojowych.

Największy udział w strukturze wydatków budżetu Radomia stanowi oświata (aż 34,76%), co jest jednak typowe również dla innych samorządów w Polsce. W latach 2008 - 2020 wydatki na oświatę i wychowanie znacząco przewyższały otrzymywaną subwencję ogólną, a dokładnie część oświatową subwencji ogólnej, która jest na niewystarczającym poziomie. Wydatki przeznaczone na oświatę stanowią duże obciążenie dla każdej gminy. Wysoki poziom edukacji na terenie Radomia jest jednak jednym z czynników budujących jego konkurencyjność, jednakże jednocześnie stanowiącym wysokie obciążenie, gdyż różnica pomiędzy otrzymywaną subwencją oświatową a kosztami funkcjonowania systemu edukacji musi zostać pokryty z budżetu miasta.

Wysokie nakłady, kolejne pod względem udziału w budżecie miasta, dotyczą pomocy społecznej – stanowią one 6,65 % ogółu wydatków (w 2020 r.). Wysokość wydatków na pomoc społeczną trudno ocenić jednoznacznie. Wziąwszy pod uwagę wyższe niż w pozostałych ośrodkach bezrobocie rejestrowane, wydatki na pomoc społeczną stanowią naturalną odpowiedź na zapotrzebowanie społeczne. Jednakże, wydatki na pomoc społeczną są reakcją wyłącznie na bieżące problemy. Toteż ważną wydaje się optymalizacja wydatków w tym zakresie i koncentracja na najbardziej istotnych kwestiach, by ograniczyć zjawisko dziedziczenia ubóstwa. Należy więc stawiać na edukację, która powinna wpływać na świadomość ludzi, by woleli podjąć zatrudnienie, zrezygnować z bierności społeczno – zawodowej i życia ze świadczeń pomocy społecznej, bądź trwania w szarej strefie.

WNIOSKI

Relacja dochodów i wydatków budżetu Gminy Miasta Radomia wskazuje na przewagę wydatków nad dochodami. W Gminie obserwowany jest niski poziom dochodów własnych w dochodach ogółem, jak również wysoki udział dotacji i subwencji. Radom dominującą część środków wydaje na zadania związane z edukacją i wychowaniem, a także rodziną. Również wydatki związane z pomocą społeczną stanowią istotną część budżetu. W znaczący sposób budżet Gminy obciążają wydatki w zakresie edukacji, które pokrywane są zarówno z części oświatowej subwencji ogólnej, jak również ze środków własnych. Przekazywana subwencja oświatowa jest jednak niewystarczająca by pokryć wydatki w tym zakresie, co powoduje, że miasto musi braki pokryć ze środków własnych, co w konsekwencji prowadzi do ograniczenia rozwoju innych obszarów. Wskazane elementy wpływają na możliwości inwestycyjne miasta, które w dużej mierze musi skupiać się na realizowaniu działań bieżących, a w drugiej kolejności przeznaczając środki na działalność rozwojową.

1.3. WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ – SFERA PRZESTRZENNA

Przestrzeń

Radom, jako drugie pod względem powierzchni miasto województwa mazowieckiego, pełni istotną funkcję administracyjną, edukacyjną i kulturalną. Stanowi dla podregionu główny węzeł komunikacyjny szlaków o znaczeniu krajowym: Warszawa – Radom – Kraków – granica państwa, Warszawa – Radom – Rzeszów – granica państwa, Wrocław – Łódź – Radom – Lublin – granica państwa.

Strategiczny wymiar dla położenia Radomia ma fakt, iż w promieniu 200 km leżą cztery największe polskie ośrodki miejskie: Warszawa, Kraków, Łódź i konurbacja śląsko-dąbrowska, a także największe miasto Polski Wschodniej – Lublin.

W ramach analizy sfery przestrzennej uwzględniono również zasięg Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego.

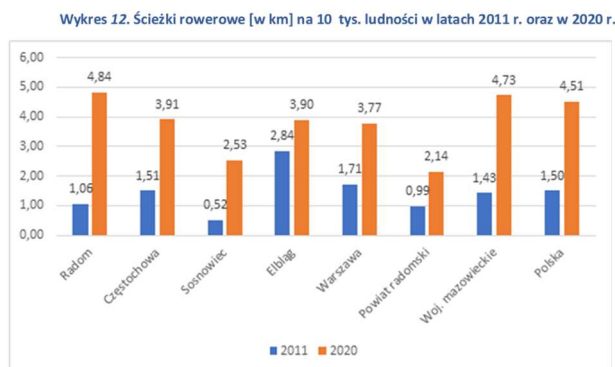
W ujęciu zagospodarowania przestrzennego miasta, na jego obszarze obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (dalej: SUIKZP) gminy Radom dla jednostek urbanistycznych Gołębiów, Potkanów, Jeżowa Wola Wschodnia, Jeżowa Wola Zachodnia i Sadków, oraz 77 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Jedynie 16% powierzchni ogółem miasta pozostaje objętych obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (1794 ha). Gmina Miasta Radomia obecnie pracuje nad sporządzeniem nowego SUIKZP oraz kolejnymi 13 miejscowymi planami, co wskazuje na aktywne działania w kierunku planowania i agregowania użytecznych i funkcjonalnych przestrzeni miejskich. Suburbanizacja niekorzystnie wpływa na radomską przestrzeń miejską, pociągając za sobą szereg problemów związanych z relokacją stref zamieszkania na obrzeża oraz tereny podmiejskie, rozproszeniem się zabudowy i zajmowaniem przez nią terenów przyrodniczych, spełniających również funkcję rekreacyjną. Generuje to konieczność zaopatrzenia tych obszarów w infrastrukturę techniczną i społeczną, a konieczność codziennych dojazdów mieszkańców przedmieść do pracy powoduje, że miasto jest dodatkowo obciążone wzmożonym ruchem samochodowym oraz koniecznością zapewnienia komunikacji zbiorowej.

W związku z występującym zjawiskiem suburbanizacji, jak również korzystaniem przez mieszkańców gminnych ościennych z infrastruktury oferowanej przez Radom, rozważa się możliwość

przeprowadzenia szczegółowych analiz i konsultacji społecznych dotyczących możliwości rozszerzania granic miasta.

Wyprowadzanie się ludności, relokacja miejsc pracy i handlu wzmacnia problem niedoinwestowania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

centrum miasta, które od lat zмага się z licznymi lukami zabudowy, jej złym stanem technicznym czy znacznym odsetkiem pustostanów. Przekształcenia funkcjonalne przestrzeni, w tym terenów poprzemysłowych na zabudowę usługową oraz mieszkaniową, jak również brak koordynacji działań spowodował, że miasto na niektórych obszarach rozwija się w sposób nieharmonijny, co wymaga poprawy w ramach wieloletnich działań. Negatywne oddziaływanie na stan ładu przestrzennego

Radomia ma rozrost zabudowy handlowej wielkopowierzchniowej o zunifikowanym wyglądzie sieciowym w centrum miasta, przekształcenie atrakcyjnie zlokalizowanych terenów pofabrycznych na centra usługowo - handlowe słabo powiązane z terenami sąsiednimi. Niekorzystny wpływ mają również obszary rozproszonej zabudowy mieszkaniowej na terenach rolnych i dolin rzek, negatywnie wpływające na krajobraz, ze słabo rozwiniętą infrastrukturą techniczną i wąskimi drogami, niedostosowanymi do obsługi wzmożonego ruchu związanego z intensywnym rozwojem zabudowy.

Potencjał rozwojowy stanowią tereny poprzemysłowe, w tym m.in. obszary przy dworcu, w znacznej części dobrze skomunikowane i zlokalizowane w rejonach przyległych do centrum miasta. Istotną rolę w tkance miejskiej Radomia odgrywa również istniejąca infrastruktura kolejowa, która w okresie rozwoju przemysłu w Radomiu doprowadziła do ukształtowania pasma terenów zainwestowania o funkcji produkcyjnej. Aktualnie stanowi ona potencjał dla rozwoju transportu publicznego integrującego podlegające przekształceniom funkcjonalnym tereny poprzemysłowe oraz obszary węzłowe z otoczeniem zewnętrznym, w tym ze strefą podmiejską. W najbliższych latach planowana jest rozbudowa kolejowej infrastruktury przystankowej. Utworzenie przystanków pociągnię za sobą konieczność ich integracji z siecią komunikacji zbiorowej, co wpłynie na poprawę dostępności do usług przewozowych świadczonych przez kolej. W wyniku realizacji inwestycji przystanki kolejowe staną się węzłami przesiadkowymi integrującymi komunikację zbiorową kolejową - regionalną i miejską - lokalną oraz indywidualną.

Mapa 1. Mapa lokalizacyjna Radomia

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki>

Radom charakteryzuje się rozwiniętą ofertą publicznej komunikacji transportowej, opierającej się o 29 funkcjonujących linii autobusowych (w tym 3 linie nocne). Do obsługi linii zaangażowanych jest 185 autobusów, z których 42 szt. wyposażone są w proekologiczny napęd CNG, zaś 19 szt. w bezemisyjny napęd elektryczny. Dla zwiększenia komfortu i bezpieczeństwa pasażerów, ich mobilności oraz poprawy jakości życia w mieście, użytkowana infrastruktura transportowa, w tym tabor autobusowy, podlega stałej modernizacji.

Wdrożono rozwiązania w postaci Radomskiej Karty Miejskiej oraz Systemu Dynamicznej Informacji Pasażerskiej w Radomiu, nadal jednak zauważalna jest potrzeba związana z koniecznością zwiększenia ilości inteligentnych rozwiązań w zakresie komunikacji miejskiej, poprzez wprowadzenie inteligentnych systemów transportowych, jak również z dalszym aktywnym działaniem na rzecz podniesienia jakości podróżowania i przemieszczania się. Gmina Miasta Radomia współpracuje z gminami ościennymi w zakresie obsługi gmin sąsiednich przez radomską komunikację miejską.

Zauważalna jest również systematyczna poprawa jakości dróg i połączeń komunikacyjnych. Długość dróg gminnych na przestrzeni lat 2007-2020 zwiększyła się o 33,11 km tj. o 17,34%. Natomiast drogi powiatowe zostały rozbudowane o 20,2 km, czyli o prawie 20%. Przez obszar Radomia przebiegają trzy drogi krajowe (DK7 Żukowo – Chyżne, DK9 Radom – Rzeszów i DK12 Łęknica – Dorohusk), które w ostatnim czasie poddane zostały modernizacji, poprawiając przepustowość w centrum miasta. Drogi krajowe przebiegające przez Radom należą do transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T.

Szansą sprzyjającą rozwojowi miasta, w tym zwiększeniu jego dostępności komunikacyjnej jest m.in. budowa trasy S12, dla której planowany jest nowy wariant przebiegu z Radomia do Puław. Ważną dla miasta inwestycją jest także budowa lotniska. Planuje się, że to przedsięwzięcie przełoży się na rozwój transportu lotniczego, a w konsekwencji podniesienie rangi miasta, zwiększenie ruchu turystycznego oraz rozwój gospodarczy i społeczny miasta w obszarze około - lotniskowym.

Uzupełnieniem sieci transportowej miasta jest sieć ścieżek rowerowych, której długość na terenie Gminy Miasta Radomia wynosiła w 2020 r. - 101,2 km i jest konsekwentnie rozwijana. Na bazie analizy porównawczej, Radom charakteryzuje się najlepiej rozwiniętą infrastrukturą ścieżek rowerowych, jak również na przestrzeni analizowanych lat (2011-2020) nastąpił znaczny przyrost długości ścieżek rowerowych, zapewniając tym samym lepsze warunki dla aktywnej rekreacji, w tym rowerowej. Przyrost długości ścieżek rowerowych (332,48%), jest na drugim miejscu pod względem dynamiki zmian, tuż za Sosnowcem, na terenie którego długość ścieżek zwiększyła się o 342,48%.

Miasto dokłada starań, by przemieszczanie się po mieście było ułatwione i komfortowe. Dobrze przemyślana infrastruktura transportowa jest jedną z odpowiedzi na problemy z przestrzenią miejską. Choć nadal jest wiele do zrobienia w tej kwestii, stan dróg w Radomiu – przy dużym współudziale środków unijnych – nieustannie się poprawia. Potencjał zrównoważonych środków transportu - pieszego, rowerowego i zbiorowego – w obsłudze śródmieścia i dzielnic mieszkaniowych jest niedostatecznie wykorzystany na skutek braku faktycznej preferencji dla nich w rozwiązaniach infrastrukturalnych i organizacji ruchu. Barierami rozwojowymi miasta w tym zakresie są: brak komunikacji zbiorowej wysokiej przepustowości, słaba dostępność centrum oraz wymagająca dopracowania sieć linii autobusowych.

Zadaniami miasta w zakresie produkcji i przesyłu ciepła zajmuje się Radomskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej „RADPEC” Spółka Akcyjna. Miejska sieć ciepłownicza Radomia obejmuje długość wysokoparametrowych i niskoparametrowych sieci ciepłowniczych „RADPEC” S.A. i wynosi 176,4 km, z czego sieci preizolowane stanowią 73,6%. Ciepło z sieci dostarczane jest do 1077 węzłów cieplnych, a odbiorcami ciepła systemowego są gospodarstwa domowe, handel i usługi, przemysł, podmioty użyteczności publicznej oraz inne kategorie odbiorców. W zakresie dalszego rozwoju systemu ciepłowniczego niezbędne jest jego dostosowywanie do wymogów prawnych, szczególnie w zakresie emisji zanieczyszczeń i stosowania rozwiązań proekologicznych.

WNIOSKI

Miasto z uwagi na utratę funkcji przemysłowej, rozproszenie zabudowy i postępującą suburbanizację oraz wyludnienie staje się coraz to mniej atrakcyjnym ośrodkiem dla przyszłych mieszkańców, turystów czy inwestorów. Nieharmonijny rozwój przestrzenny Radomia wynika z niskiego stopnia pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz prowadzenia nieuporządkowanych przekształceń terenów, zwłaszcza dawnej zabudowy przemysłowej. Dla zagospodarowania przestrzeni miejskiej istotnym zatem jest funkcjonalne wyznaczenie roli poszczególnych części miasta i zwalczanie zjawiska ich rozproszenia. Funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni miejskiej jest koniecznym zabiegiem do przywrócenia miastu ładu przestrzennego, zwiększając tym samym jego estetykę. Należy zatem dążyć do opracowywania i uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla miasta Radomia, bo sprzyja to uporządkowywaniu zabudowy i tworzeniu terenów o spójnym charakterze i przeznaczeniu, co zwiększa jakość życia w mieście i podnosi jego atrakcyjność inwestycyjną.

W związku z dostępnością wewnętrzną miasta i jego powiązaniem z innymi ośrodkami miejskimi, Radom stanowi ważny węzeł komunikacyjny i transportowy. Rozbudowywana infrastruktura drogowa, wprowadzane zmiany funkcjonalne oraz dostępność do różnorodnych form komunikacji tworzy pozytywny wizerunek miasta. Pożądanym jednak, ze względów środowiskowych oraz poprawy jakości życia mieszkańców, jest podejmowanie działań prowadzących do wyprowadzenia ruchu tranzytowego z obszarów zurbanizowanych.

Dalszemu rozwojowi spójnej sieci ścieżek rowerowych służyć powinna kontynuacja współpracy Radomia z sąsiednimi jednostkami w zakresie budowy dróg dla rowerów. W najbliższych latach ważne jest więc dalsze rozbudowywanie ścieżek rowerowych pozwalających na sprawne przemieszczanie się po mieście i terenach sąsiednich gmin.

W związku z postępującymi zmianami klimatu, czego konsekwencją są również różnego rodzaju zmiany przepisów w zakresie ochrony środowiska, w tym nowych obostrzeń i ograniczeń nakładanych również na sektor ciepłowniczy, konieczne jest kontynuowanie działań w zakresie transformacji ciepłownictwa w kierunku obniżania negatywnego wpływu na środowisko, a więc produkcji i dostarczania ciepła odbiorcom w sposób ekologiczny.

Środowisko

W porównaniu z miastami przyjętymi do analizy porównawczej, Radom charakteryzuje się stosunkowo niskim wskaźnikiem objęcia obszaru gminnego formami ochrony przyrody (3,39%) – na jego obszarze występują Obszary Natura 2000 Ostoja Kozienicka (PLB140013) i Puszcza Kozienicka (PLH140035), Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Kosówki”, Użytek ekologiczny 136 „Bagno” oraz 29 pomników przyrody. Miasto dysponuje jednak największą powierzchnią zieleńców oraz dość dużą powierzchnią terenów zieleni urządzonej, której rozmieszczenie nie jest równomierne, skoncentrowane głównie w strefie śródmiejskiej. Przeprowadzone przez Miejską Pracownię Urbanistyczną analizy wskazują na niewystarczającą powierzchnię terenów rekreacyjnych w obrębie obszarów zurbanizowanych poza śródmiejskich, m.in. na osiedlach Wacyn, Kozia Góra, Wólka Klwatecka, Dzierzków, Idalin, Długojów. Należy podkreślić, że spośród 10 parków miejskich, 3 wpisane są do rejestru zabytków, tj. Park „Stary Ogród”, Park im. Tadeusza Kościuszki i Park „Leśniczówka”, podlegając ochronie na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Radom pod względem hydrograficznym należy do dorzecza Środkowej Wisły i jej lewobrzeżnego dopływu – Radomki. Największy ciek Gminy Miasta Radomia stanowi rzeka Mleczna, której bezpośrednimi dopływami są rzeka Pacynka i Potok Północny oraz rzeka Cerekwianka, rzeka Kosówka,

ciek od Potkanowa i Potok Godowski. Na terenie miasta występują wody stojące – stawy, oczka wodne, „Zalew Borki” - sztuczny, przepływowy zbiornik zaporowy na rzece Mlecznej. Stan wód powierzchniowych na terenie Gminy Miasta Radomia określa się jako zły, na co mają wpływ głównie wysokie wyniki zawartości azotu rozpuszczonego oraz wysoka wartość wskaźnika BZT5.

Podobnie jak w większości gmin w Polsce, głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w Radomiu jest sektor bytowo – komunalny, wykorzystujący do celów grzewczych paliwa powodujące wysoki poziom emisji oraz źródła ciepła o niskiej sprawności. Obecnie również w Radomiu zagrożeniami dla jakości środowiska są pyły zawieszane PM10, PM2,5 oraz benzo(a)piren, których głównym źródłem emisji jest niepełne spalanie paliw stałych, w tym przede wszystkim słaba jakość węgla i drewna. Największym źródłem emisji tych substancji są paleniska domowe, w tym nadal użytkowane piece kaflowe oraz otwarte kominki.

Mapa 2. Rozkład zanieczyszczeń powietrza - PM2,5, PM10 i B(a)P

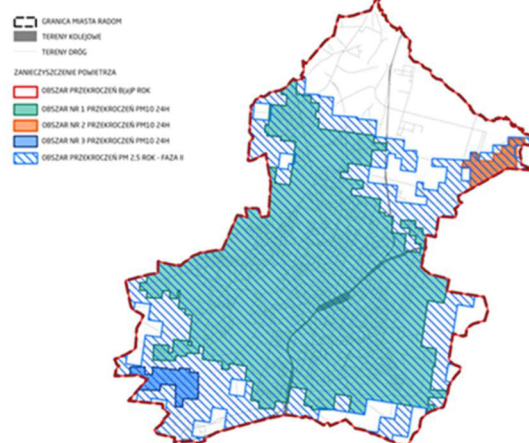
Szacuje się, że transport jako kolejny sektor przyczyniający się do degradacji środowiska naturalnego, odpowiada za nieco ponad 10% emisji zanieczyszczeń do powietrza. Transport stanowi źródło emisji tlenków azotu, tlenków węgla, węglowodorów aromatycznych oraz metali ciężkich.

Gmina Miasta Radomia stara się realizować zadania przyczyniające się do poprawy jakości powietrza i ograniczenia emisji zanieczyszczeń i presji działalności człowieka na stan środowiska. W tym celu realizowane są różne działania m.in. w zakresie termomodernizacji budynków, zwiększania udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym Miasta, modernizacji źródeł ciepła systemowego pod kątem dostosowania do wymogów prawnych.

Wyspy ciepła są jednym z elementów wpływających na klimat miasta, jednakże podejmowane są działania mające na celu likwidację takiego zjawiska. Zachodzące zmiany klimatu i częstsze fale upałów stanowią realne zagrożenie dla klimatu jak również zdrowia ludzkiego, dlatego niezbędne jest kontynuowanie podejmowanych działań ograniczających to zjawisko, w tym rozwoju terenów zielonych.

Na terenie miasta zauważalny jest również problem dotyczący hałasu drogowego, kolejowego, przemysłowego, a także lotniczego. Obserwowany w ostatnich latach dynamiczny rozwój transportu drogowego odbija się negatywnie zarówno na swobodzie przemieszczania się, jak i jakości życia w mieście. Zdominowanie ruchu miejskiego przez transport samochodowy, w tym natężenie ruchu pojazdów ciężkich, jak również ruch kolejowy wpływa na emitowanie hałasu i miejscowe przekroczenia norm. Istotnym elementem polityki miasta powinny być zatem również zadania zmierzające do ochrony przed hałasem.

Wyzwaniem dla miasta jest rosnąca masa wytworzonych odpadów oraz osiągnięcie wymaganych przepisami poziomów recyklingu. Gmina w latach 2012 – 2017 osiągała wymagane poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła. Natomiast od 2018 r. sytuacja uległa niekorzystnej zmianie – wymagane aktualnymi przepisami prawa poziomy nie zostały osiągnięte. Inaczej kształtuje się sytuacja w odniesieniu do odpadów budowlanych i rozbiórkowych tj. w każdym z analizowanych lat (2012-2020) Radom uzyskiwał poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami na znacząco wyższym poziomie niż zostało to wskazane w przepisach.

Źródło: Opracowanie własne Miejskiej Pracowni Urbanistycznej na podstawie Programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu.

Na wzrost poziomu selektywnej zbiórki odpadów powinny przełożyć się podejmowane inicjatywy ukierunkowane na podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami, jak również propagowania idei gospodarki o obiegu zamkniętym.

Gmina aktywnie pozyskuje środki zewnętrzne wspierające działania na rzecz ochrony środowiska, czego przykładem jest realizacja projektu „Adaptacja do zmian klimatu poprzez zrównoważoną gospodarkę wodną w przestrzeni miejskiej Radomia” – jedynego w Polsce i jednego z dwóch w Europie projektów docenionych i dofinansowanych przez Komisję Europejską w ramach programu „LIFE” i Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie jako podmiot współfinansujący. We współpracy z naukowcami z Uniwersytetu Łódzkiego zmodernizowano zalew Borki, przebudowano stawy kolmatacyjne i infrastrukturę hydrotechniczną. Przywrócono też naturalny bieg rzeki Mlecznej w miejscu przyszłego Parku Kulturowego, wybudowano poldery zalewowe na rzece Cerekwiance i rozpoczęto budowę zbiornika przeciwpowodziowego na Potoku Północnym z sekwencyjnym systemem sedymentacyjno-biofiltracyjnym. Wybudowano też pięć z planowanych na terenie miasta około 20 mniejszych zbiorników i niecek chłonnych, których zadaniem będzie gromadzenie wód opadowych w pobliżu miejsc zagrożonych lokalnymi podtopieniami.

WNIOSKI

Pomimo podejmowanych działań mających na celu rewitalizację terenów zieleni, obecnie dostępne obszary nadal wskazują na niewystarczającą ilość terenów rekreacyjnych oraz ich nierównomierne rozmieszczenie w przestrzeni miejskiej. Koniecznym wydaje się kontynuowanie działań związanych z rozwojem terenów biologicznie czynnych, redukcją emisji zanieczyszczeń, zmniejszaniem hałasu oraz wzrostem świadomości dotyczącej ochrony środowiska. Istnieje duże zapotrzebowanie na kontynuowanie tego typu działań, co przełoży się na wyższą jakość życia mieszkańców Radomia, jak również poprawę stanu środowiska naturalnego. Należy dążyć, w miarę możliwości budżetowych, do podejmowania inwestycji realnie przekładających się na zmniejszanie emisji zanieczyszczeń i ochronę środowiska, szczególnie powietrza i klimatu, co jest również zgodne z politykami i kierunkami działań definiowanymi w skali ponadlokalnej, krajowej czy Unii Europejskiej.

W związku z brakiem osiągania wymaganych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami, jak również konieczności dalszej ochrony środowiska, niezbędne jest kontynuowanie działań mających na celu propagowanie selektywnej zbiórki oraz większej świadomości społecznej w obszarze gospodarowania odpadami, jak również podejmowania działań inwestycyjnych rozwijających infrastrukturę do segregacji odpadów.

1.4. ANALIZA SWOT

Wnioski z diagnozy strategicznej podsumowano w sposób syntetyczny w opracowanej analizie SWOT, która pokazuje zidentyfikowane silne i słabe strony Gminy Miasta Radomia oraz jej możliwości i zagrożenia. Analiza ta, jest również kompleksowym podsumowaniem aktualnej sytuacji, w jakiej znajduje się Gmina Miasta Radomia, będąc jednocześnie podstawą do określenia perspektywicznych kierunków rozwoju.

Analiza SWOT stanowi punkt wyjścia do opracowania ram strategicznych dokumentów planistycznych. Jest etapem przejścia pomiędzy częścią diagnostyczną, stanowiącą podstawę do dalszych prac,

a częścią projekcyjną. Analiza SWOT jest kompleksową metodą służącą usystematyzowaniu zasobów i potencjałów obszaru Radomia oraz jej otoczenia. Jest ona oparta na prostym schemacie klasyfikacji.

Analiza SWOT polega na zidentyfikowaniu czterech grup czynników:

- **S (Strengths)** – mocne strony: wewnętrzne czynniki pozytywne, stanowiące atuty, wyróżniające Gminę od innych jednostek, stanowiących przewagę konkurencyjną.
- **W (Weaknesses)** – słabe strony: wewnętrzne czynniki negatywne, stanowiące słabe strony jednostki, wynikające z ograniczeń zasobów.
- **O (Opportunities)** – szansa: zewnętrzne czynniki pozytywne, będące korzystnymi tendencjami w otoczeniu jednostki, które właściwie wykorzystane mogą stanowić istotny impuls do zmiany.
- **T (Threats)** – zagrożenia: zewnętrzne czynniki negatywne, mogące być poważną barierą w rozwoju jednostki przez osłabianie silnych stron Gminy i ograniczanie możliwości wykorzystania szans rozwojowych.

Tabela 1. Analiza SWOT

SFERA SPOŁECZNA

Silne Strony	Słabe strony
<p>1. Rosnący poziom kapitału społecznego wyrażony: (1)³</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaangażowaniem mieszkańców w inicjatywy społeczne, np. budżet obywatelski, • Rosnącą frekwencją w wyborach samorządowych, • Rosnącą rolą NGO - wzrost liczby podmiotów takich jak fundacje, stowarzyszenia itp. na przestrzeni ostatnich lat. <p>2. Zróżnicowana oferta istniejących instytucji kultury: (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muzea o różnej tematyce, • Szeroki wachlarz wydarzeń kulturalnych. <p>3. Walory kulturowe i historyczne Radomia stanowiące istotny zasób endogeniczny miasta: (3)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dziedzictwo kulturowe i historia, • Liczne zabytki architektury, • Lokowanie instytucji kultury w zabytkowych obiektach. <p>4. Organizacja wydarzeń o charakterze międzynarodowym: (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Air Show – pokazy lotnicze, • Międzynarodowy Festiwal Gombrowiczowski. <p>5. Dostępność do zaplecza sportowego i rekreacyjnego: (5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zróżnicowana oferta obiektów sportowych i rekreacyjnych, • Budowa Radomskiego Centrum Sportu. 	<p>1. Niekorzystna i niestabilna sytuacja demograficzna na przestrzeni ostatnich lat: (1)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Malejąca liczba mieszkańców, • Ujemny przyrost naturalny • Ujemne saldo migracji • Wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego, • Niekorzystna struktura demograficzna (starzenie się społeczeństwa – wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym). <p>2. Niższa konkurencyjność radomskich instytucji kultury w stosunku do większych ośrodków miejskich (2)</p> <p>3. Mała świadomość społeczności lokalnej i ponadlokalnej odnośnie zasobów kulturowych Radomia (3)</p> <p>4. Za mało wyeksponowane możliwości turystyczne miasta: (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niski wskaźnik miejsc noclegowych na 1 tys. mieszkańców, • Malejące wydatki na turystykę, • Mała liczba działań promujących dziedzictwo kulturowe i historyczne Radomia o zasięgu ponadlokalnym. <p>5. Niska dostępność do leczenia szpitalnego: (5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ograniczona liczba lekarzy (zwłaszcza specjalistów), • Niska dostępność łóżek szpitalnych, • Realizowanie leczenia szpitalnego również dla mieszkańców pobliskich powiatów.

³ Numery przypisane w nawiasach służą przypisaniu numeracji SWOT na potrzeby TOWS

<p>6. Wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego: (6)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spadek liczby przestępstw na przestrzeni ostatnich lat, • Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym. <p>7. Odpowiednia dostępność do opieki zdrowotnej niższego szczebla (POZ i AOS): (7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odpowiednia liczba przychodni, • Wysokie wydatki inwestycyjne w infrastrukturę ochrony zdrowia, <p>8. Wysoki poziom edukacji w radomskich placówkach oświatowych (8):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysoka zdawalność oraz dobre wyniki egzaminów maturalnych, • Wysoka pozycja radomskich szkół w rankingach krajowych i regionalnych, • Podejmowane działania inwestycyjne w infrastrukturę edukacji. 	<p>6. Utrzymujący się problem w obszarze pomocy społecznej: (6)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysoki wskaźnik liczby gospodarstw korzystających z pomocy społecznej, • Wysokie wydatki na opiekę społeczną. <p>7. Niska konkurencyjność radomskiego szkolnictwa wyższego: (7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niska liczba studentów oraz jej znaczący spadek w porównaniu z średnią wojewódzką, • Niewielka różnorodność oferty kształcenia dla studentów <p>8. Ograniczony zakres współpracy pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi. (8)</p> <p>9. Niski wskaźnik wykrywalności przestępstw.</p>
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dostępność środków zewnętrznych, (1) 2. Współpraca międzysektorowa, np. z organizacjami pozarządowymi, innymi samorządami, (2) 3. Programy nauczania zawodowego ukierunkowane na współpracę z pracodawcami i dostosowanie kwalifikacji do rynku pracy, (3) 4. Wzrost zainteresowania turystyką krótkoterminową, w pobliżu zamieszkania, (4) Wzrost znaczenia zdrowego trybu życia i aktywnej rekreacji, Rozwój profilaktyki finansowanej ze środków publicznych, Napływ nowych mieszkańców miasta, 8. Społeczna odpowiedzialność biznesu, (5) Rosnące znaczenie tożsamości lokalnej i regionalnej, 10. Włączenie Radomia do Lokalnej Organizacji Turystycznej Ziemi Radomskiej, (6) 11. Rozwój programów w sferze ekonomii społecznej, (7) Rozwój dostępności usług skierowanych do osób starszych, 13. Wykorzystanie nowoczesnych technologii w rozwoju dostępności do usług publicznych. (8) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne i rosnąca liczba pacjentów z chorobami przewlekłymi, (1) 2. Konieczność zabezpieczenia opieki zdrowotnej dla mieszkańców Radomia, jak również pobliskich gmin i powiatów, (2) 3. Niekorzystna prognoza demograficzna pogłębiająca depopulację, (3) 4. Wzrost konkurencyjności pracy w innych ośrodkach miejskich dla lekarzy specjalistów, (4) 5. Wzrastające koszty turystyki krajowej w porównaniu do turystyki zagranicznej, (5) 6. Pogorszenie się warunków funkcjonowania III sektora, (6) 7. Uzależnienie skali wydarzeń kulturalnych poprawiających wizerunek miasta od dostępności środków, (7) 8. Ubożenie społeczeństwa. (8)

SFERA PRZESTRZENNA

Silne Strony	Słabe strony
<p>1. Miasto o ponadlokalnej randze: (1)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drugie pod względem największej liczby mieszkańców w województwie, • Ośrodek o znaczeniu subregionalnym, skupiający wiele funkcji o charakterze ponadlokalnym, pozwalających na zapewnienie równowagi rozwoju województwa. <p>2. Dobra dostępność komunikacyjna wynikająca z: (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dogodnej lokalizacji (centrum Polski, blisko stolicy oraz innych dużych miejskich np. Łódź, Lublin, Kielce), • Położenia na skrzyżowaniu ważnych szlaków drogowych (drogi krajowe, droga ekspresowa) oraz kolejowych, • Bezpośredniego dostępu do lotniska oraz położenia niedaleko Lotniska Chopina. <p>3. Postępujący rozwój mobilności miejskiej: (3)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększająca się długość dróg oraz poprawa stanu ich nawierzchni, • Funkcjonowanie Karty miejskiej, • Funkcjonowanie Systemu Dynamicznej Informacji Pasażerskiej, • Rozbudowana sieć połączeń komunikacji miejskiej, • Modernizowanie taboru komunikacji publicznej w kierunku transportu niskoemisyjnego, • Rozwinięta sieć ścieżek rowerowych o czym świadczy wyższa niż dla województwa wartość wskaźnika długości ścieżek rowerowych na 10 tys. ludności. <p>4. Rozwijające się budownictwo mieszkaniowe dostosowane do zapotrzebowania: (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zasobu mieszkaniowego na terenie Radomia na przestrzeni ostatnich lat wyrażony wzrostem liczby mieszkań oraz budynków mieszkalnych, • Konkurencyjne ceny mieszkań. <p>5. Występowanie parków miejskich podlegających ochronie – wpisanych do rejestru zabytków. (5)</p> <p>6. Aktywna działalność zmierzająca do poprawy jakości środowiska (6) (podejmowanie inicjatyw własnych, jak również pozyskiwanie środków zewnętrznych).</p>	<p>1. Miasto o słabnącym znaczeniu i pełnionych funkcjach społeczno-gospodarczych: (1)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odpływ ludności z centrum miasta na obszary podmiejskie, • Utracona ranga miasta wojewódzkiego, • Miasto zagrożone marginalizacją, • Problemy post-transformacyjne związane z silną deindustrializacją, <p>2. Niski poziom uporządkowania przestrzeni publicznej wyrażony niewielkim pokryciem obszaru miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. (2)</p> <p>3. Występowanie dróg o nawierzchni gruntowej, (3)</p> <p>4. Ograniczona dostępność terenów zieleni i obszarów cennych przyrodniczo: (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koncentracja terenów zieleni i terenów rekreacyjnych w centrum miasta, • Niska powierzchnia terenów rekreacyjnych w obrębie obszarów zurbanizowanych pozaśródmiejskich, • Niski poziom lesistości gminy, • Niski udział obszarów chronionych w powierzchni ogólnej, <p>5. Utrzymujący się problem zanieczyszczenia powietrza: (5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obszarowe przekroczenia norm w zakresie ochrony powietrza, • Występowanie wysp ciepła, • Niższy poziom wydatków w zakresie ochrony powietrza na 1 mieszkańca w porównaniu do województwa i Polski. <p>6. Przekroczenia norm hałasu na terenach zabudowy mieszkaniowej w centrum miasta i w sąsiedztwie tras komunikacyjnych o intensywnym ruchu. (6)</p> <p>7. Sieć ścieżek rowerowych zapewniająca niedostateczną możliwość płynnego przemieszczania się rowerem pomiędzy dzielnicami – brak ciągłości sieci.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>1. Rozwój nowych inwestycji w związku z lokalizacją portu lotniczego, (1)</p>	<p>1. Postępujące zmiany klimatyczne oraz wynikające z nich anomalie pogodowe, (1)</p>

<ol style="list-style-type: none"> 2. Wsparcie z budżetu państwa i środków zewnętrznych na transformację energetyczną, (2) 3. Zmiana polityki w zakresie promowania ruchu pieszego oraz prymatu transportu publicznego w miastach, (3) 4. Realizacja działań podnoszących świadomość ekologiczną, (4) 5. Zmiana przepisów prawnych służących poprawie ochrony środowiska, (5) 6. Działalność organizacji pozarządowych. (6) 7. Planowana budowa drogi S12 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Postępujący trend przemieszczania się samochodowym transportem indywidualnym, (2) 3. Niewystarczające moce przerobowe firm zajmujących się wykonawstwem inwestycji, (3) 4. Wysokie koszty realizacji inwestycji w mobilności miejskiej, (4) 5. Degradacja środowiska w wyniku presji inwestycyjnej samorządu, (5) 6. Wysokie nakłady na wdrażanie inwestycji proekologicznych. (6)
---	---

SFERA GOSPODARCZA

Silne Strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Korzystne zmiany na rynku pracy w ostatnich latach wyrażone: (1) <ul style="list-style-type: none"> • Wyższą dynamiką korzystnych zmian w zakresie spadku liczby osób bezrobotnych niż w Warszawie, powiecie radomskim, województwie oraz w Polsce, • Zmniejszeniem udziału osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym, • Zmniejszeniem udziału osób młodych (do 30 r. życia) w strukturze osób bezrobotnych, • Zmniejszeniem stopy bezrobocia. 2. Rozwijająca się przedsiębiorczość: (2) <ul style="list-style-type: none"> • Wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych, • Korzystna relacja w zakresie zmniejszania się liczby podmiotów wyrejestrowujących działalność gospodarczą (przewaga nowych rejestracji nad wyrejestrowaniami), • Wysoka wartość wskaźnika nasycenia przedsiębiorczością wyrażona liczbą podmiotów przypadających na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (wyższa niż dla powiatu radomskiego oraz Polski). 3. Korzystna struktura gospodarki zapewniająca stabilność: (3) <ul style="list-style-type: none"> • Wysoki udział przedsiębiorstw z sektora MŚP w gospodarce lokalnej, • Utrzymująca się działalność dużych przedsiębiorstw, • Obecność przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym. 4. Miejsce przyjazne dla biznesu: (4) <ul style="list-style-type: none"> • Obecność przedsiębiorstw świadczących nowoczesne usługi biznesowe, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia (1) (wyższa stopa bezrobocia niż w innych miastach na prawach powiatu, w tym Warszawie oraz w województwie mazowieckim i Polsce). 2. Niska dynamika rozwoju gospodarczego wyrażona: (2) <ul style="list-style-type: none"> • Najmniejszym przyrostem liczby przedsiębiorstw w porównaniu do innych miast na prawach powiatu, Warszawy, powiatu radomskiego, województwa oraz kraju, • Niską liczbą dużych firm prowadzących działalność gospodarczą w Radomiu, • Spadkiem liczby przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym na tle podobnych miast na prawach powiatu, województwa oraz kraju, • Niskim wskaźnikiem nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca na tle województwa mazowieckiego oraz Polski. 3. Niewielka dostępność terenów inwestycyjnych (3) 4. Niekorzystna kondycja finansów publicznych miasta: (4) <ul style="list-style-type: none"> • Utrzymująca się na przestrzeni lat przewaga wydatków na uzyskiwanymi dochodami, • Wysoki udział dotacji oraz subwencji w dochodach ogółem, • Niski poziom dochodów własnych w dochodach ogółem, w tym na tle innych miast na prawach powiatu. 5. Brak inkubatorów przedsiębiorczości. 6. Brak nowoczesnych biurów dla sektora nowoczesnych usług biznesowych.

<ul style="list-style-type: none"> • Skupienie w Radomiu firm zajmujących się usługami z obszaru kontaktu z klientem w ramach centrów usług dla biznesu • Współpraca władz samorządowych z inwestorami i przedstawicielami sektora biznesowego. 	
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Promocja gospodarcza obszaru przez podmioty zewnętrzne, 2. Wzrost popytu na dobra i usługi wytwarzane lokalnie (1), 3. Pozyskanie zewnętrznych inwestorów (2), 4. Rozwój nowych inwestycji w związku z lokalizacją portu lotniczego (3), 5. Postępująca cyfryzacja umożliwiająca pracę zdalną, 6. Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym, 7. Rozwijający się sektor usług biznesowych (4). 8. Zainteresowanie Radomiem sektorem logistycznym w związku z polityką zagęszczania sieci magazynów przedsiębiorstw spedycyjno-magazynowych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost atrakcyjności i konkurencyjności pobliskich miast o porównywalnym znaczeniu gospodarczym (1), 2. Niekorzystna polityka fiskalna (2), 3. Wzrost kosztów pracy, 4. Zagrożenia będące następstwem pandemii Covid-19 ograniczające działalność gospodarczą (3), 5. Niestabilna sytuacja na rynku pracy, 6. Niekorzystne zmiany czynników wpływających na jakość i poziom życia (np. inflacja) – (4), 7. Zmiany kierunków politycznych UE w kierunku neutralności klimatycznej co stanowi zagrożenie dla przedsiębiorstw w tradycyjnych sektorach gospodarczych (produkcja, transport), 8. Wzrastające ceny uprawnień do emisji CO₂, 9. Zmniejszenie się dochodów własnych ze względu na trudną sytuację rynkową firm w wyniku pandemii. 10. Wzrost obciążeń podatkowych i finansowych powodujący ograniczenie działań bieżących i rozwojowych.

2. MISJA I WIZJA ROZWOJU ORAZ CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misję można definiować na wiele sposobów, jednak w przypadku miasta, będącego jednostką samorządu terytorialnego można odnieść się m.in. do zadań wyznaczonych przez ustawodawcę i wskazać, że ich misją jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej. Misja jest również ogólnym kierunkiem działań wyznaczającym sposób uzyskania stanu pożądanego, jaki określa wizja rozwoju. W związku z powyższym misję Gminy Miasta Radomia zdefiniowano w następujący sposób:

Dostarczanie najwyższej jakości usług i tworzenie przyjaznych warunków do zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego miasta i społeczności lokalnej, zapewniając jednocześnie aktywne włączenie mieszkańców w ich kształtowanie.

Wizja rozwoju jest stanem docelowym, do jakiego chce się dążyć, definiuje jakim miastem ma być Radom w 2030 r. Realizacja założonej wizji uzależniona jest od skuteczności wdrożenia niniejszej strategii.

Radom jest miastem województwa mazowieckiego, ujętym jako ważny ośrodek o znaczeniu subregionalnym, skupiającym szereg funkcji ponadlokalnych, będących ważnymi elementami

determinującymi rozwój województwa. Obszar zakwalifikowano również jako miasto średnie tracące funkcje społeczno – gospodarcze. Będąc ośrodkiem o znaczeniu subregionalnym, w Radomiu funkcjonuje wiele instytucji o znaczeniu regionalnym. Istotnym założeniem jest fakt, wskazujący na to, że typowym dla miast regionalnych jest dostępność do usług wyższego rzędu, do których zaliczyć można m.in. wyższe uczelnie, instytuty naukowe, szpitale specjalistyczne, placówki kultury – a Radom dysponuje taką ofertą, co dodatkowo podkreśla jego ponadlokalny charakter. Miasto opiera swój potencjał regionalny o trwałe komponenty, wśród których ujmuje spójne i zintegrowane społeczeństwo, rozwijającą się i innowacyjną gospodarkę, zrównoważone i czyste środowisko oraz sprawne i efektywne zarządzanie. Podstawowym założeniem miasta są aktywne i wielostronne działania wspierające dążenie do wysokiej jakości życia mieszkańców oraz konkurencyjnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i lokowania nowego kapitału, co pozwala wzmocnić pozycję Radomia wśród innych ośrodków subregionalnych i aspirować do znaczenia regionalnego. Dążenia miasta, jego wysoki potencjał kulturowy, społeczny i gospodarczy pozwalają na to, żeby wizerunek miasta wskazywał na jego ponadlokalny charakter, nawiązując do ośrodka pełniącego funkcje o znaczeniu regionalnym. W związku z powyższym wizję miasta Radomia w 2030 r. sformułowano następująco:

Radom – to silne miasto, mające znaczenie w wymiarze regionalnym, które rozwija usługi publiczne w skali ponadlokalnej. W mieście zapewnia się atrakcyjne warunki do życia, pracy i wypoczynku oraz dostęp do wysokiej jakości środowiska i przestrzeni. Radom to miasto wykorzystujące potencjały społeczne, gospodarcze, przyrodnicze oraz kulturowe do kreowania rozpoznawalnej marki, do budowania zintegrowanego i świadomego swojej tożsamości społeczeństwa oraz tworzące klimat dla dynamicznie rozwijającej się gospodarki.

Realizacja powyższej wizji sprawi, że Radom będzie miastem:

- ludzi kreatywnych i ambitnych, aktywnych kulturalnie i sportowo, dumnych z bycia radomianinem, przedsiębiorczych, dobrze wykształconych, o wysokich umiejętnościach społecznych, dbających o ekologię,
- o innowacyjnej gospodarce, rozwijających się, zakorzenionych, rozpoznawalnych marek, myślących sieciowo firmach, innowacyjnego przemysłu, zaawansowanych usług biznesowych oraz rozwijającego się sektora kreatywnego,
- dużego, dobrze płatnego rynku pracy, pozyskującego nowe zasoby ludzkie, w tym ludzi młodych,
- tętniącym życiem wielkomiejskim, o wyeksponowanym dziedzictwie kulturowym, bogatymi usługami kultury, rozrywki, rekreacji i turystyki,
- akademickim i naukowym, z bogatymi usługami zdrowotnymi, centrum usług wyższego rzędu, administracji regionalnej i centralnej,
- dobrze skomunikowane transportem drogowym, kolejowym i lotniczym, o efektywnej komunikacji publicznej, bogatym w alternatywne rozwiązania transportowe,
- atrakcyjnym jako miejsce zamieszkania, rozwijającego się budownictwa wielo- i jednorodzinnego, o zwartych, estetycznych, osiedlach mieszkaniowych, wyposażonych w infrastrukturę i usługi,
- o czystym środowisku, bogatym w infrastrukturę proekologiczną, dbające o zachowanie obszarów cennych zasobów przyrodniczych,
- nowoczesnej i dobrze zarządzanej administracji publicznej, utrzymującej dobry kontakt z mieszkańcami i przedsiębiorcami,
- o znaczeniu regionalnym.

CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY MIASTA RADOMIA

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Kierunki działań
<p>Cel strategiczny I: Radom – miejsce wykorzystanych potencjałów</p>	<p>I.1. Miasto społecznie przyjazne</p>	<p>I.1.1. Rozwój infrastruktury i usług społecznych uwzględniających osoby o szczególnych potrzebach</p> <p>I.1.2. Deinstytucjonalizacja usług i reintegracja społeczna</p> <p>I.1.3. Pogłębienie współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi i podmiotami integracji społecznej</p> <p>I.1.4. Włączenie społeczne mieszkańców</p> <p>I.1.5. Aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem, z grup defaworyzowanych na rynku pracy</p>
	<p>I.2. Miasto z dostępną opieką zdrowotną</p>	<p>I.2.1. Rozwój infrastruktury zdrowotnej</p> <p>I.2.2. Rozwój usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych uwzględniających trendy demograficzne i cywilizacyjne</p> <p>I.2.3. Wzrost profilaktyki, promocji zdrowia</p> <p>I.2.4. Rozwój usług e-zdrowia i teleopieki</p> <p>I.2.5. Dostępność wysokiej jakości kadry medycznej</p>
	<p>I.3. Miasto ożywionej kultury, turystyki oraz sportu i rekreacji</p>	<p>I.3.1. Wykorzystanie bogatej historii i dziedzictwa kulturowego do wzmocnienia funkcji turystycznej i promocji miasta</p> <p>I.3.2. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych</p> <p>I.3.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego</p> <p>I.3.4. Budowa tożsamości lokalnej</p> <p>I.3.5. Rozwój zróżnicowanej oferty kulturalnej i turystycznej</p> <p>I.3.6. Wdrażanie rozwiązań cyfrowych w kulturze i turystyce</p> <p>I.3.7. Rozbudowa oferty spędzania czasu wolnego, rekreacji i sportu</p> <p>I.3.8. Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej</p> <p>I.3.9. Produkt turystyczny promujący Radom</p>

<p>Cel strategiczny II: Radom – środowisko przyjazne mieszkańcom</p>	<p>I.4. Miasto perspektyw edukacyjnych i zawodowych</p>	<p>I.4.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej (ogólnej i zawodowej)</p> <p>I.4.2. Wdrażanie idei edukacji włączającej w odpowiedzi na zróżnicowane potrzeby edukacyjne i rozwojowe</p> <p>I.4.3. Budowa atrakcyjnego wizerunku lokalnych szkół i współpraca z uczelniami (relacje biznes – oświata i szkolnictwo wyższe – samorząd terytorialny)</p> <p>I.4.4. Dostosowanie edukacji do potrzeb gospodarki</p> <p>I.4.5. Podnoszenie kompetencji uczniów i kadry pedagogicznej</p> <p>I.4.6. Wdrażanie rozwiązań cyfrowych w oświacie</p>
	<p>I.5. Radom – miasto sprawnie zarządzane</p>	<p>I.5.1. Wdrażanie nowoczesnych technologii w administracji publicznej i świadczeniu usług publicznych (e-administracja) na rzecz społeczności lokalnej</p> <p>I.5.2. Podnoszenie kompetencji, kwalifikacji i umiejętności pracowników administracji publicznej</p> <p>I.5.3. Zwiększenie partycypacji mieszkańców w zarządzaniu miastem</p> <p>I.5.4. Kreowanie pozytywnego wizerunku miasta</p> <p>I.5.5. Budowanie partnerstw na rzecz rozwoju miasta</p> <p>I.5.6. Modernizacja i rozwój infrastruktury teleinformatycznej na obszarze miasta</p>
	<p>II.1. Miasto odporne na zmiany klimatu</p>	<p>II.1.1. Rozwój niebieskiej i zielonej infrastruktury</p> <p>II.1.2. Wsparcie gospodarowania wodami opadowymi</p> <p>II.1.3. Rozwój systemu zarządzania klęskami i katastrofami</p> <p>II.1.4. Budowa świadomości ekologicznej</p> <p>II.1.5. Skuteczna ochrona przyrody i różnorodności biologicznej</p> <p>II.1.6. Działania na rzecz ochrony przed hałasem</p> <p>II.1.7. Zwiększenie liczby działań w obszarze poprawy jakości powietrza</p> <p>II.1.8. Transformacja energetyczna sektora publicznego, prywatnego i mieszkaniowego</p>

<p>Cel strategiczny III: Radom – harmonijnie ukształtowana przestrzeń</p>	<p>II.2. Miasto odnawialnej energii</p>	<p>II.1.9 Rozwój systemu gospodarowania odpadami</p> <p>II.1.10 Działania ograniczające występowanie miejskich wysp ciepła</p> <p>II.2.1. Rozwój OZE</p> <p>II.2.2. Stosowanie rozwiązań proekologicznych w systemach ciepłowniczych</p> <p>II.2.3. Promowanie zielonej energii</p> <p>II.2.4. Aktualizacja Planu gospodarki niskoemisyjnej</p>
	<p>III.1. Miasto racjonalnie zagospodarowane</p>	<p>III.1.1. Zintegrowana polityka przestrzenna miasta</p> <p>III.1.2. Zwiększenie dostępności i atrakcyjności przestrzeni publicznych</p> <p>III.1.3. Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej</p> <p>III.1.4. Rozwój gospodarki mieszkaniowej</p> <p>III.1.5. Kreowanie zwartej struktury zagospodarowania miasta</p>
<p>Cel strategiczny IV: Radom – centrum aktywności gospodarczej</p>	<p>III.2. Miasto zielonej mobilności</p>	<p>III.2.1. Komunikacja i transport przyjazne środowisku</p> <p>III.2.2. Rozwój transportu niemotoryzowanego</p> <p>III.2.3. Wewnętrzna dostępność komunikacyjna</p> <p>III.2.4. Rozwój transportu zbiorowego</p> <p>III.2.5. Rozwój węzłów przesiadkowych i infrastruktury P&R, B&R</p> <p>III.2.6. Ograniczenia dla indywidualnego transportu zmotoryzowanego w strefie śródmiejskiej</p> <p>III.2.7. Usprawnienie podstawowego układu komunikacyjnego miasta</p> <p>III.2.8. Racjonalizacja powiązań transportowych z układem zewnętrznym</p>
	<p>IV.1. Miasto dobrych perspektyw</p>	<p>IV.1.1. Pozyskiwanie nowych inwestorów</p> <p>IV.1.2. Rozwój terenów inwestycyjnych</p> <p>IV.1.3. Doskonalenie systemu zachęt do inwestowania</p>

IV.2. Miasto rozpoznawalnej marki gospodarczej

IV.1.4. Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i działalności IOB

IV.1.5. Rozwój usług dla biznesu

IV.1.6. Utworzenie inkubatorów Przedsiębiorczości

IV.1.7. Promowanie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym

IV.2.1. Promocja wykorzystania nowych technologii

IV.2.2. Współpraca międzysektorowa na rzecz promocji i rozwoju innowacyjnej gospodarki

IV.2.3. Gospodarcze wykorzystanie potencjału nowego lotniska

IV.2.4. Wzmocnienie współpracy ponadlokalnej oraz międzynarodowej

CEL STRATEGICZNY I

Radom – miejsce wykorzystanych potencjałów

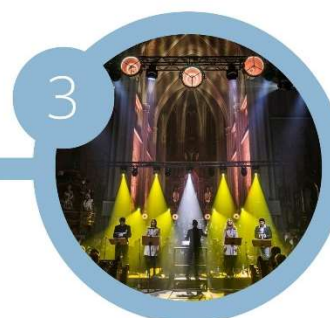
CELE OPERACYJNE

Miasto społecznie przyjazne

Miasto z dostępną opieką zdrowotną

Miasto ożywionej kultury, turystyki oraz sportu i rekreacji

Miasto perspektyw edukacyjnych i zawodowych

Radom – miasto sprawnie zarządzane

Miasto społecznie przyjazne

Kierunki działań:

- Rozwój infrastruktury i usług społecznych uwzględniających osoby o szczególnych potrzebach
- Deinstytucjonalizacja usług i reintegracja społeczna
- Pogłębienie współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi i podmiotami integracji społecznej
- Włączenie społeczne mieszkańców
- Aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem, z grup defaworyzowanych na rynku pracy

Cel operacyjny „Miasto społecznie przyjazne” obejmuje swoim zakresem szeroko rozumiane usługi świadczone na rzecz mieszkańców z zakresu integracji oraz aktywizacji społecznej, realizowanej i zapewnianej grupom i osobom o szczególnych potrzebach. Podstawowym założeniem dla tworzenia wysokiej jakości oferty usług społecznych, przyjaznej dla wszystkich mieszkańców jest niewątpliwie rozwój infrastruktury, rozumiany jako poprawa dostępności wraz z podniesieniem standardu i dostosowaniem do wymogów osób najbardziej potrzebujących, w tym osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, rodzin z dziećmi itp. Usługi świadczone przez miasto, dostępne będą dla mieszkańców zarówno w sensie architektonicznym, cyfrowym i informacyjno-komunikacyjnym, w tym poprzez nadanie im charakteru usług elektronicznych, uporządkowania systemu kolejkowego, jak również dostosowania infrastruktury użyteczności publicznej, w ramach której świadczone są usługi.

W zakresie zapewniania odpowiedniej realizacji potrzeb społecznych podejmowane będą działania mające na celu deinstytucjonalizację tychże usług i zapobieganie umieszczaniu w placówkach opieki długoterminowej osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, eliminując tym samym zjawisko izolacji od społeczeństwa. W związku z powyższym będą mogły być realizowane inwestycje polegające na wyposażeniu, dostosowaniu, adaptacji i modernizacji infrastruktury niezbędnej do realizacji usług na rzecz osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Aktywizacja społeczno - zawodowa realizowana będzie w celu reintegracji oraz zapewnienia możliwości rozwoju zawodowego, eliminując tym samym zjawisko wykluczenia społecznego, zagrożenia ubóstwem oraz klasyfikacji grup defaworyzowanych. Wspierane będą placówki reintegracyjne typu: Centrum Integracji Społecznej (CIS), Klub Integracji Społecznej (KIS), Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ) czy Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ). Podejmowane będą mogły działania aktywizujące skierowane do osób poszukujących zatrudnienia w formie szkoleń i kosztów kwalifikacyjnych, staży, prac interwencyjnych. Ich zakres i charakter będzie dostosowany do indywidualnych potrzeb uczestników. Rozwojowi postaw przedsiębiorczych u mieszkańców pozostających bez pracy sprzyjać będzie dystrybucja dotacji na tworzenie działalności gospodarczej.

Pożądanym kierunkiem jest pogłębienie współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi i podmiotami integracji społecznej, której istotą w ramach niniejszego celu powinno być podejmowanie działań ukierunkowanych na włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym np. poprzez stosowanie klauzul społecznych.

Rezultaty

Wskaźniki

• Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego i ubóstwa, • Zmniejszenie skali korzystania z pomocy społecznej, • Wzmocnienie więzi społecznych, • Wzrost aktywności społecznej.	• Liczba nowo utworzonych miejsc świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej [szt.], • Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej [os.], • Liczba nowych inicjatyw na rzecz aktywizacji społecznej [szt.], • Liczba zawartych umów z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych [szt.], • Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców [szt.], • Liczba środowisk objętych pracą socjalną [szt.] • Liczba osób zaktywizowanych zawodowo w grupach defaworyzowanych [os.].

CEL OPERACYJNY - MIASTO SPOŁECZNIE PRZYJAZNE

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniookresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Liczba nowo utworzonych miejsc świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej [szt.]	0,00	3,00	5,00	Dane Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej [os.]	6 179	5 900,00	5 700,00	Dane MOPS
Liczba nowych inicjatyw na rzecz aktywizacji społecznej [szt.]	0,00	2,00	6,00	Dane Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej i MOPS
Liczba zawartych umów z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych [szt.]	82,00	85,00	90,00	Dane Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej
Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców [szt.]	2,94	2,98	3,04	Dane GUS
Liczba środowisk objętych pracą socjalną [szt.]	1 384,00	1 300,00	1 250,00	Dane MOPS

Liczba osób zaktywizowanych zawodowo w grupach defaworyzowanych [os.]	0,00	12 500,00	25 000,00	Dane PUP
---	------	-----------	-----------	----------

Miasto z dostępną opieką zdrowotną

Kierunki działań:

- Rozwój infrastruktury zdrowotnej
- Rozwój usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych uwzględniających trendy demograficzne i cywilizacyjne
- Wzrost profilaktyki, promocji zdrowia
- Rozwój usług e-zdrowia i teleopieki
- Dostępność wysokiej jakości kadry medycznej

Realizacja wskazanego celu operacyjnego będzie wiązała się z podejmowaniem kroków inwestycyjnych w kierunku rozbudowy obecnej służby zdrowia w rozumieniu infrastrukturalnym, w tym poprzez rozbudowę i poprawę stanu technicznego obiektów ochrony zdrowia, jak również zwiększenie dostępności do tej infrastruktury. Planuje się przeanalizowanie różnych możliwych wariantów w celu zwiększenia dostępności leczenia szpitalnego.

W ramach rozwoju infrastruktury zdrowotnej będą realizowane działania wynikające z konieczności dostosowania opieki do zachodzących zmian cywilizacyjnych, w tym postępującego starzenia się społeczeństwa. W związku z powyższym będą mogły być realizowane inwestycje dotyczące szpitalnych oddziałów ratunkowych, onkologii, kardiologii, geriatrici, hospicjów przyszpitalnych, dziennych domów opieki, etc. Ponadto ważnym będzie również uwzględnienie działań na rzecz zapewnienia zdeinstytucjonalizowanych form opieki zdrowotnej, m.in. opieki domowej, oddziałów dziennych itp. Uzupełnieniem działań infrastrukturalnych będzie dostosowanie i/lub zakup sprzętu i aparatury medycznej.

Ze względu na postępujący rozwój chorób cywilizacyjnych i dążenie do zapobiegania ich powstawaniu, za szczególne upatruje się wzmocnienia zakresu profilaktyki i promocji zdrowia, począwszy od dzieci, aż po osoby dorosłe. Działania będą zatem ukierunkowane na wsparcie podmiotów leczniczych w zwiększaniu dostępności do profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji. Planuje się opracowywanie i wdrażanie programów profilaktycznych i realizację kampanii promujących aktywny i zdrowotny styl życia, skierowanych do różnych grup wiekowych.

Z uwagi na postępujące zmiany technologiczne realizowane będą działania związane z dalszą cyfryzacją w zakresie radomskiej oferty zdrowia, w szczególności zakup i doposażenie placówek w nowoczesną infrastrukturę teleinformatyczną oraz oprogramowanie umożliwiające m.in. doskonalenie obecnie świadczonych usług w zakresie e-zdrowia i wdrażania nowych rozwiązań z zakresu telemedycyny i e-usług.

Wszystkie powyżej wymienione działania będą uwzględniały również wdrożenie standardów dostępności.

Wysoka jakość opieki medycznej nie będzie możliwa bez wykwalifikowanej kadry medycznej, bazującej na wysokim wykształceniu i różnorodnych specjalizacjach. Zadaniem jakie uznaje się za konieczne do realizacji jest stworzenie warunków umożliwiających rozwój specjalizacji lekarskich. Wobec tego, za szczególnie istotne w tej materii uznaje się stworzenie dostępności, jak również oferty specjalizacyjnej w radomskich placówkach medycznych.

Rezultaty

- Poprawa jakości i dostępności usług zdrowotnych,
- Poprawa świadomości na temat chorób w największym stopniu wpływających na stan zdrowia mieszkańców i przeciwdziałania im.

Wskaźniki

- Liczba udzielanych porad lekarskich [szt.],
- Liczba łóżek na oddziałach szpitalnych [szt.],
- Liczba wdrażanych programów profilaktyki zdrowotnej,
- Liczba osób objętych programem polityki zdrowotnej [os.],
- Liczba lekarzy na 10 tys. ludności [os.],
- Liczba przychodni [szt.]
- Liczba wdrożonych e-usług i teleopieki [szt.]

CEL OPERACYJNY - MIASTO Z DOSTĘPNĄ OPIEKĄ ZDROWOTNĄ

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniookresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Liczba udzielanych porad lekarskich [szt.]	935 572	940 000,00	945 000,00	Dane GUS
Liczba łóżek na oddziałach szpitalnych [szt.]	1 327,00	1 327,00	1 350,00	Dane GUS
Liczba wdrażanych programów profilaktyki zdrowotnej [szt.]	3,00	5,00	6,00	Dane Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej
Liczba osób objętych programem polityki zdrowotnej [os.]	1 000,00	2 500,00	3 000,00	Dane Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej
Liczba lekarzy na 10 tys. ludności [os.]	78,10	78,20	78,30	Dane GUS

Liczba przychodni [szt.]	145,00	146,00	147,00	Dane GUS
Liczba wdrożonych e-usług i teleopieki [szt.]	2,00	3,00	3,00	Dane Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej

Miasto ożywionej kultury, turystyki oraz sportu i rekreacji

Kierunki działań:

- Wykorzystanie bogatej historii i dziedzictwa kulturowego do wzmocnienia funkcji turystycznej i promocji miasta
- Rewitalizacja obszarów zdegradowanych
- Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego
- Budowa tożsamości lokalnej
- Rozwój zróżnicowanej oferty kulturalnej i turystycznej
- Wdrażanie rozwiązań cyfrowych w kulturze i turystyce
- Rozbudowa oferty spędzania czasu wolnego, rekreacji i sportu
- Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej
- Produkt turystyczny promujący Radom

Czynnikiem kulturotwórczym Radomia jest jego bogata historia i zachowane do dzisiaj walory dziedzictwa kulturowego (np. grodzisko Piotrówka), jak również swoista struktura osadnictwa potwierdzająca „wędrujący” charakter miasta na przestrzeni wieków, co stanowić może bazę do rozwoju funkcji turystycznej miasta. Istotnym dla realizacji celu będzie podejmowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i historycznego, przejawiające się w konserwacji i poprawie stanu technicznego zabytków nieruchomych. Przełoży się to w przyszłości na wzmocnienie atrakcyjności turystycznej miasta i jego wizerunku jako wykorzystującego potencjał posiadanych zasobów historycznych i kulturowych.

Jednym z kluczowych działań, służących temu celowi będzie również rewitalizacja obszarów zdegradowanych - nadawanie obszarom nowych funkcjonalności, nowej estetyki i przeznaczenia, co sprzyja tworzeniu miejsc służących aktywizacji i integracji społecznej oraz rekreacji i wypoczynkowi. Działania koncentrować się mogą np. na zawiązywaniu współpracy na rzecz obszaru poddanego rewitalizacji, ukierunkowanej na wsparcie rozwoju gospodarczego i poprawę estetyki przestrzeni publicznej. Wykorzystywanie i zagospodarowywanie przestrzeni o walorach historycznych wpływa na utrwalenie i przedłużenie ich historii, jak również pozostaje bezpośrednim czynnikiem zwiększania świadomości kulturowej mieszkańców i turystów na temat historii i dziedzictwa kulturowego Radomia oraz budowania tożsamości lokalnej.

Elementem kulturotwórczym i tworzącym zasoby turystyczne miasta jest niewątpliwie oferta kulturalna, dlatego podejmowane działania ukierunkowane będą na jej rozwój i dostosowanie do potrzeb mieszkańców i osób odwiedzających miasto. Wartością dodaną takiej oferty będzie możliwość promowania przez nią Radomia i budowania w ten sposób pozytywnego i przyjaznego wizerunku. Rozbudowana oferta instytucji kultury oraz inicjatyw społeczno-kulturalnych, zwiększenie liczby wydarzeń czy kreowanie nowych form oferty kulturalnej wiąże się ze wzrostem atrakcyjności zarówno wśród mieszkańców, jak i turystów. Sposobem na wzmocnienie atrakcyjności oferty kulturalnej i turystycznej miasta jest wdrożenie kolejnych rozwiązań cyfrowych.

Tuż obok kultury i turystyki, równie istotnym elementem miasta ożywionego i atrakcyjnego jest rozbudowana oferta spędzania czasu wolnego, rekreacji i sportu. Realizowane będą więc działania dotyczące tworzenia nowych i zachowania istniejących terenów rekreacyjnych oraz łączenia ich w sieć, jak również ochrony otwartych terenów rekreacyjnych i przyrodniczych oraz zapewnienia ich dostępności dla wszystkich mieszkańców. Przewiduje się rozbudowę infrastruktury przeznaczonej do aktywnego wypoczynku, np.: ścieżek rowerowych, placów zabaw, parków, siłowni, towarzyszącej jej małej infrastruktury, itp.

Komponenty takie jak zachowane dziedzictwo kulturowe, atrakcyjność turystyczna oraz rozbudowana i innowacyjna oferta kulturalna to właściwości, na podstawie których można zbudować produkt turystyczny. Dlatego pożądane będzie podejmowanie działań scalających atrakcje miasta w jednolity produkt korzystający z posiadanych potencjałów endogenicznych. Ważnym będzie kompleksowe podejście do ochrony wyjątkowych wartości krajobrazowych, przyrodniczych (związanych m.in. z rzekami Mleczną i Kosówką) i kulturowych przy jednoczesnym wykorzystaniu ich do promocji miasta i przyciągnięcia turystów. Przykładem takich działań może być planowany Park Kulturowy Stary Radom wiążący się obszarowo i zadaniowo z zamierzeniem polegającym na zagospodarowaniu doliny rzeki Mlecznej w postaci Parku Rzecznego.

Kluczowym zadaniem jakie Radom wyznacza w ramach nowej Strategii jest budowanie pozytywnego wizerunku miasta, opartego na silnym kapitale ludzkim, wysokiej atrakcyjności oferty kulturalnej i turystycznej oraz innowacyjnych i nowoczesnych metodach upowszechniania oferty miasta.

Rezultaty	Wskaźniki
<ul style="list-style-type: none"> Wzrost znaczenia dziedzictwa historycznego i kulturowego Radomia, Wzrost poczucia tożsamości lokalnej u mieszkańców Radomia, Zróżnicowanie oferty kulturalnej i dostosowanie jej do potrzeb odbiorców, Poprawa wizerunku Radomia jako miasta atrakcyjnego turystycznie, Wzrost dostępu do zasobów oferowanych przez instytucje kultury, Wzrost różnorodności i dostępności oferty sportowo-rekreacyjnej, Poprawa dostępności i jakości infrastruktury kulturalnej, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej, Zwiększenie znaczenia i rozpoznawalności Radomia na mapie turystycznej Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> Stopień wykorzystania miejsc noclegowych [%], Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności [os.] Użytkownicy korzystający z obiektów instytucji kultury [os.], Liczba wydarzeń kulturalnych oraz o charakterze artystyczno-rozrywkowym [szt.], Liczba zbudowanych/ przebudowanych/ wybudowanych / zrewitalizowanych obiektów infrastruktury kultury, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej [szt.], Liczba nowych przedsięwzięć zrealizowanych na obszarze rewitalizacji [szt.] Liczba nowych przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego [szt.], Liczba wdrożonych nowych rozwiązań w obszarze udostępnienia kultury i turystyki online [szt.], Liczba wydarzeń sportowych o charakterze ogólnopolskim [szt./rok], Liczba nowych obiektów sportowych [szt.],

- Liczba nowych umów zawartych z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych zawartych w zakresie kultury, turystyki, sportu i rekreacji [szt.],
- Długość ścieżek rowerowych [km.],
- Liczba nowych działań promocyjnych [szt.].

CEL OPERACYJNY - MIASTO OŻYWIONEJ KULTURY, TURYSTYKI ORAZ SPORTU I REKREACJI

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniookresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych [%]	26,50	28,00	30,00	Dane GUS
Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności [os.]	137,46	140,00	142,00	Dane GUS
Użytkownicy korzystający z obiektów instytucji kultury [os.]	41 314,00	110 000,00	140 000,00	Dane Wydziału Kultury/ Instytucji kultury
Liczba wydarzeń kulturalnych oraz o charakterze artystyczno-rozrywkowym [szt.]	205,00	220,00	240,00	Dane Wydziału Kultury/ Instytucji kultury
Liczba przebudowanych/ wybudowanych / zrewitalizowanych obiektów infrastruktury kultury, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej [szt.]	0,00	10,00	30,00	Dane Wydziału Inwestycji/ Biura Sportu
Liczba nowych przedsięwzięć zrealizowanych na obszarze rewitalizacji [szt.]	0,00	4,00	10,00	Dane Biura Rewitalizacji
Liczba nowych przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego [szt.]	0,00	10,00	20,00	Dane Wydziału Kultury/ Instytucji kultury
Liczba wdrożonych nowych rozwiązań w obszarze	0,00	2,00	5,00	Dane Wydziału Kultury/ Instytucji kultury/ Wydziału Komunikacji

udostępnienia kultury i turystyki online [szt.],				Spółecznej, Promocji Miasta i Turystyki
Liczba wydarzeń sportowych o charakterze ogólnopolskim [szt./rok]	20,00	22,00	25,00	Dane Biura Sportu
Liczba nowych obiektów sportowych [szt.],	0,00	4,00	10,00	Dane Wydziału Inwestycji
Liczba nowych umów zawartych z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych zawartych w zakresie kultury, turystyki, sportu i rekreacji [szt.],	0,00	20,00	50,00	Dane Biura Sportu, Wydziału Kultury, Wydziału Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki
Długość ścieżek rowerowych [km.],	101,20	130,00	170,00	Dane MZDIK
Liczba nowych działań promocyjnych [szt.].	0,00	2,00	5,00	Dane Wydziału Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki

Miasto perspektyw edukacyjnych i zawodowych

Kierunki działań:

- Rozwój infrastruktury edukacyjnej (ogólnej i zawodowej)
- Wdrażanie idei edukacji włączającej w odpowiedzi na zróżnicowane potrzeby edukacyjne i rozwojowe
- Budowa atrakcyjnego wizerunku lokalnych szkół i współpraca z uczelniami (relacje biznes – oświata i szkolnictwo wyższe – samorząd terytorialny)
- Dostosowanie edukacji do potrzeb gospodarki
- Podnoszenie kompetencji uczniów i kadry pedagogicznej
- Wdrażanie rozwiązań cyfrowych w oświacie

W celu podtrzymania wysokiego poziomu edukacji w radomskich placówkach oświatowych podejmowane będą dalsze działania dotyczące rozwoju infrastruktury edukacyjnej, w tym rozbudowy, przebudowy i modernizacji sieci szkół w sposób odpowiadający obecnemu zapotrzebowaniu wraz z doposażeniem placówek w niezbędne pomoce dydaktyczne i sprzęt ułatwiający zdalną edukację, zapewniając tym samym wysoki standard placówek, sprzyjając edukacji i zdobywaniu wiedzy

w możliwie najpełniejszy sposób. Realizowane będą zamierzenia infrastrukturalne poprawiające dostępność, eliminujące bariery architektoniczne oraz dostosowujące obiekty i proces edukacji tak, by uwzględniał zróżnicowane potrzeby edukacyjne i rozwojowe uczniów (edukacja włączająca). Podejmowane będą również dalsze działania w zakresie upowszechnienia edukacji przedszkolnej, zwłaszcza dla dzieci z niepełnosprawnościami, a także zapewnienia odpowiadającej potrzebom oferty zajęć dodatkowych.

Celem założonych działań jest objęcie wsparciem wszystkich poziomów edukacji, skupiając się na zapewnieniu wysokiej jakości edukacji i jej skorelowania z obecnymi uwarunkowaniami rynku pracy.

W zakresie edukacji ogólnej przewiduje się kompleksowe programy rozwojowe ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych, np. cyfrowych i w zakresie przedsiębiorczości, rozbudzających kreatywność i zdolność do podejmowania inicjatywy, jak również planowania ścieżki zawodowej (doradztwo zawodowe). Szczególnie istotnym w tym ujęciu jest poziom edukacji zawodowej i szkolnictwa wyższego, po których młodzież i osoby dorosłe decydują się na podjęcie pracy. Odpowiadając na istniejące potrzeby Gmina planuje rozwój i ściślejsze powiązanie nauki teoretycznej i praktycznej, ułatwiając start na regionalnym rynku pracy. W tym celu organizowana będzie praktyczna nauka zawodu u pracodawców, wsparcie uczniów przy wyborze dalszej ścieżki nauczania i przyszłej drogi zawodowej, rozwijanie oferty kształcenia zawodowego w oparciu o współpracę z rynkiem pracy, dalszy rozwój istniejących i tworzenie nowych klas patronackich oraz nawiązanie współpracy z uczelniami wyższymi, kontynuacja dotychczasowych kierunków wraz z utworzeniem nowych – odpowiadających obecnemu zapotrzebowaniu wynikającemu z analizy rynku. Podejmowane będą również działania na rzecz realizacji koncepcji uczenia się przez całe życie, np. poprzez konferencje, sympozja.

Podniesienie jakości funkcjonowania systemu doskonalenia nauczycieli w szkołach wszystkich szczebli edukacji w Radomiu możliwe będzie poprzez podejmowanie różnorodnych form doskonalenia zawodowego nauczycieli: szkolenia, warsztaty, konsultacje, studia podyplomowe. W ramach oferty wsparcia przewiduje się również możliwość nabywania przez nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz praktycznej nauki zawodu dodatkowych umiejętności i kwalifikacji, jak również wsparcie kadry oświaty w zakresie edukacji włączającej.

Elementem decydującym o nowoczesnej i dostosowanej ofercie edukacyjnej będzie też nawiązanie do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach wraz ze zwiększeniem intensywności wykorzystywania technologii cyfrowych w procesach edukacji.

Rezultaty

Wskaźniki

- Przygotowanie zawodowe adekwatne do potrzeb rynku pracy,
  - Zwiększenie zaangażowania pracodawców na wszystkich szczeblach edukacji,
  - Wzrost jakości kształcenia na wszystkich etapach edukacji,
  - Wyrównanie dostępu do edukacji.
- Liczba studentów radomskich uczelni [os.],
  - Liczba istniejących obiektów dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności [szt.],
  - Liczba staży dla osób do 25 r.ż. [szt.],
  - Liczba nowych projektów poprawiających jakość kształcenia [szt.],
  - Wyniki egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego [%],
  - Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych objętych wsparciem [os.],
  - Liczba szkół i placówek systemu oświaty realizujących działania z zakresu edukacji włączającej [szt.],
  - Liczba zmodernizowanych/ doposażonych szkół i placówek oświatowych [szt.],
  - Liczba szkoleń/kursów/studiów podyplomowych dla kadry pedagogicznej [szt.],
  - Liczba rozpoczętych zajęć dodatkowych dla uczniów [szt.],
  - Liczba nowych przedsięwzięć z zakresu cyfryzacji [szt.].

CEL OPERACYJNY - MIASTO PERSPEKTYW EDUKACYJNYCH I ZAWODOWYCH

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniookresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Liczba studentów radomskich uczelni [os.]	7 219,00	7 320,00	7 420,00	Dane GUS
Liczba istniejących obiektów dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności [szt.]	0,00	10,00	30,00	Dane Wydziału Inwestycji
Liczba staży dla osób do 25 r.ż. [szt.]	0,00	650,00	1 500,00	Dane PUP
Liczba nowych projektów poprawiających jakość kształcenia [szt.]	0,00	15,00	30,00	Dane Wydziału Funduszy Unijnych
Wyniki egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego [%]	63% dla języka polskiego 49% dla matematyki 69% dla języka niemieckiego 89,6 – egzamin maturalny	63% dla języka polskiego 49% dla matematyki 69% dla języka niemieckiego 89,6 – egzamin maturalny	63% dla języka polskiego 49% dla matematyki 69% dla języka niemieckiego 89,6 – egzamin maturalny	Dane Wydziału Edukacji/ Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych objętych wsparciem [os.]	0,00	70,00	200,00	Dane Wydziału Edukacji/ System Informacji Oświatowej
Liczba szkół i placówek systemu oświaty realizujących działania z zakresu edukacji włączającej [szt.]	88,00	88,00	88,00	Dane Wydziału Edukacji
Liczba zmodernizowanych/doposażonych szkół i placówek oświatowych [szt.]	0,00	10,00	30,00	Dane Wydziału Inwestycji, Wydziału Edukacji, Wydziału Funduszy Unijnych
Liczba szkoleń/kursów/studiów podyplomowych dla kadry pedagogicznej [szt.],	0,00	7,00	15,00	Dane Wydziału Edukacji
Liczba rozpoczętych zajęć dodatkowych dla uczniów [szt.]	0,00	40,00	100,00	Dane Wydziału Edukacji, Wydziału Funduszy Unijnych
Liczba nowych przedsięwzięć z zakresu cyfryzacji [szt.]	0,00	1,00	1,00	Dane Wydziału Edukacji, Wydziału Funduszy Unijnych

Radom – miasto sprawnie zarządzane

Kierunki działań:

- Wdrażanie nowoczesnych technologii w administracji publicznej i świadczeniu usług publicznych (e-administracja) na rzecz społeczności lokalnej
- Podnoszenie kompetencji, kwalifikacji i umiejętności pracowników administracji publicznej
- Zwiększenie partycypacji mieszkańców w zarządzaniu miastem
- Kreowanie pozytywnego wizerunku miasta
- Budowanie partnerstw na rzecz rozwoju miasta
- Modernizacja i rozwój infrastruktury teleinformatycznej na obszarze miasta

Cel ten dotyczy poprawy zarządzania miastem jako całością, doskonalenia usług publicznych, jak również ich jakości, co będzie możliwe dzięki podejmowaniu działań z zakresu dostępności cyfrowej,

wdrażania nowoczesnych technologii w administracji publicznej i świadczenia usług publicznych na rzecz społeczności lokalnej, które będą mogły być realizowane drogą elektroniczną z możliwością załatwienia wielu spraw bez konieczności wychodzenia z domu. Kontynuowane będą działania związane z cyfryzacją usług publicznych, co wynika z nieustającego postępu technicznego, jak również oczekiwań mieszkańców, inwestorów i ogólnie wszechobecnego przenoszenia działań do świata wirtualnego. Niezbędne jest również zapewnienie nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej, która jest w niektórych przypadkach przestarzała. Pomimo istniejącej sieci teleinformatycznej i zapewnionej już pewnej dozy dostępności, wdrażane będą dalsze działania na rzecz cyfryzacji kolejnych obszarów działalności, jak również istotna będzie kontynuacja realizowanych już działań.

Sprawnemu zarządzaniu służyć będzie profesjonalizacja zawodowa kadr administracji publicznej i podnoszenie wiedzy merytorycznej oraz efektywności jej działania, rozumiana m.in. jako nabywanie i rozwój kompetencji, kwalifikacji i umiejętności pracowników Urzędu Miejskiego, jak również jednostek organizacyjnych: jednostek budżetowych, zakładów budżetowych, publicznych zakładów opieki zdrowotnej czy instytucji kultury. Rozpoznanie i analiza potrzeb szkoleniowych zwiększy dopasowanie tematyki szkolenia i jego formy do uczestnika. Sprawnemu zarządzaniu i realizacji zadań na danym stanowisku, jak również pozyskaniu umiejętności np. reagowania w związku z wystąpieniem sytuacji kryzysowych, służyć może nie tylko udział w kursach i szkolenia, ale nauka przez doświadczenie (case study, job shadowing).

Nawet najlepsze zarządzanie może okazać się niewystarczające, jeśli nie będzie odpowiednio i skutecznie promowane. Dlatego kreowanie pozytywnego wizerunku miasta zarówno do wewnątrz, jak i na zewnątrz jest istotne dla właściwego zarządzania miastem. W tym celu pożądanymi są działania zwiększające identyfikację mieszkańców z Radomiem, podnoszące ich świadomość związaną z kreowaniem przez nich opinii o swoim mieście. Ważnym jest wykorzystanie wszelkich zasobów posiadanych przez miasto, w tym promocji poprzez sport, imprezy kulturalne, wszelkie sukcesy radomian, kreowanie wizerunku poprzez osoby znane i lubiane, podkreślanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa w mieście etc. Wizerunek miasta musi być tworzony w powiązaniu z nowoczesnymi formami przekazu. Istotnym działaniem będzie również pozyskiwanie partnerów z różnych sektorów do planowania, realizacji i współfinansowania rozwoju miasta, a także włączanie ich w proces poprawy jakości przestrzeni publicznej i świadczenie usług na rzecz mieszkańców. Wzrostowi aktywności obywatelskiej i współpracy międzysektorowej sprzyjać będzie wdrażanie i rozwój narzędzi elektronicznych do prowadzenia dialogu.

W ramach celu należy również podejmować współpracę z innymi samorządami – w szczególności z najbliższym otoczeniem, tzn. Radomskim Obszarem Funkcjonalnym, w celu wypracowania wspólnych działań zmierzających do poprawy jakości życia mieszkańców miasta.

Rezultaty	Wskaźniki
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości i dostępności do usług publicznych, • Profesjonalizacja kadr administracji publicznej, • Wzrost aktywności obywatelskiej, • Poprawa wizerunku miasta w opinii mieszkańców i turystów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba pracowników administracji publicznej, którzy podnieśli kwalifikacje, umiejętności i kompetencje [os.], • Liczba prowadzonych form partycypacji społecznych [szt./rok]. • Liczba uczestników partycypacji społecznych [os./rok]

- Liczba nowych działań marketingowych promujących miasto [szt.],
- Liczba nowych inicjatyw partnerskich służących poprawie rozwoju miasta [szt.]
- Liczba zgłoszonych projektów do budżetu obywatelskiego [szt.]
- Liczba publicznych punktów dostępu (HotSpot'ów) do sieci Internet [szt.]

CEL OPERACYJNY - RADOM – MIASTO SPRAWNIE ZARZĄDZANE

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniookresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Liczba pracowników administracji publicznej, którzy podnieśli kwalifikacje, umiejętności i kompetencje [os.]	0,00	450,00	1 000,00	Dane Biura Kadr i Szkoleń
Liczba prowadzonych form partycypacji społecznych [szt./rok]	3,00	3,00	5,00	Dane Wydziału Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki
Liczba uczestników partycypacji społecznych [os.]	26 000,00	45 000,00	100 000,00	Dane Wydziału Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki
Liczba nowych działań marketingowych promujących miasto [szt.]	0,00	2,00	5,00	Dane Wydziału Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki
Liczba nowych inicjatyw partnerskich służących poprawie rozwoju miasta [szt.]	0,00	2,00	5,00	Dane Wydziału Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki/ Biura Obsługi radomskiej Strefy Gospodarczej/ Biura Prezydenta
Liczba zgłoszonych projektów do budżetu obywatelskiego [szt.]	314,00	1 250,00	2 800,00	Dane Wydziału Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki
Liczba publicznych punktów dostępu (HotSpot'ów) do sieci Internet [szt.]	12,00	15,00	20,00	Dane Wydziału Teleinformatycznego

CEL STRATEGICZNY II

Radom – środowisko przyjazne mieszkańcom

CELE OPERACYJNE

Miasto odporne na zmiany klimatu

Miasto odnawialnej energii

Miasto odporne na zmiany klimatu

Kierunki działań:

- Rozwój niebieskiej i zielonej infrastruktury
- Wsparcie gospodarowania wodami opadowymi
- Rozwój systemu zarządzania klęskami i katastrofami
- Budowa świadomości ekologicznej
- Skuteczna ochrona przyrody i różnorodności biologicznej
- Działania na rzecz ochrony przed hałasem
- Działania w obszarze poprawy jakości powietrza
- Transformacja energetyczna sektora publicznego, prywatnego i mieszkaniowego
- Rozwój systemu gospodarowania odpadami
- Działania ograniczające występowanie miejskich wysp ciepła

Niniejszy cel związany jest z poprawą stanu środowiska miejskiego. Jedną z odpowiedzi na problemy klimatyczne będzie tworzenie zielonej i błękitnej infrastruktury w oparciu o podejście ekosystemowe. Pozwoli to na łagodzenie skutków zmian klimatu w zakresie przewidywanych podwyższonych temperatur, nasilonych katastrofalnych opadów i długich okresów suszy wpływających negatywnie na bezpieczeństwo ekologiczne.

Ponadto zachodzące zmiany klimatu wpływają na częstsze występowanie zjawisk pogodowych jak obfite opady deszczu, susze i inne zjawiska. Niwelowanie skutków tych zdarzeń wymaga zapewnienia odpowiedniego wyposażenia służb w infrastrukturę i sprzęt umożliwiający szybkie reagowanie. Ponadto ulewne deszcze przyczyniają się również do lokalnych podtopień oraz utrudnień w pracy infrastruktury retencyjnej. W ramach niniejszego celu przewiduje się zatem wsparcie działań z zakresu zarządzania lokalnymi zasobami wód, w tym gospodarowania wodami opadowymi np. związanych z budową/modernizacją infrastruktury kanalizacji deszczowej, zastosowanie różnych form retencji na terenach zurbanizowanych, leśnych i rolniczych (np. zbiorniki retencyjne), rozwój infrastruktury zieleni, stosowanie rozwiązań w obszarze zabezpieczenia przeciwpowodziowego oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z różnych źródeł (np. rolniczych), itp.

Przy realizacji założeń Strategii, w tym powyższego celu, będą uwzględniane przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 2233, z późn. zm.), jak również ustalenia dokumentów planistycznych, o których w art. 315 pkt. 1-3 tego aktu prawnego, tj. plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, plany zarządzania ryzykiem powodziowym, plan przeciwdziałania skutkom suszy.

Ogromnym problemem wielu miejscowości w Polsce, w tym Radomia, jest zła jakość powietrza przekraczająca dopuszczalne normy ilości zanieczyszczeń szkodliwych dla zdrowia. W celu rozwiązania problemu niskiej emisji – wynikającej nie tylko z transportu miejskiego, ale również tej związanej z paliwem złej jakości i piecami starego typu w prywatnych domach, jak również systemach ciepłowniczych – prowadzona będzie wymiana źródeł energii, modernizacja sieci, inwestycje

ukierunkowane na ograniczanie strat ciepła, digitalizacja sieci itp. Dlatego miasto planuje wspierać mieszkańców w tej kwestii, gdyż ubóstwo energetyczne nie pozwala części z nich na dostosowanie ogrzewania domów prywatnych do obowiązujących standardów.

Istotne są też wszelkie działania mające wpływ na zrównoważony rozwój zielonej mobilności miejskiej itp. W ramach celu planowane jest realizowanie postanowień programu ochrony powietrza, jak również rozwijanie i doskonalenie systemów kontroli jakości powietrza, w tym zakup nowych lub wymiana posiadanych urządzeń umożliwiających pomiary jakości powietrza.

Hałas jest jednym z istotnych problemów na terenach miejskich, w tym Radomia, co wynika m.in. z dużego natężenia ruchu. Miasto będzie podejmowało działania na rzecz ochrony przed hałasem, w tym będzie realizowało działania przewidziane w Programie ochrony środowiska przed hałasem (np. monitoring hałasu, kontynuacja nasadzeń zieleni wzdłuż ulic, optymalizacja sieci połączeń autobusowych), jak również poprzez podjęcie działań przewidzianych w zakresie celu „Radom – miasto zielonej mobilności”.

Istotne w rozwoju czystego miasta będzie też właściwe nim zarządzanie. Jego elementem będzie wypracowanie polityki przestrzennej miasta uwzględniającej ochronę środowiska przyrodniczego, w tym w szczególności ochronę i odtwarzanie korytarzy ekologicznych, rozwój terenów zieleni i ochronę przed degradacją wód powierzchniowych oraz takie projektowanie planów zagospodarowania przestrzennego, by uniknąć tworzenia tzw. „wysp ciepła”. Dodatkowo istotne będzie inteligentne zarządzanie budynkami użyteczności publicznej w ramach optymalizacji zużycia ciepła i energii, co będzie jednym z elementów podniesienia efektywności energetycznej całego miasta. Inną jej częścią może być inteligentne zarządzanie oświetleniem miejskim.

Równoległe miasto musi dbać o zwiększenie odporności na zmiany klimatu poprzez rozbudowę zielonej infrastruktury, w tym zwiększenie powierzchni terenów zielonych z zachowaniem różnorodności biologicznej i unikaniem nasadzeń gatunków inwazyjnych oraz ochroną gatunków rodzimych, efektywnego i skutecznego zarządzania infrastrukturą zieloną, rozwijanie systemu ochrony przyrody, utrzymanie i odbudowa funkcji ekosystemów. Takimi rozwiązaniami może być np. zagospodarowanie pionowych i poziomych powierzchni budynków, rozwój ogrodów miejskich itp.

Miasto Radom jak wiele innych dużych ośrodków miejskich Polski, jest szczególnie zagrożone skutkami zmian klimatu, a jego dynamiczny rozwój będzie potęgować te zagrożenia. Opracowany „Plan Adaptacji do zmian klimatu Miasta Radomia do roku 2030” wskazuje główne zagrożenia w czterech najbardziej wrażliwych obszarach (zdrowie publiczne, transport, gospodarka przestrzenna i gospodarka wodna), dla których określono działania adaptacyjne korzystne dla miasta, w szczególności istotne dla poprawy jakości życia i bezpieczeństwa jego mieszkańców.

W Radomiu wzrasta również ilość wytwarzanych odpadów oraz występują trudności z wypełnianiem obowiązków ustawowych w zakresie odpadów. Pożądane będzie podejmowanie działań na rzecz racjonalizacji i rozwijania systemu gospodarowania odpadami. Wśród takich działań przewiduje się m.in. stworzenie kolejnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów, co również wpisuje się w ideę gospodarki o obiegu zamkniętym. Budowa PSZOK przyczyni się do zwiększenia poziomu recyklingu, odzysku odpadów i realizacji podstawowych założeń w zakresie minimalizacji odpadów, a także zwracaniem zasobów ponownie do gospodarki. Ponadto będą kontynuowane działania w zakresie likwidowania wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Efektu ekologicznego, poprawy jakości powietrza i lepszej segregacji odpadów nie da się uzyskać bez edukacji mieszkańców w tym zakresie i ich zaangażowania. Stąd podejmowane będą kampanie społeczne i edukacyjne związane ze świadomością ekologiczną oraz propagowaniem idei gospodarki

o obiegu zamkniętym skierowane zarówno do dzieci, jak i osób dorosłych. W zakresie przetwarzania odpadów konieczne jest takie unowocześnianie instalacji, by jak największa ilość odpadów była poddana recyklingowi, a nie trafiała na wysypisko. Stąd konieczne są zarówno inwestycje w tym zakresie, tworzenie większej ilości miejsc, w których można oddać odpady, a także wspomniane kampanie społeczne.

Rezultaty	Wskaźniki
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa odporności na zmiany klimatyczne, • Wzmocnienie potencjału do zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, • Poprawa stanu środowiska, • Poprawa jakości powietrza • Poprawa efektywności energetycznej budynków i struktur miejskich • Ograniczenie konsumpcji zasobów środowiska • Ograniczenie występowania zjawiska wysp ciepła 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nowych inwestycji z zakresu gospodarowania wodami opadowymi [szt.], • Liczba dni z dobrą jakością powietrza, • Liczba nowych działań na rzecz ochrony środowiska [szt.], • Liczba inicjatyw na rzecz budowania świadomości ekologicznej [szt.], • Zwiększenie poziomu recyklingu odpadów w ogólnej masie odpadów [%] • Powierzchnia terenów zieleni [ha]

CEL OPERACYJNY - MIASTO ODPORNE NA ZMIANY KLIMATU

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniookresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Liczba nowych inwestycji z zakresu gospodarowania wodami opadowymi [szt.]	0,00	40,00	120,00	Dane Wydziału Inwestycji, Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa, Wodociągów Miejskich Sp. z o.o.
Liczba dni z dobrą jakością powietrza [szt.]	354,00	355,00	355,00	Dane Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa, Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska
Liczba nowych działań na rzecz ochrony środowiska [szt.]	0,00	4,00	10,00	Dane Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa, Biuro Nadzoru Właścicielskiego
Liczba inicjatyw na rzecz budowania świadomości ekologicznej [szt./rok]	10,00	11,00	12,00	Dane Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa
Zwiększenie poziomu recyklingu odpadów w ogólnej masie odpadów [%]	20,00	55,00	60,00	Dane Wydziału Gospodarki Odpadami Komunalnymi,

Powierzchnia terenów
zieloni [ha]

446,4

455,3

464,4

Dane GUS

Miasto odnawialnej energii

Kierunki działań:

- Rozwój OZE
- Stosowanie rozwiązań proekologicznych w systemach ciepłowniczych
- Promowanie zielonej energii
- Aktualizacja Planu gospodarki niskoemisyjnej

Cel ten został wyodrębniony ze względu na konieczność niwelowania negatywnego wpływu na środowisko źródeł ciepła i energii elektrycznej wykorzystującej paliwa o wysokim stopniu emisyjności. W ramach tego celu przewiduje się rozwój OZE zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym, jak również podejmowanie inwestycji upowszechniających zastosowanie instalacji hybrydowych wykorzystujących co najmniej 2 samodzielne instalacje OZE (np. pompy ciepła i panele fotowoltaiczne). Planuje się kontynuowanie działań edukacyjnych w zakresie kształtowania właściwych postaw, jak również informujących o korzyściach płynących dla środowiska, a więc również dla społeczności lokalnej ze stosowania tego typu rozwiązań. Ponadto planuje się również realizację działań proekologicznych w zakresie miejskiego systemu ciepłowniczego, w tym stopniowego odchodzenia od węgla poprzez zastąpienie tego paliwa miksem energetycznym paliw zero- i niskoemisyjnych w ciepłe systemowym źródła oraz modernizację infrastruktury. Możliwe będzie również prowadzenie działań dotyczących zastosowania źródeł hybrydowych, w tym kogeneracji opartej o OZE lub inne źródła niskoemisyjne, jak np. wodór. Realizacja działań w zakresie tego celu ma przyczynić się do zwiększenia w bilansie energetycznym miasta zielonej/odnawialnej energii.

Aktualizacji podlegać będzie Plan gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Radomia, co jest podyktowane jest dostosowaniem jego zapisów do nowych celów polityki klimatyczno-energetycznej UE oraz określeniem nowych planów inwestycyjnych.

Rezultaty

- Zwiększenie zastosowania OZE na terenie Radomia.
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z sektora ciepłowniczego.
- Poprawa jakości powietrza

Wskaźniki

- Liczba instalacji OZE zamontowanych w obiektach publicznych [szt.],
- Liczba obiektów publicznych, w których zamontowano nowe OZE [szt.].
- Liczba wdrożonych nowych proekologicznych rozwiązań w systemach ciepłowniczych [szt.].

CEL OPERACYJNY - MIASTO ODNAWIALNEJ ENERGII

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniookresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Liczba nowych instalacji OZE zamontowanych w obiektach publicznych [szt.]	0,00	4,00	10,00	Dane Wydziału Inwestycji
Liczba obiektów publicznych, w których zamontowano nowe OZE [szt.]	0,00	3,00	7,00	Dane Wydziału Inwestycji
Liczba wdrożonych nowych proekologicznych rozwiązań w systemach ciepłowniczych [szt.]	0,00	0,00	1,00	Dane Biura Nadzoru Właścicielskiego (RADPEC), Wydziału Inwestycji

CEL STRATEGICZNY III

Radom – harmonijnie ukształtowana przestrzeń

CELE OPERACYJNE

Miasto racjonalnie zagospodarowane

Miasto zielonej mobilności

Miasto racjonalnie zagospodarowane

Kierunki działań:

- Zintegrowana polityka przestrzenna miasta
- Zwiększenie dostępności i atrakcyjności przestrzeni publicznych
- Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
- Rozwój gospodarki mieszkaniowej
- Kreowanie zwartej struktury zagospodarowania miasta

Realizacja celu wiąże się z podejmowaniem kroków inwestycyjnych w kierunku zwiększonej jakości przestrzeni publicznej, w tym zapewnienia i rozwoju infrastruktury sieciowej, infrastruktury technicznej i mieszkaniowej, jak również rewitalizacją oraz zagospodarowaniem przestrzeni miejskiej.

Dążenie do osiągnięcia zintegrowanej oraz kompleksowej polityki przestrzennej wyrażać się będzie poprzez uporządkowanie przestrzeni miejskiej pod względem urbanistycznym. Podejmowane będą działania skierowane na zwiększenie pokrycia terenu miasta Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego wraz z opracowaniem Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, służących do uporządkowania i dalszego rozwoju przestrzennego miasta.

Podejmowane będą inwestycje mające znaczenia dla zwiększenia dostępności i atrakcyjności przestrzeni publicznych poprzez ich rewitalizację, odnowę oraz zagospodarowanie, w tym regulowanie parków i terenów zieleni miejskiej wraz z nowymi nasadzeniami, sprzyjając poprawie ogólnej estetyki. Planowane jest tworzenie i doposażenie przestrzeni miejskiej w obiekty małej architektury zielonej, klomby, parklety. Planowane działania, skierowane na zwiększenie atrakcyjności miejskiej realizować będą również zadania z zakresu wzmocnienia i ochrony przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury na obszarach miasta. Przykładem działań realizujących cel może być również utworzenie ogrodu botanicznego.

Wśród planowanych zadań inwestycyjnych przewiduje się również budowę, rozbudowę i modernizację sieci wodno-kanalizacyjnej. Podejmowane będą działania mające na celu wyrównanie istniejących dysproporcji pomiędzy zapewnieniem dostępności do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, poprzez ich rozbudowę i usprawnienie.

W związku z rozwojem oferty terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz postępującym procesem urbanizacji realizowane będą inwestycje w infrastrukturę techniczną i społeczną. Zarówno zdegradowane, jak i niezagospodarowane dotąd przestrzenie wykorzystane zostaną pod zabudowę, wpływając na rozwój oferty mieszkaniowej i usługowej miasta. Obiekty dotąd nieużytkowane i zaniedbane poprzez ich rewitalizację otrzymają nową funkcjonalność i przeznaczenie, zaś w przypadku obiektów publicznych użytkowanych obecnie, planuje się kontynuację poprawy ich stanu technicznego i estetyki.

Zamierzeniem inwestycyjnym będzie również opracowanie spójnej i zintegrowanej polityki miasta. Rozwój urbanistyczny miasta niesie za sobą konieczność przekształceń terenów przemysłowych i poprzemysłowych w celu wyznaczenia stref o spójnym charakterze i zwartej oraz spójnej zabudowie (obszary centrum miasta, rejon dworca PKP/PKS). Regulowanie i kreowanie przestrzeni miejskiej

oparte będzie o zasadę policentryczności, tj. tworzenie układu urbanistycznego, podzielonego zgodnie z funkcjonalnością, gdzie zgodnie z realizowaną funkcją, dostosowane będą odpowiednie struktury publiczne (centra handlowe, zabudowa mieszkaniowa wielorodzinną, obiektu użyteczności publicznej, komunikacja).

Rezultaty	Wskaźniki
<ul style="list-style-type: none"> • Skoordynowana polityka przestrzenna miasta, • Poprawa jakości i dostępności infrastruktury publicznej, • Poprawa atrakcyjności miasta poprzez rozwój wspólnej przestrzeni, w tym terenów zielonych, • Uporządkowana gospodarka wodno-ściekowa. • Poprawa istniejącej zabudowy oraz wzrost dostępności do nowego budownictwa mieszkaniowego, • Ochrona zasobów środowiska, • Poprawa efektywności energetycznej struktur miejskich, • Możliwość stosowania niskoemisyjnych rozwiązań transportowych, • Minimalizacja konfliktów funkcjonalno-przestrzennych za pomocą odpowiedniej segregacji funkcji zagospodarowania, • Przewidywalność i usprawnienie procesów inwestycyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Procent pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego [%], • Udział parków zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w zieleni ogółem [%], • Długość zmodernizowanej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej [km], • Liczba nowych przedsięwzięć zwiększających dostępność i atrakcyjność przestrzeni publicznych, • Liczba nowo wyremontowanych lokali znajdujących się w mieszkaniowym zasobie gminnym [szt.].

CEL OPERACYJNY - MIASTO RACJONALNIE ZAGOSPODAROWANE

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniookresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Procent pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego [%]	16,00	30,00	40,00	Dane MPU
Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w zieleni ogółem [%]	3,99	4,07	4,16	Dane GUS
Długość zmodernizowanej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej [km]	0,00	50,00	110,00	Dane Biura Nadzoru Właścicielskiego (Wodociągów Miejskich)
Liczba nowych przedsięwzięć zwiększających dostępność i atrakcyjność przestrzeni publicznych [szt.]	0,00	20,00	50,00	Dane Wydziału Inwestycji, Biura Rewitalizacji
	0,00	60,00	150,00	Dane Wydziału Gospodarki

Liczba nowo
wyremontowanych lokali
znajdujących się w
mieszkaniowym zasobie
gminnym [szt.]

Komunalnej i
Lokalowej

Miasto zielonej mobilności

Kierunki działań:

- Komunikacja i transport przyjazne środowisku
- Rozwój transportu niezmotoryzowanego
- Wewnętrzna dostępność komunikacyjna
- Rozwój transportu zbiorowego
- Rozwój węzłów przesiadkowych i infrastruktury P&R, B&R
- Ograniczenia dla indywidualnego transportu zmotoryzowanego w strefie śródmiejskiej
- Usprawnienie podstawowego układu komunikacyjnego miasta
- Racjonalizacja powiązań transportowych z układem zewnętrznym

Realizacja celu operacyjnego zakłada działania inwestycyjne obejmujące ograniczenie indywidualnego ruchu zmotoryzowanego, na rzecz ruchu rowerowego, pieszego i komunikacji publicznej. Zakres interwencji dotyczy wdrażania i kontynuacji działań na rzecz rozwiązań przyjaznych środowisku wraz z rozwojem alternatywnych form transportu rowerowego i pieszego.

Planowane jest uzupełnianie taboru komunikacji miejskiej o autobusy niskoemisyjne oraz zeroemisyjne wraz z rozwojem infrastruktury niezbędnej do obsługi tego typu pojazdów, w tym m.in. stacji ładowania autobusów elektrycznych. Ponadto podejmowane będą działania uwzględniające potrzeby osób z niepełnosprawnościami w zakresie komunikacji miejskiej, w tym poprzez wyposażenie pojazdów transportu zbiorowego w rozwiązania zgodne ze standardem transportowym, informacyjnym i cyfrowym oraz dostosowaniem infrastruktury przystankowej do obsługi pasażerów o obniżonej sprawności sensorycznej i motorycznej. Wyrazem usprawnienia komunikacji zbiorowej oraz podniesienia standardu ruchu pasażerskiego będzie budowa bus pasów (wydzielone pasy dla autobusów) sprzyjających zwiększeniu przepustowości dróg.

Zielona mobilność wyrażana będzie poprzez wdrażanie i stosowanie rozwiązań w zakresie ruchu pieszego i rowerowego. Przewiduje się kontynuację działań z zakresu budowy dróg dla rowerów wraz z niezbędną infrastrukturą, w tym uzupełnianiem brakujących odcinków dróg i ścieżek rowerowych oraz budową nowych połączeń, zapewniając spójną infrastrukturę rowerową, pozwalającą na przemieszczanie się pomiędzy miastem, a ościennymi miejscowościami. Planuje się także rozwój infrastruktury chodników, energooszczędnego oświetlenia ulicznego wraz z budową i planowaniem rozwoju sieci ścieżek rowerowych i chodników.

W ramach zadań związanych z mobilnością miejską planuje się zwiększenie dostępności komunikacyjnej poprzez modernizację układu drogowego, w tym budowę i przebudowę dróg wojewódzkich stanowiących połączenie dróg krajowych z systemem TEN-T oraz dróg powiatowych i lokalnych wraz z usprawnieniem i przeniesieniem ruchu tranzytowego z centrum miasta. Zaplanowano także budowę węzłów przesiadkowych z wydzieleniem korytarzy wysokiej jakości obsługi komunikacyjnej oraz działania z zakresu budowy i przebudowy infrastruktury publicznego transportu zbiorowego, w tym obiekty P&R oraz B&R. Planuje się także ściśle powiązanie istniejących oraz planowanych do wybudowania przystanków kolejowych z siecią komunikacji miejskiej, tak aby zapewnić mieszkańcom szybki dostęp do kolejowych środków transportu regionalnego i międzyregionalnego. Przewiduje się również montaż energooszczędnego i inteligentnego oświetlenia ulicznego, działania takie jak optymalizacja sieci połączeń komunikacji miejskiej wraz z wprowadzeniem inteligentnych rozwiązań do zarządzania ruchem, zwłaszcza systemów ITS, oraz rozbudową Systemu Dynamicznej Informacji Pasażerskiej. Ważnym aspektem będzie również priorytetyzacja transportu zbiorowego.

W ramach celu operacyjnego „Miasto zielonej mobilności” zamierzone są inwestycje z zakresu elektromobilności poprzez uzupełnienie publicznej sieci infrastruktury ładowania samochodów elektrycznych o nowe punkty, ograniczenie ruchu samochodowego poprzez zwiększenie systemu ścieżek rowerowych oraz podniesienia jakości komunikacji miejskiej wraz z dostępnością do infrastruktury parkingowej. Planuje się również rozwinąć system rowerów miejskich wraz z usprawnieniem rozwiązań dla pieszych, w tym wyznaczaniem brakujących przejść dla pieszych, poszerzaniem chodników, strefowym uspokojeniem ruchu, ograniczaniem rozmiarów skrzyżowań, zastąpieniem sygnalizacji wzbudzanej przyciskami lub automatyczną detekcją itp. Istotnym aspektem tego celu będzie również kontynuowanie i rozwijanie współpracy z okolicznymi samorządami w zakresie komunikacji i transportu.

Rezultaty

Wskaźniki

• Rozbudowana i funkcjonalna sieć ścieżek rowerowych, • Optymalizacja infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, • Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego, • Wykreowanie korytarzy wysokiej jakości transportu zbiorowego, • Zmiana modal-split w kierunku zwiększenia udziału transportu zbiorowego i niezmotoryzowanego, • Redukcja emisyjności transportu, • Redukcja kosztów zewnętrznych powiązań transportowych z układem zewnętrznym.	• Długość ścieżek rowerowych [km], • Tabor niskoemisyjny i zeroemisyjny [szt.], • Udział pojazdów bezemisyjnych w taborze komunikacji miejskiej [%], • Liczba stacji ładowania pojazdów elektrycznych [szt.], • Liczba wybudowanych parkingów i węzłów przesiadkowych, w tym P&R i B&R [szt.], • Liczba nowych inwestycji w zakresie transportu publicznego [szt.], • Długość zmodernizowanych/ przebudowanych, wybudowanych dróg [szt.], • Liczba wybudowanego energooszczędnego oświetlenia [szt.], • Liczba skrzyżowań objętych ITS (szt.).

CEL OPERACYJNY - MIASTO ZIELENEJ MOBILNOŚCI

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniookresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Długość ścieżek rowerowych [km]	101,2	110,00	130,00	Dane MZDIK
Tabor niskoemisyjny i zeroemisyjny [szt.]	61,00	67,00	67,00	Dane Biura Nadzoru Właścicielskiego (MPK), Sekretarza Miasta
Udział pojazdów bezemisyjnych w taborze komunikacji miejskiej [%]	32,97	36,62	36,62	Dane Biura Nadzoru Właścicielskiego (MPK)
Liczba stacji ładowania pojazdów elektrycznych [szt.]	14,00	17,00	22,00	Dane Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa
Liczba wybudowanych nowych parkingów i węzłów przesiadkowych, w tym P&R i B&R [szt.]	0,00	2,00	5,00	Dane Wydziału Inwestycji
Liczba nowych inwestycji w zakresie transportu publicznego [szt.]	0,00	20,00	40,00	Dane MZDIK, Wydziału Inwestycji, Biura Nadzoru Właścicielskiego (MPK)
Długość zmodernizowanych/ przebudowanych, wybudowanych dróg [km]	0,00	4,00	10,00	Dane MZDIK
Liczba wybudowanego energooszczędnego oświetlenia [szt.]	0,00	100,00	200,00	Dane MZDIK, Wydziału Inwestycji
Liczba skrzyżowań objętych ITS [szt.]	2,00	4,00.	6,00	Dane MZDIK

* nw. - nie wyznaczono

CEL STRATEGICZNY IV

Radom – centrum aktywności gospodarczej

CELE OPERACYJNE

**Miasto dobrych
perspektyw**

**Miasto rozpoznawalnej
marki gospodarczej**

Miasto dobrych perspektyw

Kierunki działań:

- Pozyskiwanie nowych inwestorów
- Rozwój terenów inwestycyjnych
- Doskonalenie systemu zachęt do inwestowania
- Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i działalności IOB
- Rozwój usług dla biznesu
- Utworzenie inkubatorów przedsiębiorczości
- Promowanie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym

Wśród zadań związanych z tworzeniem dobrych perspektyw rozwoju lokalnego przewiduje się wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej, wyrażanej jako poprawa dostępności do terenów, na których możliwe jest lokowanie nowych inwestycji. Wobec tego działania skierowane będą na rozwój oferty terenów inwestycyjnych, w tym pozyskiwania nowego terenu wraz ze scalaniem obszarów istniejących, doprowadzając do uwolnienia nowych powierzchni. Rozwinięta oferta terenów inwestycyjnych niezbędna jest dla wzmocnienia atrakcyjności Radomia z perspektywy przyszłych inwestorów, co może zostać osiągnięte również poprzez zwiększenie obszaru gminnego w wyniku ewentualnego rozszerzenia granic miasta.

Realizacja celu zakłada również nawiązanie i prowadzenie dialogu pomiędzy przedstawicielami biznesu i prywatnymi właścicielami gruntów oraz lokalnymi przedsiębiorcami, wspierając tym samym warunki dla rozwoju usług dla biznesu. Przewiduje się również doskonalenie form informowania o możliwościach inwestycyjnych w mieście, w tym celu planuje się m.in. stworzenie zintegrowanego systemu informacji o działkach będących w zasobach zarówno miasta jak i prywatnych właścicieli (zgodnie z przepisami RODO), co umożliwi przedstawianie potencjalnym inwestorom kompleksowej oferty inwestycyjnej miasta. Cel ten ma przyczynić się nie tylko do tworzenia nowych terenów inwestycyjnych, ale również ich uzbrajania w infrastrukturę.

Działania skupione zostaną również na doskonaleniu i rozwijaniu systemowej oferty zachęt i warunków ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej, skierowanej zarówno do obecnych, jak i nowych firm z sektora MŚP oraz dużych podmiotów gospodarczych. Pozyskanie nowych inwestorów, jak i wsparcie obecnych podmiotów gospodarczych jest ważne dla rozwijania nowych branż, tworzenia nowych miejsc pracy i wzmocnienia gospodarki miasta. Podejmowane będą również działania mające na celu zabezpieczenie działania istniejących dziedzin lokalnej gospodarki.

Realizacja celu obejmuje także doskonalenie standardów obsługi inwestorów, czego wyrazem będzie podejmowanie współpracy ze specjalistami Instytucji Otoczenia Biznesu, dążąc do zapewnienia wysokich i profesjonalnych standardów przygotowania i obsługi oferty. Planuje się wsparcie działalności IOB, w tym rozwijanie infrastruktury biznesowej i okołobiznesowej, atrakcyjnej dla potencjalnych przedsiębiorców. Przewiduje się wsparcie w zakresie budowy i wdrożenia rozwiązań inkubatora przedsiębiorczości oraz parku technologicznego.

Budowanie konkurencyjnej gospodarki realizowane jest w zgodzie z ideą GOZ- gospodarki o obiegu zamkniętym, zgodnie z którą Radom planuje wdrożenie i kontynuację działań na rzecz rozwoju lokalnego uwzględniając rozwój infrastruktury sprzyjającej zapobieganiu powstawania odpadów i zwiększeniu selektywnego ich udziału, ochronę środowiska naturalnego wraz z inwestycjami w zakresie gospodarki wodno-ciekowej oraz przedsięwzięciami z zakresu stosowania rozwiązań energooszczędnych. Dla podmiotów z sektora prywatnego planuje się wdrożenie działań o charakterze edukacyjnym i informacyjnym z tego zakresu, uświadamiając czym jest GOZ (oszczędność zasobów, surowców, wody, energii, przestrzeni) i jak oddziałuje na gospodarkę lokalną.

Rezultaty	Wskaźniki
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępności terenów inwestycyjnych na terenie miasta, • Poprawa atrakcyjności prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Radomia, • Wzmocnienie powiązań pomiędzy nauką a gospodarką. • Wzrost uporządkowania gospodarki odpadowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1 tys. mieszkańców [szt.], • Stopa bezrobocia rejestrowanego [%], • Powierzchnia wolnych terenów inwestycyjnych [ha], • Liczba wspartych IOB [szt.], • Liczba utworzonych centrów usług biznesowych [szt.], • Liczba działań edukacyjnych i promocyjnych przyczyniających się do realizacji działań GOZ przeprowadzonych przez Miasto oraz jednostki podległe [szt.].

CEL OPERACYJNY - MIASTO DOBRZYCH PERSPEKTYW

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniookresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1 tys. mieszkańców [szt.]	120,00	135,00	150,00	Dane GUS
Stopa bezrobocia rejestrowanego [%]	12,60	12,00	11,00	Dane GUS
Powierzchnia wolnych terenów inwestycyjnych [ha]	33,00	34,00	35,00	Biuro Obsługi Radomskiej Strefy Gospodarczej, Biuro Nabywania i Zbywania Nieruchomości, Wydział Obsługi Nieruchomości Publicznych
Liczba wspartych IOB [szt.]	0,00	0,00	1,00	Dane Biura Obsługi Radomskiej Strefy Gospodarczej

Liczba działań edukacyjnych i promocyjnych przyczyniających się do realizacji działań GOZ przeprowadzonych przez Miasto oraz jednostki podległe [szt.]				
	0,00	0,00	1,00	
				Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa, Biuro Nadzoru Właścicielskiego

Miasto rozpoznawalnej marki gospodarczej

Kierunki działań:

- Promocja wykorzystania nowych technologii
- Współpraca międzysektorowa na rzecz promocji i rozwoju innowacyjnej gospodarki
- Gospodarcze wykorzystanie potencjału nowego lotniska
- Wzmocnienie współpracy ponadlokalnej oraz międzynarodowej

Priorytetowym zadaniem miasta będą działania prowadzące do wzmocnienia pozycji radomskiej gospodarki na tle regionu i wzrostu jej atrakcyjności. Istotne znaczenie ma promocja oferty gospodarczej miasta, a efektywnymi narzędziami promocyjnymi będzie aktywny udział przedstawicieli miasta w wydarzeniach gospodarczych lub gospodarczo-biznesowych, targach branżowych, jak również organizacja tego typu wydarzeń w mieście.

Zakres planowanych do realizacji działań, zmierzających do wzmocnienia pozycji Radomia obejmuje podejmowanie inwestycji skupiających się na wsparciu i rozwoju radomskich ośrodków i przedsiębiorstw innowacyjnych poprzez rozwój i usystematyzowanie oferty i warunków zachęt do zakładania i rozwijania firm w mieście, w tym również lokowania kapitału inwestorów zewnętrznych. Miasto zamierza podejmować inicjatywy na rzecz wzrostu atrakcyjności i zwiększenie rozpoznawalności gospodarczej, co realizowane będzie na bazie zawiązywania nowych oraz rozwoju istniejących klastrów i partnerstw międzysektorowych.

Wśród istotnych inicjatyw inwestycyjnych wskazuje się również na wdrażanie rozwiązań opartych o nowe technologie, innowacje oraz usprawnienia w zakresie pozyskiwania informacji przestrzennych z obszaru miasta. Kluczowym zadaniem inwestycyjnym będzie także gospodarcze wykorzystanie potencjału nowego lotniska oraz obszaru przylotniskowego, jako ważnego obszaru inwestycyjnego i rozwoju nowych obszarów działalności gospodarczej.

Dążąc do rozpoznawalności i budowania marki Radomia, miasto skupiać się będzie na podejmowaniu, rozwijaniu oraz zacieśnianiu współpracy wielostronnej, w tym mającej charakter publiczno-prywatny, publiczny oraz prywatny, zarówno na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, jak i międzynarodowym.

Rezultaty

- Wzmocnienie pozycji radomskiej gospodarki na tle regionu,
- Wzrost atrakcyjności gospodarczej miasta,
- Wzrost roli partnerstw międzysektorowych w promocji gospodarczej miasta.

Wskaźniki

- Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw [szt.],
- Liczba wydarzeń gospodarczych, na których promowano markę gospodarczą miasta [szt.],
- Liczba wspólnie podjętych inicjatyw samorządu i biznesu [szt.].
- Liczba nowych przedsiębiorstw i /lub inwestorów lokujących działalność na terenie strefy przylotniskowej [szt.]

CEL OPERACYJNY - MIASTO ROZPOZNAWALNEJ MARKI GOSPODARCZEJ

Wskaźniki	Wartość bazowa 2020	Wartość średniokresowa 2026	Wartość docelowa 2030	Źródło do pomiaru wskaźnika
Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw [szt.]	25 069	25 090	25 150	Dane GUS
Liczba wydarzeń gospodarczych, na których promowano markę gospodarczą miasta [szt.]	0,00	8,00	16,00	Dane Biura Obsługi Radomskiej Strefy Gospodarczej
Liczba wspólnie podjętych inicjatyw samorządu i biznesu [szt.]	1,00	9,00	17,00	Biuro Obsługi Radomskiej Strefy Gospodarczej, Biuro Nadzoru Właścicielskiego
Liczba nowych przedsiębiorstw i /lub inwestorów lokujących działalność na terenie strefy przylotniskowej [szt.]	0,00	4	10	Dane Biura Obsługi Radomskiej Strefy Gospodarczej

3. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNEJ

Model struktury funkcjonalno – przestrzennej jest obligatoryjnym elementem strategii rozwoju gminy. Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym strategia rozwoju gminy określa w szczególności „model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy”. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju gminy. Model wynika z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań gminy oraz zdiagnozowanych potrzeb i potencjału z uwzględnieniem jej specyfiki i zróżnicowania.

3.1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNEJ

Funkcja i cel opracowania modelu struktury funkcjonalno – przestrzennej

---

Zgodnie z założeniami systemu zintegrowanego planowania, priorytetowe znaczenie dla rozwoju ma ujęcie przestrzenne interwencji planowanych w sferze gospodarczej lub społecznej. Z tego punktu widzenia przestrzeń stanowi kluczowy zasób oraz wartość publiczną, ponieważ w niej przebiegają wszystkie procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze. Kształtowanie przestrzeni, zarówno w sposób planowy jak i niekontrolowany, wpływa na warunki życia i gospodarowania oraz los przyszłych pokoleń. Przestrzeń winna być zatem wspólną perspektywą przy formułowaniu celów rozwojowych z uwzględnieniem interesu publicznego, w tym ładu przestrzennego, a narzędziem umożliwiającym realizację tego założenia ma być **model struktury funkcjonalno-przestrzennej**, będący obowiązkowym elementem strategii rozwoju przygotowywanych na poszczególnych poziomach zarządzania zgodnie z dyspozycją art. 10e ust. 3 pkt 4 ustawy z dn. 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na on w graficznej oraz opisowej formie **prezentować pożądane kierunki rozwoju przestrzennego określonego terytorium/obszaru w danym horyzoncie czasowym, w tym przedstawiać zmiany, jakie powinny zaistnieć w przestrzeni, by zrealizowane zostały wyznaczone cele strategiczne oraz osiągnąć efekty tych celów**. W takiej postaci ma on wyznaczać ramy procesów rozwojowych na danym terytorium, w których uczestniczyć będą poszczególni interesariusze: władze samorządowe, rząd, potencjalnych inwestorów, właścicieli i zarządzających nieruchomościami, itp. Na bazie modelu ma być dokonane przestrzenne rozmieszczenie strategicznych inwestycji celu publicznego, mają się weń także wpisać obszary strategicznej interwencji.

Modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta Radomia: powiązanie z diagnozą uwarunkowań i strategicznymi kierunkami rozwoju

---

Opracowania strategicznego modelu rozwoju miasta dokonano na podstawie analiz zawartych w części diagnostycznej niniejszej strategii, z uwzględnieniem wyników analiz wykonanych prac nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Radomia. Wynikający z realizacji zasady rozwoju zrównoważonego ekologiczny model zarządzania miastem zakłada możliwie daleko idące ograniczenie ingerencji w środowisko oraz zużycia jego zasobów za pomocą szerokiego spektrum narzędzi zarządzania gospodarką przestrzenną miasta. Celem jest tu zabezpieczenie zasobów środowiska na użytek przyszłych pokoleń, które winny mieć możliwość realizacji swoich potrzeb w stopniu nie mniejszym niż obecne. Dobro wspólne zarówno obecnych jak i przyszłych pokoleń jest tu wartością nadrzędną w stosunku do wolności inicjatywy zaspokajania potrzeb indywidualnych. Preferowany będzie oszczędny model konsumpcji, wdrażany przez władze publiczne celem racjonalizacji procesów rozwojowych, zapobiegania powstawaniu konfliktów funkcjonalno-przestrzennych pomiędzy indywidualnymi podmiotami. Rola władz lokalnych ma być aktywna głównie na polu współtworzenia systemowych ram rozwoju, które zapewnią

niskonakładowość i trwałość systemów miejskich oraz ograniczenie konsumpcji zasobów. Celom tym podporządkowane są też założenia programowania rozwoju społeczno-gospodarczego. Ekonomia sektora publicznego wymusza w tym modelu m.in. kształtowanie struktur przestrzennych, które będą najmniej kosztowne w budowie i eksploatacji, a przy tym zapewnią odpowiednie warunki życia, w tym określone standardy wyposażenia w infrastrukturę społeczną i otwarty dostęp do bogatych zasobów środowiska naturalnego. Efektem prowadzonej polityki mają być zwarte, energooszczędne i niskoemisyjne struktury intensywnego zagospodarowania z łatwym dostępem do terenów otwartych o odpowiedniej wielkości i jakości środowiska. Możliwie ścisła segregacja funkcji zagospodarowania terenów zapobiegać będzie powstawaniu konfliktów, umożliwi obsługę transportem zbiorowym i ukształtuje trwałe relacje pomiędzy terenami usług i obsługiwanym przez nie mieszkalnictwem. Relacje pomiędzy miastem i obszarami gmin sąsiednich winny być przedmiotem regulacji mającej na celu ograniczenie transportochłonności, emisji i konsumpcji zasobów środowiska, a także ograniczenie rozwoju mieszkalnictwa niespełniającego odpowiednich standardów dostępności do infrastruktury społecznej. Dzięki odpowiednim restrykcjom ograniczeniu podlegać winny koszty generowane przez obsługę gmin obszaru funkcjonalnego, o ile nie stanie się ona przedmiotem odpowiedniego, systemowo rozwiązanego współdzielenia tych kosztów pomiędzy poszczególnymi jednostkami. Zakłada się, że zamieszkiwanie w mieście zarządzanym wg wyżej opisanych zasad staje się bardziej atrakcyjne, a procesy migracji ludności w kierunku obszarów wiejskich zahamowane. Model koncentracji i równoważenia rozwoju tworzy uwarunkowania dla realizacji scenariusza rozwoju demograficznego określonego jako scenariusz aktywizacji, który zakłada znaczne wyhamowanie suburbanizacji.

Celem maksymalizacji szans rozwojowych miasta zakłada się nadto wykorzystanie czynników egzogenicznych i wielokierunkowe stymulowanie powiązań miasta z układem zewnętrznym. Kluczową rolę w tym zakresie mają: 1) rozbudowane w stosunku do stanu istniejącego funkcje administracyjne miasta; 2) możliwie jak największa skala i wybrane kierunki inwestycji publicznych. Biorąc pod uwagę aktualnie realizowane kierunki polityki władz centralnych, za strategiczny kierunek interwencji uznaje się te działania i inwestycje publiczne, które związane będą z lokalizacją portu lotniczego Radom-Sadków, będą warunkowały jego przyszły rozwój lub stymulowały funkcje miejskie oraz lokalizację zainwestowania powiązanego z funkcją portu (logistyka i spedycja, produkcja przemysłowa, usługi, w tym usługi turystyczne, itp.). Samorząd miejski ma w tym zakresie prowadzić politykę ułatwiającą realizację inwestycji publicznych, także kosztem ograniczenia wykonywania prawa własności prywatnej (wywłaszczenia, spec-ustawowe ścieżki lokalizacji inwestycji, itp.), pozyskiwać wsparcie z zewnętrznych źródeł finansowania oraz przyciągają inwestorów zewnętrznych m.in. poprzez przygotowanie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i tworzenie odpowiedniego otoczenia biznesu. Inwestycje prorozwojowe mogą być lokalizowane w obrębie istniejących struktur miejskich (np. działania rewitalizacyjne, przekształcenia funkcjonalne, itp.), co do zasady jednak systemowe ułatwienia dla inwestowania obejmować będą także udostępnianie nowych terenów pod zabudowę, tworzenie nowych, uporządkowanych struktur miejskich oraz rozwój powiązań komunikacyjnych dla udostępnienia jak największych rynków i zasobów. Rozwój strefy około lotniskowej oraz funkcji gospodarczych miasta w znacznym stopniu uwarunkowany jest podażą terenów inwestycyjnych, która może zostać zwiększona dzięki poszerzeniu granic administracyjnych miasta. Działanie to umożliwi także lepszą koordynację powiązań w obrębie obszaru funkcjonalnego miasta, który w obecnym stanie prawnym podlega władztwu planistycznemu odrębnych i niezależnych podmiotów, które konkurują między sobą o korzyści wynikające z urbanizacji, często ze szkodą dla finansów publicznych, perspektyw rozwoju funkcji miejskich oraz jakości życia mieszkańców.

Strategiczny wybór ścieżki rozwoju bazującej na ekologicznej polityce zarządzania zasobami endogenicznymi pociąga za sobą wskazanie kształtowania maksymalnie zwartej i przestrzennie ograniczonej struktury terenów osadniczych miasta. Wskazanie to realizowane jest zatem poprzez przyjęcie obszaru zwartej zabudowy o w pełni ukształtowanej strukturze funkcjonalno-przestrzennej (gdzie nowa zabudowa, zgodnie z dyspozycją w art. 1 ust. 4 pkt 4 lit. ustawy o pzp, ma być lokalizowana w pierwszej kolejności), wyznaczonego na podstawie kryteriów przyjętych dla ekologicznego modelu rozwoju.

Przyjęcie możliwości zaistnienia czynników egzogenicznych umożliwiających realizację interwencjonistycznego modelu rozwoju skutkuje wystąpieniem odpowiednio zwiększonego, szacowanego zapotrzebowania na nową zabudowę o różnych funkcjach (o którym mowa w art. 10 ust. 5 pkt 1 ustawy o pzp). Sposób zaspokojenia tego zapotrzebowania, obejmujący na wskazanie rozmieszczenia obszarów rozwoju zabudowy o odpowiedniej powierzchni, będzie przedmiotem ustaleń kierunkowych studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radom. Na obecnym etapie opracowania tego dokumentu nie jest jeszcze możliwe wskazanie wielkości i rozmieszczenia tych obszarów ani, tym bardziej, oszacowanie zdolności budżetu miasta do pokrycia kosztów przygotowania takich obszarów pod zainwestowanie. Z tego też powodu szczegółowe wskazanie terenów rozwoju zainwestowania nie zostało w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej dokonane.

Oczekiwana koncentracja nowego zainwestowania w obrębie przestrzennie ograniczonej, zwartej struktury osadniczej miasta możliwa będzie pod warunkiem przekształceń części tych obszarów, które uległy degradacji funkcjonalnej lub z innych powodów nie są wykorzystane w sposób wystarczająco efektywny. Obszary takie mogą zatem zostać potraktowane jako obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy (zgodnie z delegacją art. 10c ust. 3 pkt 7 ustawy o samorządzie gminnym) i jako takie zostać uwzględnione w ramach modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta.

Skala 200-tysięcznego miasta praktycznie uniemożliwia jednak ukształtowanie tak zwartej struktury funkcjonalno-przestrzennej, aby większość mieszkańców mogła być beneficjentami koncepcji tzw. „miasta 15-minutowego”, jeśli wskaźnik 15 minut czasu dostępu do centrum zaspokajającego większość potrzeb miałby dotyczyć tylko historycznie ukształtowanej strefy śródmiejskiej. Dlatego istotnymi składnikami modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej są wskazania lokalizacji centrów lokalnych, wspomagających i odciążających strefę śródmiejską.

Konkretyzacja modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej obejmować też winna takie elementy, które uznane zostały za niezbędne warunki realizacji wybranego modelu rozwoju. Należą do nich np. kluczowe elementy systemów komunikacyjnych, mających obsługiwać projektowaną, zwartą i policentryczną strukturę osadniczą.

Elementy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta

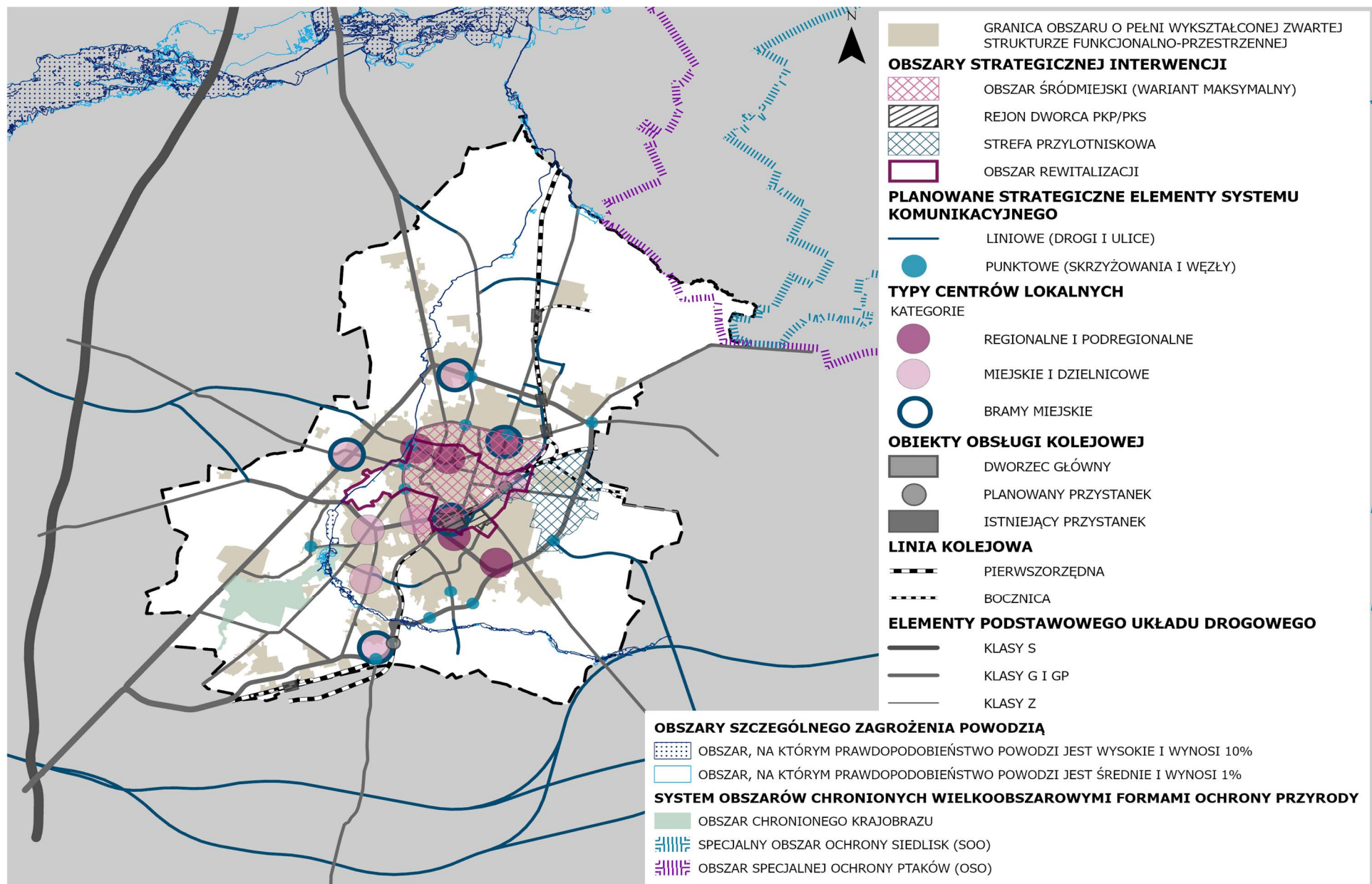
Niżej wyszczególniono elementy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, które realizują wybrany, strategiczny model rozwoju miasta: oparty na bazie ekologicznego, interwencjonistyczny model rozwoju:

- obszar zwartej zabudowy o w pełni ukształtowanej strukturze funkcjonalno-przestrzennej
- kluczowe dla gminy obszary strategicznej interwencji:
  - strefa śródmiejska (w wariacie maksymalnym),
  - strefa przydworcowa,
  - strefa około - lotniskowa,

- obszar rewitalizacji
- ważniejsze typy centrów lokalnych:
  - regionalne i podregionalne,
  - miejskie i dzielnicowe,
  - „bramy miejskie”,
- kluczowe elementy systemów komunikacyjnych:
  - istniejące i projektowane drogi ekspresowe,
  - istniejące i projektowane odcinki dróg układu podstawowego,
  - skrzyżowania wymagające zwiększenia bezpieczeństwa i przepustowości,
  - istniejące linie kolejowe,
  - istniejące i projektowane dworce i przystanki kolejowe,
- system obszarów chronionych wielkoobszarowymi formami ochrony przyrody,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

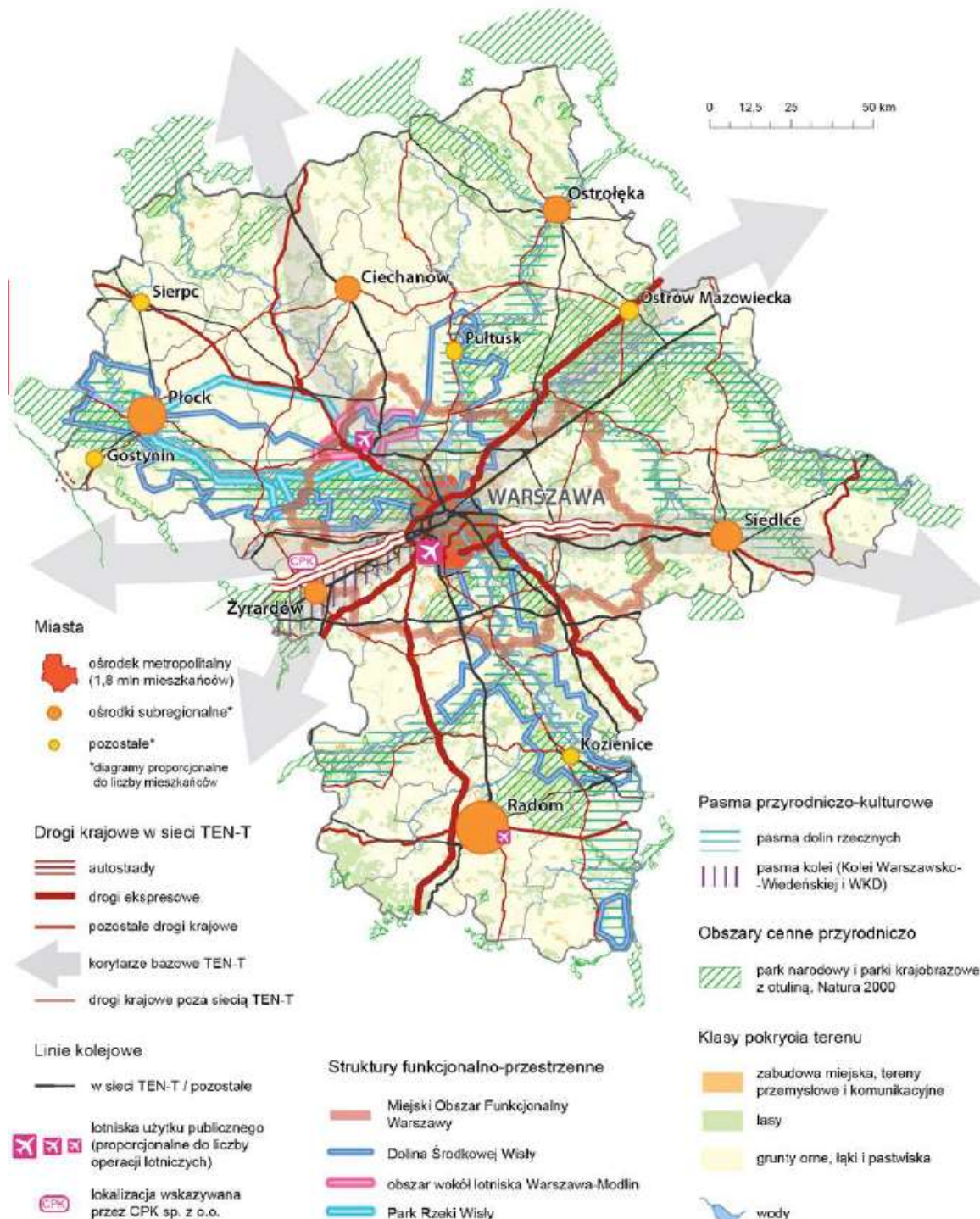
Na poniższej mapie model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta przedstawiono w sposób graficzny.

Poniżej przedstawiono również model struktury funkcjonalno – przestrzennej województwa mazowieckiego, zdefiniowany w obowiązującej „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze”.

Mapa 1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa mazowieckiego

Źródło: „Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze”.

3.2. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Sposób uwzględnienia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta w ustaleniach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Ponieważ model struktury funkcjonalno-przestrzennej przyjęty w ramach opracowania Strategii Rozwoju Miasta będzie następnie uwzględniony w dokumencie studium, zawiera on takie elementy, które winny zostać powiązane z obligatoryjnymi ustaleniami diagnostycznymi i kierunkowymi tego dokumentu, w tym np.:

- 1) ustaleniami poczynionymi na potrzeby wykonania bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, o którym mowa w art. 10 ust. 5 ustawy o pzp;
- 2) kierunkami zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej (o których mowa w art. 10 ust 2 pkt 1 lit. a ustawy o pzp), zmierzających do ukształtowania policentrycznej struktury miasta;
- 3) obszarami wskazanymi do przekształceń rehabilitacji i/lub zdegradowanymi (zgodnie z delegacją art. 10 ust 2 pkt 14 i 14a ustawy o pzp);
- 4) wskazaniami kluczowych elementów projektowanych systemów komunikacyjnych i infrastrukturalnych.

Biorąc pod uwagę stan zaawansowania prac nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, niezbędne jest dopuszczenie odpowiednio elastycznej adaptacji modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej do uwarunkowań, które mogą jeszcze zostać przeanalizowane w ramach prac nad tym dokumentem. W szczególności dopuścić należy:

- a) korekty i uszczegółowienia granic obszaru zwartej zabudowy o w pełni ukształtowanej strukturze funkcjonalno-przestrzennej – wynikające z pogłębionej analizy uwarunkowań lokalnych;
- b) korekty i uszczegółowienia granic stref i obszarów wyznaczanych w obrębie kluczowych dla gminy obszarów strategicznej interwencji – wynikające z pogłębionej analizy uwarunkowań realizacji planowanych działań;
- c) korekty liczby, klasyfikacji i/lub lokalizacji centów lokalnych – wynikające z pogłębionej analizy uwarunkowań lokalnych realizacji policentrycznej struktury miasta;
korekty przebiegu projektowanych odcinków dróg układu podstawowego oraz liczbę i/lub rozmieszczenie skrzyżowań wymagających zwiększenia bezpieczeństwa ruchu i przepustowości – wynikające z uwzględnienia rozmieszczenia projektowanych obszarów rozwoju zabudowy;
- d) uzupełnienia systemu obszarów chronionych wielkoobszarowymi formami ochrony przyrody o elementy projektowane i/lub nowo ustanowione;
- e) korekty zasięgu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią wynikające ze dezaktualizacji lub zmian map zagrożenia powodziowego.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Zakłada się, że polityka przestrzenna Gminy Miasta Radomia będzie realizowana zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego, z zastosowaniem możliwie daleko idących ograniczeń ingerencji w środowisko oraz zużycia jego zasobów, wprowadzanych z użyciem szerokiego spektrum narzędzi zarządzania gospodarką przestrzenną miasta. Celem jest tu zabezpieczenie zasobów środowiska

na użytek przyszłych pokoleń, które winny mieć możliwość realizacji swoich potrzeb w stopniu nie mniejszym niż obecne. Preferowany będzie oszczędny model konsumpcji oraz niskonakładowość i trwałość systemów miejskich. Racjonalizacja w tym zakresie ma na celu także zapobieganie powstawaniu konfliktów funkcjonalno-przestrzennych pomiędzy indywidualnymi podmiotami i ogólną harmonizację życia społeczno-gospodarczego w ramach wspólnoty samorządowej. Kształtowane winny być takie struktury miejskie, które będą najmniej kosztowne w budowie i eksploatacji, a przy tym zapewnią odpowiednie warunki życia.

Efektom prowadzonej polityki przestrzennej mają być zwarte, energooszczędne i niskoemisyjne struktury intensywnego zagospodarowania z łatwym dostępem do terenów otwartych o odpowiedniej wielkości i jakości środowiska. Możliwie ścisła segregacja funkcji zagospodarowania terenów zapobiegać będzie powstawaniu konfliktów, umożliwi obsługę transportem zbiorowym i ukształtuje trwałe relacje pomiędzy terenami usług i obsługiwanym przez nie mieszkalnictwem.

Planuje się rozwijanie infrastruktury komunikacyjnej: drogowej i okołodrogowej, ścieżek rowerowych, oświetlenia ulicznego, parkingów itp., podporządkowany zasadom zrównoważonej mobilności. Dalszy rozwój infrastruktury technicznej, m.in. poprzez rozwijanie i unowocześnianie infrastruktury wodno – kanalizacyjnej, infrastruktury ciepłowniczej itp., winien dotyczyć wyłącznie obszarów o wykształconej, zwartej strukturze zabudowy oraz obszarów planowego rozwoju nowej zabudowy. Istotnym będzie również podejmowanie działań na rzecz wszechstronnego włączenia społecznego, szczególnie realizacja inwestycji skierowanych do osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami m.in. poprzez likwidowanie barier architektonicznych i dostosowywanie przestrzeni publicznych do osób o zróżnicowanych potrzebach. Takie podejście umożliwi zachowanie harmonizowanie i uporządkowanie zagospodarowania przestrzennego i reagowania na potrzeby społeczności lokalnej. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych, dbałość o jakość zabudowy, estetykę obiektów, rozwój terenów zielonych z uwzględnieniem ochrony środowiska naturalnego i kulturowego, poza poprawą jakości środowiska zamieszkania, umożliwić ma także wzmocnienie tożsamości lokalnej oraz rozwój funkcji turystyki i wypoczynku.

Rozwój funkcji gospodarczej będzie prowadzony w oparciu o aktualizowanie oferty terenów inwestycyjnych oraz podejmowanie inicjatyw zachęcających do rozwoju działalności gospodarczej. Relacje pomiędzy miastem i obszarami gmin sąsiednich winny być kształtowane z uwzględnieniem ograniczenia transportochłonności, emisji i konsumpcji zasobów środowiska, a także ograniczenie rozwoju mieszkalnictwa niespełniającego odpowiednich standardów dostępności do infrastruktury społecznej. Dzięki odpowiednim restrykcjom ograniczeniu podlegać winny koszty generowane przez obsługę gmin obszaru funkcjonalnego. Stosowane winny być takie rozwiązania, które zmierzać będą do tego, aby zamieszkiwanie w mieście stało się bardziej atrakcyjne, a procesy migracji ludności w kierunku obszarów wiejskich zahamowane.

Polityka przestrzenna uwzględniać winna aktywną rolę władz centralnych i regionalnych, jako inwestorów zadań celu publicznego i operatorów usług publicznych. W szczególności polityka ta uwzględniać ma:

- 1) rozbudowane w stosunku do stanu istniejącego funkcje administracyjne miasta;
- 2) możliwie jak największą skalę i wybrane kierunki inwestycji publicznych.

Inwestycje publiczne o znaczeniu ponadlokalnym w ośrodku radomskim mają być kołem zamachowym dla rozwoju sektora prywatnego w dziedzinie produkcji, usług i mieszkalnictwa. W pierwszym rzędzie winny być lokalizowane w obrębie istniejących struktur miejskich (np. w wyniku działań rewitalizacyjnych przekształceń funkcjonalnych, itp.), co do zasady jednak systemowe ułatwienia dla

inwestowania obejmują także udostępnianie nowych terenów pod zabudowę, tworzenie nowych, uporządkowanych struktur miejskich oraz rozwój powiązań komunikacyjnych dla udostępnienia jak największych rynków i zasobów. Za priorytetowe obszary uznaje się strefę/obszar około - lotniskową oraz centrum administracyjno-usługowe ośrodka regionalnego.

Standardy i normy w zakresie zagospodarowania przestrzennego, ochrony środowiska oraz spójności i estetyki zabudowy i krajobrazu winny być wdrażane za pomocą ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z ograniczeniem roli decyzji administracyjnych w sprawach indywidualnych.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie struktury terenów zainwestowania:

- kształtowanie zwartych struktur osadniczych, o wysokim standardzie dostępu do usług społecznych i komercyjnych,
- rozwój mieszkalnictwa w pierwszej kolejności w obrębie przeznaczonych pod zabudowę terenów już zagospodarowanych i wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę komunikacyjną, techniczną społeczną i „zieloną” tak, by intensyfikować obecne tereny mieszkaniowe oraz przeznaczone na działalność handlowo – usługową, a w dalszej kolejności na obszarach rozwoju zabudowy – zgodnie z ustaleniami nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- kształtowanie policentrycznej struktury przestrzennej, wzmacniającej znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych,
- racjonalna segregacja funkcji zagospodarowania, pozwalająca na minimalizację konfliktów funkcjonalno-przestrzennych,
- zapewnienie dla terenów zabudowy mieszkaniowej dostępności do terenów zieleni oraz estetycznych przestrzeni publicznych,
- rewitalizacja i przekształcenia funkcjonalne terenów przemysłowych,
- wyznaczanie nowych terenów inwestycyjnych, w tym rozwój strefy przylotniskowej,
- ukierunkowanie na poprawę dostępności do infrastruktury społecznej, w tym dla osób starszych, dzieci i młodzieży, rodzin a także infrastruktury edukacyjnej oraz technicznej,
- zapewnienie dostępności do terenów rekreacyjno – wypoczynkowych.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego:

- rewitalizacja historycznej tkanki miejskiej na zasadach określonych w Gminnym programie Rewitalizacji,
- renowacja i ochrona obiektów zabytkowych,
- ochrona wartości krajobrazowych, w tym za pomocą kontroli wysokości nowej zabudowy,
- zapobieganie procesom niekontrolowanego rozlewania się zabudowy poza obszary wskazane do zainwestowania w dokumentach planistycznych miasta,
- rozwijanie terenów zieleni, obszarów rekreacyjno – wypoczynkowych oraz turystycznych z uwzględnieniem potencjału przyrodniczego i kulturowego miasta,
- zachowanie ochrony terenów cennych przyrodniczo i kulturowo oraz rozwijanie systemu ich ochrony (formy ochrony prawnej przyrody i zabytków),
- porządkowania istniejących i tworzenie nowych zespołów zieleni urządzonej (parki, skwery, parki kieszonkowe, zieleń przyuliczna, itp.),
- wdrażanie rozwiązań gospodarki niskoemisyjnej i poprawa efektywności energetycznej struktur miejskich i zabudowy,
- poprawa retencyjności wodnej tkanki miejskiej i terenów zieleni,

- zapobieganie powstawaniu i likwidacja istniejących wysp ciepła,
- ochrona oraz kontrola obszarów zagrożonych powodzią.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie układu komunikacyjnego miasta:

- zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej struktur miejskich: drogowej, pieszej, oraz rowerowej, w tym poprawa skomunikowania kluczowych obszarów; portu lotniczego, stref przemysłowych, centów usługowo-administracyjnych, itp.),
- wdrażanie rozwiązań gospodarki niskoemisyjnej i poprawa efektywności energetycznej systemów transportowych,
- rozwój zrównoważonej mobilności i transportu niezmotoryzowanego, m.in. poprzez rozbudowę infrastruktury komunikacji pieszej i rowerowej,
- wykonywanie koniecznych działań modernizacyjnych pozwalających na utrzymywanie dobrej jakości dróg i ulic, tras rowerowych i szlaków pieszych o funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej, szczególnie w powiązaniu z obszarami leśnymi i cennymi przyrodniczo oraz tworzenia nowych odcinków,
- działania związane z poprawą bezpieczeństwa ruchu i jakością przestrzeni publicznej dróg i ulic, ścieżek rowerowych,
- rozwój i racjonalizacja miejskiej polityki parkingowej,
- działania związane z ograniczeniem negatywnego wpływu indywidualnego transportu na środowisko i jakość przestrzeni miejskiej,
- zapewnienie dobrej jakości komunikacji zbiorowej oraz jej priorytetyzacja w komunikacji miejskiej i zamiejskiej (w tym budowa i modernizacja węzłów przesiadkowych, systemu P&R, korytarzy wysokiej jakości transportu zbiorowego, integracja kolei aglomeracyjnej z systemem transportu miejskiego, ITS itp.).

Ustalenia i rekomendacje w zakresie infrastruktury technicznej:

- modernizacja i racjonalna rozbudowa systemów wodociągowych i kanalizacji na terenach przeznaczonych pod zabudowę w odpowiednich dokumentach planistycznych miasta,
- rozwój i racjonalizacja gospodarki odpadami,
- rozwój infrastruktury retencji wodnej w ramach budowy odporności miasta na zmiany klimatu,
- wdrażanie rozwiązań gospodarki niskoemisyjnej i poprawa efektywności energetycznej w energetyce miejskiej, w tym budynkach użyteczności publicznej,
- rozwój infrastruktury obiektów kubaturowych,
- rozwój energetyki z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

Wyżej wymienione rekomendacje wpisują się w kierunki wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze, natomiast w zakresie inwestycyjnym wynikają z dokumentów szczebla regionalnego m.in. takich jak: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, przyjęty uchwałą Nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 roku (Dz. Urz. Woj. Maz. Z dnia 28 grudnia 2018 r., poz. 13180), Regionalny Plan Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 r., przyjęty Uchwałą nr 515/313/22 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 5 kwietnia 2022 r., Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Mazowieckiego, przyjęta uchwałą nr 162/21 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 grudnia 2021 r., w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Mazowieckiego na lata 2022-2038 (ze zm.).

4. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI (OSI)

Zgodnie z zapisami *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* „obszary strategicznej interwencji (OSI) to obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych, lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych czy przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne albo w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, czy też rozwiązania regulacyjne”.

OSI wyznaczone są zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym oraz lokalnym. Kluczowymi obszarami problemowymi z punktu widzenia rozwoju kraju są:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
- Śląsk,
- Polska Wschodnia.

Na poziomie krajowym Gmina Miasta Radomia została zakwalifikowana jako Obszar Strategicznej Interwencji – miasta średnie tracące funkcje społeczno – gospodarcze, miasta zagrożone marginalizacją. Na poziomie regionalnym obszary strategicznej interwencji wyznacza samorząd województwa.

Do obowiązków władz samorządowych na etapie opracowania strategii rozwoju gminy należy wskazanie OSI określonych w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań, które dotyczą terytorium gminy. Na poziomie lokalnym wyznaczenie OSI jest fakultatywne.

4.1. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

W obowiązującym dokumencie pn. „Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze” zidentyfikowano OSI, czyli obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do których jest kierowana interwencja publiczna. Na poziomie województwa mazowieckiego (regionalnym) zidentyfikowano następujące typy OSI:

- **problemowe – podregiony NUTS 3:**
  - w regionie Mazowieckim regionalnym: ciechanowski, ostrołęcki, płocki, radomski, siedlecki, żyrardowski,
  - w regionie Warszawskim stołecznym: warszawski zachodni, warszawski wschodni i miasto Warszawa,
- **bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne:**
  - miejski obszar funkcjonalny Warszawy (region Warszawski stołeczny) jako istniejący biegun wzrostu,
  - miejskie obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz Płocka, Siedlec i Żyrardowa jako potencjalnych biegunów wzrostu.

Zgodnie z powyższym podziałem Gmina Miasta Radomia w zakresie typu OSI problemowe - podregiony NUTS 3 należy do OSI regionu Mazowieckiego regionalnego, NUTS 3 – radomski.

Działania skierowane do Radomskiego Obszaru Strategicznej Interwencji i uznane za najważniejsze wskazano dla następujących obszarów:

1. Wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru poprzez:

- rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej, w tym zapewnienie terenów inwestycyjnych i poprawę ich dostępności transportowej,
- zapewnienie atrakcyjnej oferty edukacyjnej i wzbogacenie bazy dydaktycznej,
- aktywizację osób bezrobotnych i wspieranie przedsiębiorczości, w tym przez wspieranie uczenia się przez całe życie, doradztwo i kształcenie zawodowe, zapewnienie opieki nad dziećmi,
- rozwój instytucji otoczenia biznesu,
- poprawę dostępu do infrastruktury zdrowotnej i specjalistycznej opieki zdrowotnej,
- rozwój strefy okołolotniskowej oraz budowę bazy logistycznej.

2. Poprawa dostępności obszaru poprzez:

- rozwój transportu kolejowego z wykorzystaniem nowych i zmodernizowanych linii kolejowych oraz uzupełnienie sieci przystanków,
- rozwój i poprawę jakości zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego,
- rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych.

Ponadto w obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego, Gmina Miasta Radomia należy również do typu OSI — Miejskie obszary funkcjonalne - bieguny wzrostu, a dokładnie - miejskie obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Zgodnie z tym podziałem i zapisami Strategii Rozwoju Województwa „(...) Miasta wraz z obszarami funkcjonalnymi pełnią rolę biegunów wzrostu (MOF Warszawy) lub potencjalnych biegunów wzrostu (pozostałe miasta, dla których wskazano obszary funkcjonalne) w skali krajowej i wojewódzkiej (Warszawa), **subregionalnej (Radom, Płock, Ciechanów, Siedlce, Ostrołęka, Żyrardów) i lokalnej (pozostałe miasta – Kozienice, Pułtusk, Sierpc, Gostynin, Ostrów Mazowiecka (...))**”.

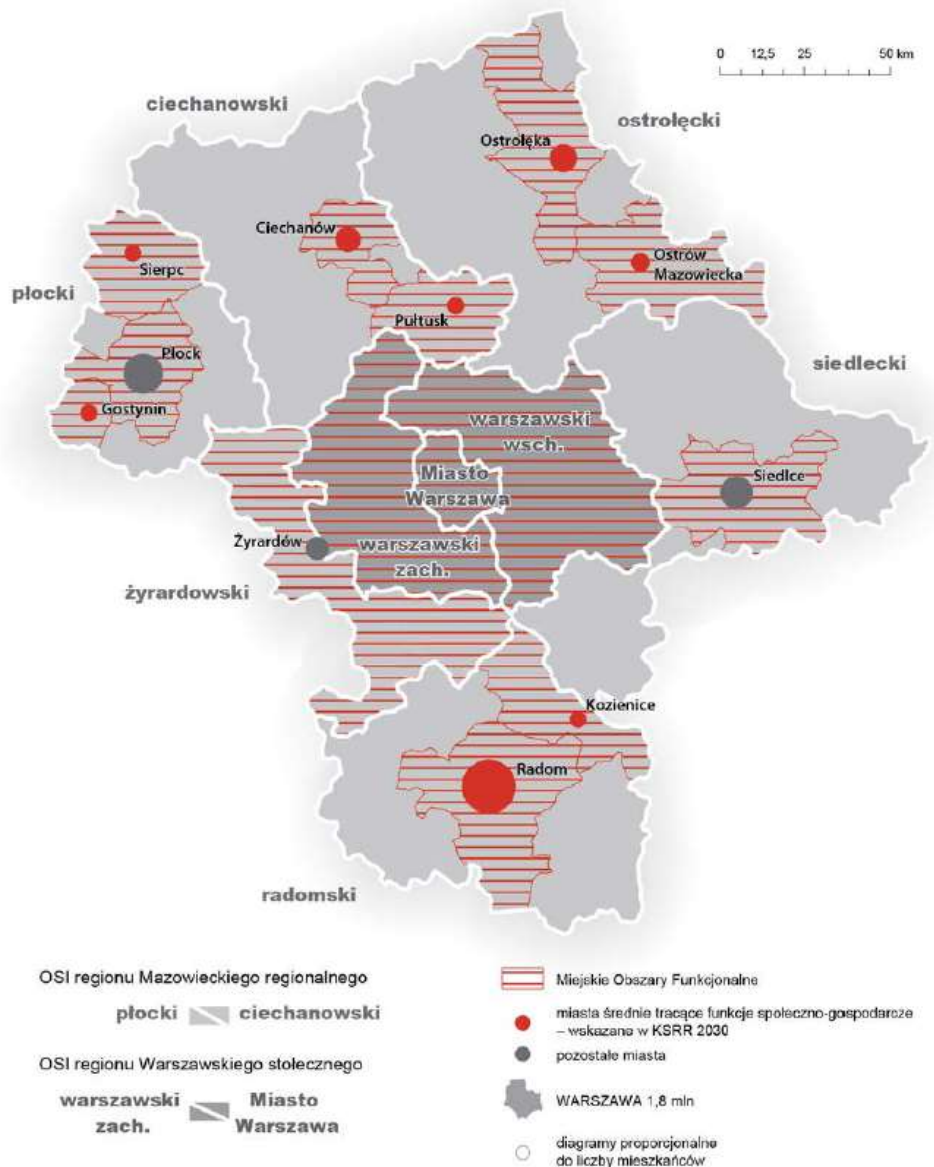
Zgodnie z zapisami SRW „ (...) Współpraca we wszystkich MOF powinna być ukierunkowana w szczególności na: Działania sformułowane dla ww. obszarów:

1. **„uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywrócenie** ładu przestrzennego w miejskich obszarach funkcjonalnych, obejmujące w szczególności koordynację procesów planowania przestrzennego w celu ochrony ładu przestrzennego, terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy, chaosem inwestycyjnym i przeznaczaniem gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, jak też rewitalizację oraz dbałość o dostęp do wysokiej jakości terenów zieleni i ograniczanie emisji hałasu;
2. **rozwój efektywnego systemu transportowego opartego na transporcie zbiorowym i niezmotoryzowanym**, tj. rozwój infrastruktury pieszej, zintegrowanej sieci tras rowerowych zgodnej ze standardami określonymi na poziomie województwa połączonej z trasami wojewódzkimi, a także niskoemisyjnego transportu zbiorowego zintegrowanego z systemem wojewódzkim;
3. **poprawę jakości powietrza**, w tym kompleksową modernizację energetyczną budynków, likwidację źródeł niskiej emisji, inwestycje w OZE, tworzenie korytarzy regeneracyjnych miast, rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz ograniczanie indywidualnego ruchu samochodowego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych;
4. **zwiększenie efektywności i dostępności do usług publicznych** dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych w miejskich obszarach funkcjonalnych. Należy przy tym uwzględnić starzenie się społeczeństwa i spadek liczby ludności, zwłaszcza w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego na rzecz bardziej efektywnej koordynacji i integracji świadczenia usług publicznych, rozwój wspólnych centrów usług publicznych, instytucji otoczenia biznesu czy spójnej w skali obszaru

funkcjonalnego oferty edukacyjnej lub biznesowej przyczyni się do optymalizacji kosztów i podniesienia efektywności prowadzonych działań. (...)”.

Mapa 2. Obszary Strategicznej Interwencji na poziomie regionalnym

Źródło: „Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze”

4.2. Obszary strategicznej interwencji na poziomie lokalnym

Wyznaczenie OSI na poziomie lokalnym ma charakter fakultatywny i należy do władz danej gminy. Potrzeba wyznaczenia OSI na poziomie lokalnym zależy od uwarunkowań i sytuacji społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej, jak również od określonych założeń strategicznych. Ocena celowości wyznaczenia takiego obszaru jest oceniana indywidualnie.

Na terenie Gminy Miasta Radomia wyznaczono następujące obszary strategicznej interwencji obejmujące:

- strefa śródmiejska (w wariancie maksymalnym),
- strefa przydworcowa,
- strefa około - lotniskowa,
- obszar rewitalizacji.

Graficzna prezentacja obszarów strategicznej interwencji na poziomie lokalnym, wyznaczonych na obszarze Radomia została przedstawiona na. rysunku Modelu struktury funkcjonalno – przestrzennej (Rozdział 5.)

Strefa śródmiejska

Śródmieście to rejon o najistotniejszym znaczeniu dla rozwoju lokalnego, jednakże charakteryzuje się on nagromadzeniem niekorzystnych zjawisk społeczno – gospodarczych, co ma swoje odzwierciedlenie w obowiązującym Programie Rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023. Rozpoczęto prace przygotowawcze do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji. Sporządzona na użytek tego opracowania diagnoza potwierdza, że obszar ten nadal jest zdegradowany zarówno pod względem społecznym, jak i infrastrukturalnym. Musi być zatem objęty tego typu działaniami w perspektywie kolejnych lat.

Rozpraszenie funkcji generujących skupiska ludzi oraz ruch pieszy obniżyły znaczenie centrum miasta jako głównego miejsca handlu i pracy. Funkcje centrum stopniowo ograniczają się do gastronomii i rozrywki oraz przestrzeni publicznych, z których mieszkańcy korzystają sezonowo. Śródmieście stało się mniej atrakcyjne w stosunku do nowoczesnych, wygodnych centrów handlowych. Wyprowadzanie się ludności, relokacja miejsc pracy i handlu wzmacnia problem niedoinwestowania centrum miasta, które od lat boryka się z licznymi lukami zabudowy, jej złym stanem technicznym, znacznym odsetkiem pustostanów. Obszar ten wymaga uzupełnienia infrastruktury komunikacyjnej, technicznej i społecznej, w tym przestrzeni publicznych oraz ciągów zieleni na zdegradowanych obszarach okołośródmiejskich. Szczególne nasilenie tych problemów występuje w zachodniej części centrum (zwłaszcza Miasto Kazimierzowskie). Występowanie takich obszarów obciąża wizerunek miasta i obniża jakość życia jego mieszkańców. Duży problem stanowi również samy rynek, który wymaga podjęcia działań ukierunkowanych na jego ożywienie. Ww. kwestie wskazują na konieczność przeprowadzenia na tym obszarze działań rewitalizacyjnych zarówno w sferze społecznej, jak i infrastrukturalnej.

W zakresie planowanych działań dla wyznaczonych obszarów strategicznej interwencji – Obszar śródmiejski, wymienia się:

1. Uzupełnienie infrastruktury komunikacyjnej, technicznej i społecznej.
2. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i dostępności dla różnych grup osób w tym działania termomodernizacyjne, poprzez ich odpowiednie zagospodarowanie.
3. Remont/modernizacja/rozbudowa/przebudowa obiektów kulturalnych i dziedzictwa kulturowego oraz innych obiektów.
4. Poprawa efektywności energetycznej struktur miejskich i promocja gospodarki niskoemisyjnej.
5. Poprawa stanu zabudowy.
6. Promowanie alternatywnych form transportu miejskiego.
7. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, cyfrowemu, architektonicznemu.

8. Aktywizacja społeczno – zawodowa mieszkańców.
9. Adaptacja przestrzeni miejskiej do zmian klimatu.
10. Wdrożenie ustaleń Gminnego Programu Rewitalizacji.
11. Sukcesywne obejmowanie obszaru miejscowymi planami rewitalizacji lub miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Strefa przydworcowa

Przedmiotowa strefa położona jest bezpośrednio po południowej stronie linii kolejowej, obecnie jest zdegradowany przestrzennie i funkcjonalnie, jego poprzemysłowe zainwestowanie stopniowo (i dotychczas bezplanowo) przekształcane jest przez poszczególnych właścicieli pod funkcje usługowe.

Także same PKP złożyły wniosek do nowego Studium o wskazanie na terenie nieruchomości nowego przeznaczenia - usługi z dopuszczeniem handlu wielkopowierzchniowego. Aktualny stopień degradacji funkcjonalnej i przestrzennej obszaru obniża wprawdzie jego atrakcyjność mieszkaniową, tym niemniej budzi on już teraz zainteresowanie inwestorów z branży mieszkaniowej. Trend rozwoju skoncentrowanej zabudowy wielorodzinnej na tego typu obszarach wydaje się być wzmocniony w związku z zasadami lokalizacji tego typu zabudowy, obowiązującymi na podstawie „specustawy” mieszkaniowej. Aktualne zainteresowanie branży usługowej również dotyczy tego terenu, czego dowodem jest projekt przekształceń obiektów dawnej dyrekcji kolei położonych przy wiadukcie w ulicy Słowackiego. Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania i trendy rozwojowe, wskazanym jest kompleksowe przekształcenie struktury funkcjonalno-przestrzennej przedmiotowego obszaru.

Analizy wykonane na potrzeby niniejszej Strategii, a także sporządzanego obecnie nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta wskazują obszar wokół dworca PKP jako węzłowy, o strategicznym znaczeniu dla dalszego rozwoju Radomia. Jest tak z uwagi na obecność w tym rejonie głównego węzła komunikacyjnego (dworce PKP i PKS, największy węzeł przesiadkowy komunikacji zbiorowej z maksymalnym potencjałem przewozowym), lokalizację w strukturze miasta (na styku gęsto zaludnionych stref: śródmiejskiej i os. Ustronie), występowanie znacznych, wskazanych do rewitalizacji obszarów poprzemysłowych oraz licznych instytucji o znaczeniu ogólnomiejskim i ponadlokalnym. Ponadto, wykazano w analizach, że lokalne centra „Dworzec” i „Śląska” oraz obszary pomiędzy nimi i ulicami Grzecznarowskiego i Słowackiego są integralną częścią przynależną do jednego centrum i pełniące zarazem rolę Bramy Regionalnej. Wszystkie te uwarunkowania traktuje się jako zaczyn dalszego rozwoju tego obszaru w kierunku wykreowania nowego centrum administracyjno-usługowo-biznesowego Radomia oraz centrum regionalnego.

W zakresie planowanych działań dla wyznaczonych obszarów strategicznej interwencji – strefa przydworcowa, wymienia się:

1. Przekształcenie istniejącej funkcji zapleczewej dla kolei na priorytetową lokalizację usług publicznych administracji i komercyjnych: szkoły wyższe, administracja regionalna, otoczenie biznesu, handel, itp., z dopuszczeniem mieszkalnictwa wielorodzinnego.
2. Rewitalizacja zdegradowanych terenów poprzemysłowych i pokolejowych.
3. Przebudowa układu komunikacyjnego ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb transportu zbiorowego, pieszego i rowerowego.
4. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i dostępności dla różnych grup osób, poprzez ich odpowiednie zagospodarowanie.
5. Poprawa efektywności energetycznej struktur miejskich i promocja gospodarki niskoemisyjnej.

6. Rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu publicznego, w oparciu o węzły przesiadkowe, w tym węzeł o znaczeniu regionalnym przy dworcu w Radomiu.
7. Adaptacja przestrzeni miejskiej do zmian klimatu.
8. Wzmocnienie zdolności instytucjonalnej zarządzania projektem terenów przydworcowych (np. w ramach realizacji masterplanu nowego centrum administracyjno-usługowo-biznesowego Radomia).
9. Sukcesywne obejmowanie obszaru miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Obszar Strategicznej Interwencji - Strefa przylotniskowa

Dużym wyzwaniem dla miasta pod względem gospodarczym i urbanistycznym, a także szansą dla jego rozwoju jest właściwe wykorzystanie strefy około - lotniskowej. Lotnisko to inwestycja, która może przyczynić się do wzrostu zainteresowania potencjalnych inwestorów do lokowania swojej działalności w Radomiu. W szczególności może stanowić impuls do rozwoju ruchu inwestycyjnego związanego z lokowaniem się hoteli i centrów logistycznych, a w dalszej kolejności biurów i obiektów usługowych, których powstawanie będzie stymulowało dobrze prosperujące lotnisko. Port lotniczy jest bowiem istotnym elementem budowy konkurencyjności oraz kreuje pozytywny wizerunek miasta. Odpowiednia strategia rozwoju strefy przylotniskowej może stanowić istotny impuls do rozwoju społeczno – gospodarczego, w tym generowania nowych miejsc pracy i rozwijania nowych bądź udoskonalania obecnie działających branż gospodarki. Strategia taka winna obejmować ponadto wykreowanie reprezentacyjnej przestrzeni miejskiej wzdłuż korytarza łączącego port lotniczy z dedykowanym mu przystankiem kolejowym „Radom Wschodni” i śródmieściem (koncepcja „airport corridor”) oraz stymulowanie przekształceń funkcjonalnych terenów położonych wzdłuż tego korytarza.

Orientacyjny zasięg strefy przylotniskowej obejmuje zwłaszcza tereny położone wzdłuż ulicy Lubelskiej, alei Wojska Polskiego, a także położone w rejonie ulic Odrodzenia, Komunalnej, Kaszubskiej, Litewskiej, Wrocławskiej i Porannej.

W zakresie planowanych działań dla wyznaczonych obszarów strategicznej interwencji – strefa przylotniskowa, wymienia się:

---

1. Rozwój inwestycji przemysłowych, bazy logistycznej i centrum biznesowego w strefie przylotniskowej.
2. Stworzenie trenów inwestycyjnych pod rozwój gospodarczy - scalenie istniejących oraz uwolnienie nowych terenów inwestycyjnych.
3. Zintegrowanie 3 rodzajów transportu: drogowego, kolejowego i lotniczego, w celu zapewnienia właściwego skomunikowania lotniska Radom – Sadków i przylotniskowej strefy aktywności gospodarczej różnymi środkami transportu.
4. Uzupełnienie infrastruktury komunikacyjnej, technicznej i społecznej.
5. Zmiana zagospodarowania sąsiedztwa przystanku kolejowego „Radom Wschodni” oraz terenów przyległych do ul. Lubelskiej w ramach koncepcji „airport corridor”.
6. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i dostępności dla różnych grup osób, poprzez ich odpowiednie zagospodarowanie w ramach koncepcji „airport corridor”.
7. Wzmacnianie systemu wsparcia dla start-upów oraz nowo powstających przedsiębiorstw.
8. Wzmocnienie zdolności instytucjonalnej zarządzania projektem strefy przylotniskowej (np. w ramach realizacji masterplanu strefy).

9. Poprawa efektywności energetycznej struktur miejskich i promocja gospodarki niskoemisyjnej.
10. Adaptacja przestrzeni miejskiej do zmian klimatu.
11. Sukcesywne obejmowanie obszaru miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Obszar Strategicznej Interwencji - Obszar rewitalizacji

Przedmiotowy OSI wyznaczony został na podstawie analiz wykonanych w ramach opracowania gminnego programu rewitalizacji (GPR). Zawiera on w sobie również częściowo obszary innych Obszarów Strategicznej Interwencji, wyróżnione w niniejszej strategii pod kątem charakterystyki planowanych działań interwencyjnych: śródmiejskim (nie będącym obszarem tożsamym z obszarem zabudowy śródmiejskiej, w rozumieniu przepisów prawa budowlanego) oraz przydworcowym.

W zakresie planowanych działań dla wyznaczonych obszarów strategicznej interwencji – obszar rewitalizacji, wymienia się:

---

1. Wdrożenie ustaleń Gminnego Programu Rewitalizacji.
2. Aktywizacja społeczno – zawodowa mieszkańców.
3. Uzupełnienie infrastruktury komunikacyjnej, technicznej i społecznej.
4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, cyfrowemu, architektonicznemu.
5. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i dostępności dla różnych grup osób w tym działania termomodernizacyjne, poprzez ich odpowiednie zagospodarowanie.
6. Remont/modernizacja/rozbudowa/przebudowa obiektów kulturalnych i dziedzictwa kulturowego oraz innych obiektów.
7. Adaptacja przestrzeni miejskiej do zmian klimatu.
8. Poprawa efektywności energetycznej struktur miejskich i promocja gospodarki niskoemisyjnej.
9. Poprawa stanu zabudowy.
10. Przekształcenie istniejącej funkcji zapleczonej dla kolei na priorytetową lokalizację usług publicznych administracji i komercyjnych: szkoły wyższe, administracja regionalna, otoczenie biznesu, handel, itp., z dopuszczeniem mieszkalnictwa wielorodzinnego.
11. Rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych i pokolejowych.
12. Rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu publicznego, w oparciu o węzły przesiadkowe, w tym węzeł o znaczeniu regionalnym przy dworcu w Radomiu.
13. Promowanie alternatywnych form transportu miejskiego.
14. Przebudowa układu komunikacyjnego ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb transportu zbiorowego, pieszego i rowerowego.
15. Sukcesywne obejmowanie obszaru miejscowymi planami rewitalizacji lub miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
16. Wzmocnienie zdolności instytucjonalnej zarządzania projektem terenów przydworcowych (np. w ramach realizacji masterplanu nowego centrum administracyjno-usługowo-biznesowego Radomia).

5. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII ORAZ WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Obowiązkowym elementem każdego dokumentu o charakterze strategicznym, poza określeniem założeń w postaci obszarów, celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań, jest przygotowanie systemu wdrażania i realizacji przyjętych rozwiązań. Efektywny system realizacji strategii charakteryzuje:

- wskazanie właściwych podmiotów, zaangażowanych w realizację strategii, w tym również podmiotów uczestniczących w realizacji oraz podmiotów monitorujących postęp rzeczowy strategii, zgodnie z właściwościami kompetencyjnymi oraz relacjami pomiędzy tymi podmiotami,
- usystematyzowany i hierarchiczny podział zadań i ról w przygotowaniu ram, realizacji oraz monitorowania postępu wykonania założeń strategicznych,
- klarowny i jasny zbiór reguł omawiających zasady współpracy pomiędzy zaangażowanymi podmiotami,
- określone i adekwatne sposoby, mechanizmy i instrumenty wdrażania założeń strategii,
- przemyślane wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych,
- określony sposób monitorowania i ewaluacji realizacji strategii wraz z przyjętymi zasadami dotyczącymi jej aktualizacji.

Dla Gminy Miasta Radomia ustalono efektywny system realizacji strategii, którego poszczególne elementy opisane zostały w ramach niniejszego rozdziału, począwszy od przystąpienia do opracowania dokumentu.

Na bazie art. 10e ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372, 1834), do kompetencji samorządów gminnych należy opracowanie strategii rozwoju, wskazującej kierunek dalszego rozwoju. Proces realizacji zadania związanego z przygotowaniem Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030 odbywa się zgodnie z ustaloną metodyką i w oparciu o powszechnie przyjmowane zasady, odnoszące się do konsensusu społeczności lokalnej, otwartości strategii, zgodności horyzontalnej, zgodności wewnętrznej oraz polityk i zasad wspólnotowych, ujmujących politykę równości szans, niedyskryminacji oraz zrównoważonego rozwoju. Przyjęte założenia strategiczne pozostają efektem konsensusu społecznego, zrealizowanego w porozumieniu z partnerami społecznymi oraz z mieszkańcami Gminy. Naczelną zasadą rozwoju lokalnego jest zrównoważony i harmonijny rozwój, charakteryzujący się postępowym rozwojem w każdej sferze życia, z uwzględnieniem ochrony środowiska naturalnego i zachowania zasobów kulturowych dla kolejnych pokoleń.

5.1. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA REALIZACJĘ STRATEGII ROZWOJU

Zakres odpowiedzialności za realizację Strategii należy do Gminy Miasta Radomia i jej jednostek organizacyjnych, jak również instytucji i innych podmiotów wyznaczonych do realizacji, uczestnictwa w realizacji oraz monitorowania postępu rzeczowego. Wyodrębnienie odpowiednich komórek organizacyjnych, odpowiedzialnych za podejmowanie poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych uzasadniony jest zasobami wiedzy i kompetencji. Ponadto rozkład odpowiedzialności wynika także z dokumentów regulujących ustrój Gminy, jej podział strukturalny oraz kompetencyjny.

Podejmowane działania na rzecz wyodrębnienia podmiotów, komórek i struktur organizacyjnych na rzecz realizacji strategii zwiększa szanse powodzenia i sukcesu. Ustalenie właściwej struktury podmiotowej w ramach systemu realizacji wpływa na uzyskanie oczekiwanych rezultatów.

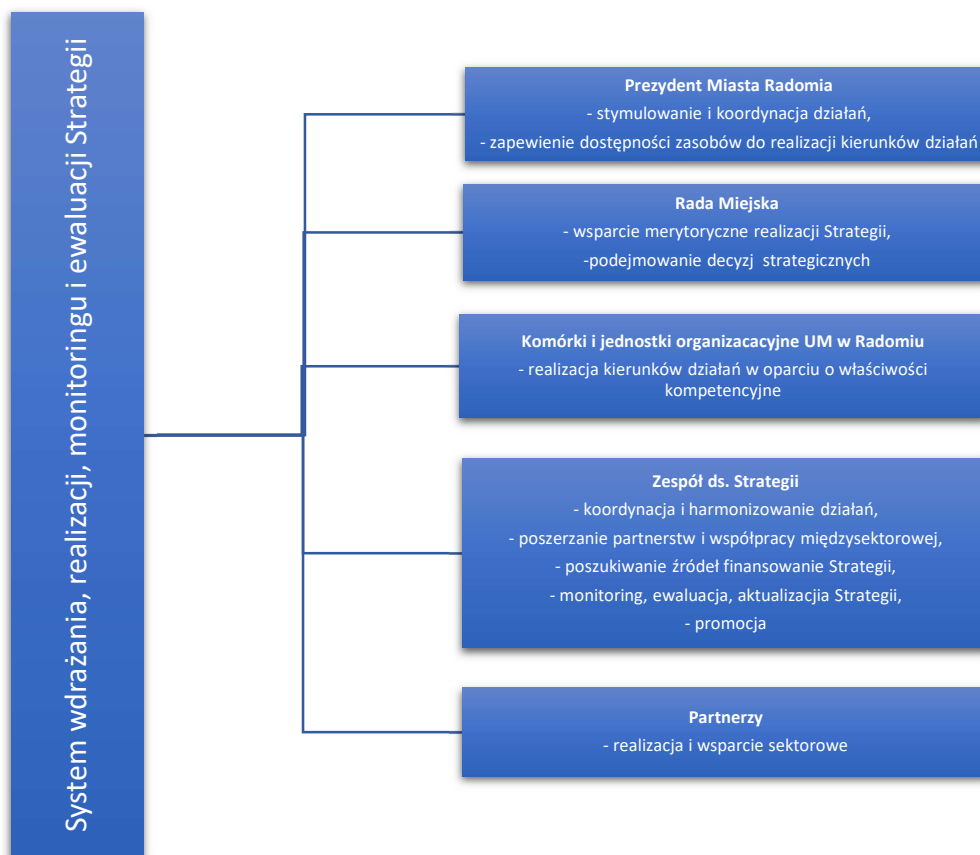
Interesariuszami strategii ze strony realizacyjnej nie powinny być wyłącznie podmioty reprezentujące władze lokalne, dlatego właśnie struktura podmiotowa wskazuje na istotę partnerstw i wielostronnej współpracy pomiędzy sektorem publicznym, sektorem prywatnym (biznesowym- lokalną i regionalną przedsiębiorczością), jak również sektorem społecznym reprezentowanym przez różnorodne organizacje pozarządowe, mieszkańców, osoby reprezentujące grupy społeczne. Dopiero taka struktura może mieć realny wpływ na efektywną realizację i wykonanie strategii. W tym miejscu należy również podkreślić, że założeniem opracowanego dokumentu jest rozwój lokalny, bazujący o posiadany potencjał, rozwijający się w oparciu o komponenty, takie jak społeczeństwo, gospodarka, środowisko i zarządzanie. Tak ujęte, generalne założenie Strategii podkreśla istotę aktywnej współpracy, korelacji podejmowanych zakresów, jak również wielostronnego partnerstwo, w tym aktywny udział społeczności lokalnej.

Instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, realizacji, ewaluacji oraz aktualizacji Strategii tworzą:

- **Prezydent Miasta Radomia**, jako organ wykonawczy Miasta, wykonuje zadania z zakresu stymulowania i koordynacji działań podmiotów i środowisk uczestniczących we wdrażaniu Strategii. Ponadto, zapewnia zasoby niezbędne do realizacji celów, osiągnięcia zamierzonych wskaźników i rezultatów;
- **Rada Miejska**, będąca wsparciem merytorycznym w zakresie podejmowania decyzji mających kluczowe znaczenie dla przyjętych do wdrożenia i realizacji założeń strategicznych, ewaluacji jak również podejmowania decyzji strategicznych;
- **Zespół ds. Strategii**, składający się z Radnych Miejskich oraz dyrektorów wydziałów Urzędu Miejskiego, oraz podmiotów reprezentujących placówki kulturalne, oświatowe, społeczne oraz gospodarcze. Zespół odpowiedzialny jest za koordynację wdrażania założeń Strategii, w tym za integrowanie i rozwijanie współpracy międzysektorowej oraz budowanie partnerstw, poszukiwanie nowych źródeł finansowania wraz z bieżącym monitoringiem i ewaluacją założeń Strategii. Do zadań Zespołu należeć będą również działania informacyjno-promocyjne związane z realizacją Strategii;
- **Komórki i jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Radomiu** – podmioty aktywnie uczestniczące i wspierające realizację zaplanowanych kierunków działań.
- **Partnerzy** – realizacja i wsparcie merytoryczne.

Schemat 2. System wdrażania, realizacji, monitoringu i aktualizacji Strategii

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z przedstawionym schematem, prezentującym założenia systemu wdrażania, realizacji, monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji Strategii, każdorazowo do poszczególnych kierunków działań przyporządkowane trzy grupy podmiotów, których obecność zapewni sprawne i rzetelne wykonanie oraz skuteczność i efektywność działań. Dla każdego celu operacyjnego przyporządkowano:

- głównego realizatora zadania,
- podmiot odpowiedzialny za monitoring realizacji działania (chyba, że jest tożsamy z głównym podmiotem realizującym zadanie, wtedy wskazuje się jedynie głównego realizatora zadania),
- podmioty uczestniczące w realizacji.

Tabela 2. Podmioty uczestniczące w realizacji Strategii

Cel operacyjny	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Cel strategiczny I. Radom – miejsce wykorzystanych potencjałów			
Cel operacyjny I.1. Miasto społecznie przyjazne	Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Biuro Rewitalizacji Biuro Kadr i Szkoleń Wydział Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Centrum Usług Wspólnych Domów Pomocy Społecznej w Radomiu, organizacje pozarządowe, sektor NGO	Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych

<p>Cel operacyjny I.2. Miasto z dostępną opieką zdrowotną</p>	<p>Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Wydział Inwestycji</p>	<p>Inspektor ds. BHP i p. poż. Radomski Szpital Specjalistyczny im. Dr Tytusa Chałubińskiego Radomska Stacja Pogotowia Ratunkowego w Radomiu</p>	<p>Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych</p>
<p>Cel operacyjny I.3. Miasto ożywionej kultury, turystyki oraz sportu i rekreacji</p>	<p>Wydział Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki Wydział Kultury Wydział Inwestycji Biuro Rewitalizacji Wydział Teleinformatyczny Biuro Sportu</p>	<p>Instytucje kultury Zakład Usług Komunalnych w Radomiu Placówki oświatowe funkcjonujące na obszarze miasta Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji Spółka z o. o. Organizacje pozarządowe, sektor NGO</p>	<p>Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych</p>
<p>Cel operacyjny I.4. Miasto perspektyw edukacyjnych i zawodowych</p>	<p>Wydział Edukacji Wydział Inwestycji Biuro Obsługi Radomskiej Strefy Gospodarczej</p>	<p>Dyrektorzy placówek oświatowych z terenu miasta Podmioty prowadzące ofertę edukacyjną z zakresu szkolnictwa wyższego Lokalni przedsiębiorcy</p>	<p>Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych</p>
<p>Cel operacyjny I.5. Radom – miasto sprawnie zarządzane</p>	<p>Wydział Teleinformatyczny Wydział Inwestycji Biuro Obsługi Mieszkańca Wydział Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki Biuro Prezydenta Biuro Obsługi Radomskiej Strefy Gospodarczej</p>	<p>Placówki oświatowe z terenu miasta, Instytucje kultury Spółki i jednostki organizacyjne Gminy Miasta Radomia Lokalni przedsiębiorcy i inwestorzy Sektor NGO Mieszkańcy</p>	<p>Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych</p>
<p>Cel strategiczny II: Radom – środowisko przyjazne mieszkańcom</p>			
<p>Cel operacyjny II.1. Miasto odporne na zmiany klimatu</p>	<p>Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Wydział Inwestycji Wydział Bezpieczeństwa, Zarządzania Kryzysowego i Ochrony</p>	<p>Zakład Usług Komunalnych w Radomiu Wodociągi Miejskie w Radomiu Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo Handlowe „RADKOM” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Radomskie Przedsiębiorstwo Energetyki cieplnej RADPEC – Spółka Akcyjna Komenda Miejska Policji w Radomiu,</p>	<p>Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych</p>

		<p>Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Radomiu</p> <p>Straż Miejska</p> <p>Placówki oświatowe z terenu miasta</p> <p>Organizacje pozarządowe,</p> <p>Radomskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego</p> <p>„Administrator” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością</p> <p>„Rewitalizacja” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością</p> <p>Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji</p> <p>Prywatni właściciele budynków mieszkalnych</p>	
Cel operacyjny II.2. Miasto odnawialnej energii	<p>Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa</p> <p>Wydział Inwestycji</p>	Radomskie Przedsiębiorstwo Energetyki ciepłej RADPEC – Spółka Akcyjna	Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych
Cel strategiczny III. Radom – harmonijnie ukształtowana przestrzeń			
Cel operacyjny III.1. Miasto racjonalnie zagospodarowane	<p>Wydział Architektury</p> <p>Wydział Inwestycji</p> <p>Wydział Gospodarki Komunalnej i Lokalowej</p>	<p>Miejska Pracownia Urbanistyczna</p> <p>Wodociągi Miejskie w Radomiu Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością</p> <p>Zakład Usług Komunalnych w Radomiu</p>	Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych
Cel operacyjny III.2. Miasto zielonej mobilności	<p>Miejski Zarząd Dróg i Komunikacji</p> <p>Wydział Inwestycji</p>	<p>Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji w Radomiu Spółka z o.o.</p> <p>Zakład Usług Komunalnych w Radomiu</p>	Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych
Cel strategiczny IV. Radom – centrum aktywności gospodarczej			
Cel operacyjny IV.1. Miasto dobrych perspektyw	<p>Biurow Obsługi Radomskiej Strefy Gospodarczej</p> <p>Wydział Nieruchomości Gminnych</p> <p>Wydział Gospodarki Komunalnej i Lokalowej</p> <p>Wydział Inwestycji</p>	Placówki oświatowe prowadzące edukację na poziomie szkolnictwa wyższego	Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych
Cel operacyjny IV.2. Miasto rozpoznawalnej marki gospodarczej	<p>Biurow Obsługi Radomskiej Strefy Gospodarczej</p> <p>Wydział Komunikacji Społecznej, Promocji Miasta i Turystyki</p>	<p>Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji w Radomiu Spółka z o.o.</p> <p>Placówki oświatowe z terenu miasta,</p> <p>Instytucje kultury</p>	Zespół ds. Strategii Wydział Funduszy Unijnych

	Biuro Nadzoru Właścicielskiego Biuro Prezydenta	Spółki i jednostki organizacyjne Gminy Miasta Radomia Lokalni przedsiębiorcy i inwestorzy	
--	---	---	--

Źródło: opracowanie własne

W celu zapewnienia skutecznej realizacji Strategii, zdefiniowano pewne reguły i zasady. Realizacja Strategii będzie opierała się m.in. na następujących zasadach:

I. *Partycypacji i dialogu*

Założenia strategiczne realizowane będą poprzez zapewnienie współpracy i partnerstwa pomiędzy instytucjami publicznymi, podmiotami prywatnymi oraz poprzez partnerstwa mieszane. Strategia zapewnia powszechną dostępność i równe traktowanie wniosków i opinii reprezentantów różnorodnych środowisk z sektora publicznego, prywatnego oraz społecznego, jak również pozwala na swobodę dyskusji i możliwość głoszenia uwag podczas konsultacji społecznych.

II. *Otwartości i transparentności prowadzenia działań*

Strategia dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030 jest dokumentem o charakterze otwartym, ukazującym kierunki działań, niezbędne do podjęcia z perspektywy dążenia do rozwoju lokalnego. Przyjęte założenia wynikają wprost ze stanu zastanego, o którym traktuje Diagnoza strategiczna. W przygotowaniu, jak i realizacji Strategii zapewnione zostały właściwe formy komunikacji pomiędzy podmiotami głównymi, odpowiedzialnymi za realizację poszczególnych działań, podmiotami uczestniczącymi w realizacji celów, jak również podmiotami monitorującymi proces wdrażania i realizacji Strategii. Otwartość i transparentność prowadzonych przez Gminę Miasta Radomia działań wyraża się również w zaangażowaniu mieszkańców miasta oraz grup interesów w opracowanie właściwych kierunków rozwoju. Zapewniono też bieżące informowanie i konsultowanie podejmowanych decyzji i planów dotyczących wdrażania.

III. *Zaangażowania i dążenia do osiągnięcia wspólnego celu*

System realizacji Strategii oparty został na podmiotach i komórkach organizacyjnych Gminy Miasta Radomia, jak również na organizacjach pozarządowych – licznie i aktywnie współdziałających na rzecz sektorowego rozwoju lokalnego, oraz lokalnych przedsiębiorcach i ogóle mieszkańców – jako na najważniejszych grupach interesu. Wyrazem zaangażowania jest poczucie odpowiedzialności za powierzone zadania oraz determinacja w ich zrealizowaniu, jak również współpraca wraz z aktywną postawą, uwzględniającą elastyczne i kreatywne podejścia do zmieniających się warunków wewnętrznych i zewnętrznych.

Instrumenty realizacji Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030

Strategia rozwoju nie stanowi konkretnego planu, ale wyraża intencje, których celem jest doprowadzenie do wzmocnienia istniejących potencjałów lokalnych, zminimalizowania lub też całkowitego wyeliminowania dostrzeganych braków i deficytów. Konieczne jest określenie form, za pomocą których możliwa będzie zmiana intencji w działania, urzeczywistniające przyjęte założenia, uwzględniając cele i założenia modelu struktury funkcjonalno–przestrzennej.

W związku z tym, że instrumenty realizacji mogą mieć różnorodną formę, mogą być wykorzystywane wewnątrz struktury instytucjonalno–organizacyjnej Gminy, jak również prezentować mogą charakter partycypacyjny, poniżej określono katalog możliwych form. Przedstawiony katalog nie jest

zestawieniem zamkniętym, co wskazuje, że w miarę pojawiających się potrzeb, może być aktualizowany i rozszerzany o nowe elementy. Instrumenty realizacji mogą mieć formę m.in.:

- gminnych strategii sektorowych/branżowych, planów, procedur czy projektów, uszczegóławiających priorytety oraz strategię postępowania w ramach konkretnych obszarów rozwojowych,
- regulaminów Urzędu Miejskiego w Radomiu, wydziałów, referatów, pozostałych jednostek organizacyjnych Gminy oraz spółek gminnych,
- uchwał budżetowych, a także innych dokumentów finansowych, określających krótko- i długookresowe kierunki koncentracji środków finansowych, budżetów zadaniowych, projektów społecznych realizowanych w ramach funduszy europejskich, ofert dla organizacji pozarządowych, systemu małych grantów dla organizacji pozarządowych, systemu zachęt dla przedsiębiorców, czy budżetu obywatelskiego,
- uchwał Rady Miejskiej w Radomiu, decyzji administracyjnych,
- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, procedur zapewniających udział mieszkańców w planowaniu przestrzennym,
- inicjatyw społecznych z zakresu edukacji, promocji, konsultacji wewnętrznych, konsultacji społecznych, stron internetowych, profili w mediach społecznościowych,
- inicjatyw kadrowych, w tym, zespołów zadaniowych, kadry kierowniczej, koordynatorów programów i projektów, liderów lokalnych dobrych praktyk,
- instrumentów koordynacyjnych np. partnerstw lokalnych, regionalnych, krajowych, międzynarodowych, współpracy międzysektorowej (samorządowym, prywatnym i społecznym), uwzględniając również partnerstwo publiczno-prywatne, zespoły zadaniowe i wdrożeniowe itp.,
- instrumentów kontrolnych.

5.2. SYSTEM MONITORINGU, EWALUACJI ORAZ AKTUALIZACJI STRATEGII

Elementem gwarantującym prawidłowość i skuteczność wdrażania Strategii jest efektywny monitoring w zakresie realizacji wskazanych założeń strategicznych. Monitoring Strategii będzie prowadzony w celu sprawdzenia skuteczności podejmowanych działań zdefiniowanych w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych.

Monitoring będzie zatem prowadzony poprzez weryfikację osiągniętych rezultatów i odpowiadających im wskaźników, o których informacja pochodzić będzie z realizacji poszczególnych zadań, odwołujących się do wskazanych kierunków rozwoju. Zgodnie z zestawieniem opisującym system wdrażania i realizacji Strategii, za prowadzenie monitoringu osiągniętych rezultatów oraz uzyskiwanych wskaźników odpowiedzialny będzie Zespół ds. Strategii wraz z Wydziałem Funduszy Unijnych.

Sprawozdawczość w ramach monitoringu, prowadzona będzie m.in. w formie analizy wskaźnikowej, której wyniki oraz wnioski z niej płynące będą opracowane w formie raportu z monitoringu Strategii. Na cele sprawozdawczości wykorzystywane będą dane własne Radomia, wraz z informacjami i statystykami gminnych jednostek organizacyjnych, spółek miejskich oraz instytucji wykonujących działalność publiczną. W ramach statystyki publicznej głównym źródłem będą opracowania Głównego Urzędu Statystycznego. Informacje na rzecz sprawozdawczości pochodzić będą również od podmiotów

uczestniczących w realizacji Strategii, w tym z raportów podsumowujących podejmowane zadania. W tym celu jednostki organizacyjne Gminy oraz komórki organizacyjne urzędu odpowiedzialne za realizację właściwych kompetencyjnie celów operacyjnych, zobowiązane są do przekazania Zespołowi ds. Strategii oraz Wydziałowi Funduszy Unijnych, informacji, w której zawarte będą dane prezentujące stan realizacji projektów, uzyskane wskaźniki, aktualne wartości wskaźników oraz trudności i problemy powstałe w wyniku realizacji zadań. Ustalono również, że raporty z realizacji zadań, zgodnie z przyporządkowaniem kompetencyjnym, przekazywane będą organowi monitorującemu z wykorzystaniem standaryzowanego formularza sprawozdawczego, do końca lutego każdego roku.

Monitoring zbiorczy Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030, w tym zrealizowanych wskaźników odbywał się będzie raz na dwa lata i będzie realizowany do końca maja, korespondując z corocznie opracowywanym Raportem o stanie Gminy.

Oprócz monitoringu zaplanowano również ewaluację, tj. badanie, którego podstawowym założeniem jest ocena prawidłowości procesu oraz efektów wdrażania przyjętej polityki rozwoju. Badanie to dostarczy praktycznych wniosków i rekomendacji, służących udoskonaleniu bieżącej lub przyszłej interwencji, zapewniając jej jak najwyższą jakość. Ewaluacja ma na celu zapewnić wysoką jakość działań dzięki zwiększeniu ich adekwatności, skuteczności, efektywności i trwałości. Przewidziano przeprowadzenie:

- ewaluacji ex-ante – przeprowadzona w fazie przygotowania Strategii,
- ewaluacji on-going - w trakcie wdrażania założeń strategicznych,
- ewaluacji ex-post – po zakończeniu okresu obowiązywania Strategii Rozwoju.

Ewaluacja ex-ante

Pierwszorzędnie podejmowaną formą ewaluacji jest ewaluacja ex-ante, której zadaniem jest próba ustalenia, czy kierunki działań zaplanowane w Strategii są właściwe, czy przyniosą oczekiwane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Podstawowym założeniem tego rodzaju ewaluacji jest ocena trafności przyjętych założeń i ich wewnętrznej oraz zewnętrznej spójności. Do przeprowadzenia ewaluacji ex-ante przyjęto następujące założenia:

- **Trafności** – analizie poddaje się adekwatność postawionych celów i wybranych do realizacji zadań względem zdefiniowanych problemów,
- **Przewidywanej skuteczności** – sprawdzenie czy cele wyznaczone w Strategii są możliwe do osiągnięcia poprzez zaproponowane działania, metody ich wdrożenia i zabezpieczone zasoby,
- **Efektywności** – określenie czy suma przeznaczonych zasobów i nakładów finansowych pozwoli na osiągnięcie wyznaczonych celów,
- **Spójności wewnętrznej i zewnętrznej dokumentu** – zdefiniowanie czy cele, priorytety i działania są spójne oraz czy wykazują spójność również z dokumentami wyższego rzędu lub równorzędnymi.

Na potrzeby przeprowadzenia ewaluacji ex-ante stosuje się metodę desk research – analizie poddano raporty o stanie Gminy, jak również dane ogólnodostępne, w tym dane zgromadzone przez Urząd Miejski w Radomiu oraz pozostałe gminne jednostki organizacyjne. Ponadto, do stosowanych metod

włącza się także analizę statystyczną prowadzoną na bazie danych udostępnionych i prezentowanych przez Główny Urząd Statystyczny, badania jakościowe i ilościowe pozwalające na szacowania wskaźnikowe, jak również analizę dotychczasowych polityk rozwoju, wskazując na istniejące potencjały i szanse rozwojowe oraz dostrzegane problemy, deficyty i zagrożenia mogące mieć realny wpływ na zahamowanie rozwoju lokalnego.

Ewaluacja ex - ante Strategii wskazuje, że

- strategia jest spójna pod względem wyznaczonych celów strategicznych, operacyjnych i przypisanych im kierunków działań;
- zaplanowane założenia strategiczne zostały sformułowane na podstawie przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej i wynikającej z niej wniosków (zidentyfikowanych problemów i niedoborów, jak również zidentyfikowanych potencjałów i zagrożeń),
- Radom dysponuje odpowiednimi zasobami organizacyjno-instytucjonalnymi do wdrożenia działań i podejmowania współpracy wzmacniającej te działania, zapewniając ich skuteczność. Świadczą o tym także dotychczas zrealizowane działania wynikające z obecnej Strategii Rozwoju oraz planów i programów strategicznych obowiązujących w Gminie,
- zaplanowane ramy realizacyjno-organizacyjne pozwolą na wdrożenie zaplanowanych działań, w tym w ujęciu finansowym – Gmina Miasta Radomia dysponuje potencjałem finansowym do realizacji działań strategicznych,
- założenia strategiczne, w tym cele i kierunki działań wyznaczone w Strategii są spójne z założeniami dokumentów strategicznych wyższego rzędu,
- w procesie opracowania Strategii uwzględniono udział i opinie społeczeństwa oraz innych interesariuszy, w celu zweryfikowania trafności przyjętych założeń oraz realności ich wdrożenia.

Ewaluacja on-going

Ewaluacja on-going, tj. badanie realizowane w trakcie wdrażania Strategii, przeprowadzone zostanie w okresie obowiązywania dokumentu strategicznego, tj. w połowie okresu obowiązywania. W wyniku ewaluacji możliwa będzie ocena poziomu realizacji celów strategicznych oraz właściwych dla nich kierunków działań. Głównym założeniem dla przeprowadzenia niniejszej ewaluacji jest weryfikacja sposobu założenia i zdefiniowania w strategii celów, stopień ich realizacji oraz zidentyfikowanie ewentualnych zagrożeń mogących mieć wpływ dla osiągnięcia założonych rezultatów. Ewaluacja on-going ukaże również informację o ewentualnej aktualizacji (korekcie/ uzupełnieniu) dokumentu.

Źródłem danych przyjętym do ewaluacji on-going będą raporty o stanie Gminy, stanowiące podsumowanie działalności władz samorządowych na rzecz realizacji polityk, strategii i programów sektorowych. Wykorzystywane będą również dane jakościowe i ilościowe pozwalające na określanie wskaźników założonych w dokumencie wraz z analizą statystyczną danych GUS. Podsumowaniem dla przeprowadzonej ewaluacji będzie Raport.

Ewaluacja ex-post

Po zakończeniu okresu obowiązywania Strategii przeprowadzona zostanie ewaluacja ex-post w formie raportu końcowego zawierającego analizę podjętych działań i efektywności wydatkowania środków

finansowych. Raport końcowy ma na celu odpowiedź w jakim stopniu osiągnięte zostały założone cele, do czego służyć będzie m.in. analiza osiągnięcia wskaźników założonych dla działań. Przeprowadzenie ewaluacji ex-post zaplanowano na I kwartał 2031 roku, kiedy to wydany zostanie Raport końcowy prezentujący dane dla pełnego okresu obowiązywania Strategii.

Aktualizacja Strategii

Strategia dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030 jest dokumentem strategicznym przyjmowanym na okres kilkuletni. Dokument sporządzony został na bazie danych za okres 2008-2020, i na tej też podstawie wyznaczono założenia strategiczne, w tym cele i kierunki działań. W związku z uwarunkowaniami wewnętrznymi i zewnętrznymi, jak również z w odniesieniu do postępujących zmian, na bazie przeprowadzonego monitoringu i ewaluacji może dojść do sytuacji kiedy ówczesne uwarunkowanie będzie nieaktualne bądź też w perspektywie kilkuletniej pojawią się nowe szanse rozwojowe czy ograniczenia hamujące ten rozwój. W perspektywie kilkuletniej trudno jest również przewidzieć jak kształtować się będzie budżet Gminy i dostępność środków zewnętrznych, wspierających realizację przedsięwzięć strategicznych.

Uwzględniając ww. przesłanki, jak również inne okoliczności trudne obecnie do przewidzenia, ale mogące pojawić się w perspektywie obowiązywania dokumentu i mające znaczenie dla kształtowania przyszłego rozwoju lokalnego, możliwe będzie podjęcie decyzji o aktualizacji Strategii.

Procedura aktualizacji podjęta będzie jedynie w uzasadnionych przypadkach, zaś jej koordynacją zajmować się będzie Wydział Funduszy Unijnych wraz z Zespołem ds. Strategii. Wprowadzenie aktualizacji wymagać będzie określenia zakresu aktualizacji oraz szczegółowego uzasadnienia konieczności wprowadzanych zmian i modyfikacji.

5.3. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Strategia wyznacza cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań Gminy Miasta Radomia. Założenia dokumentu wdrażane będą z wykorzystaniem różnych, dostępnych instrumentów realizacji m.in. poprzez realizację planów, programów itd. funkcjonujących w Gminie ze względu na ustawowe obowiązki ich opracowania bądź inicjatywy własne władz samorządowych. Poniżej przedstawiono dokumenty wykonawcze i inne obowiązujące wraz z informacją o ich aktualności i wytycznymi do ich opracowania lub aktualizacji, przy jednoczesnym wskazaniu spójności w kontekście zapisów strategii.

Tabela 3. Weryfikacja i wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Obszar tematyczny	Dokument na poziomie Gminy Miasta Radomia	Wytyczne wynikające z planowanych działań
Planowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radom	Studium zgodne z założeniami modelu przestrzenno-funkcjonalnego miasta. Możliwa ewentualna aktualizacja Studium.
	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Radom	Aktualizacja obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jako bezpośrednia konsekwencja ewentualnej aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

		<p>Podjęmowanie dalszych kroków na rzecz zwiększenia obszaru miasta, która byłaby objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego</p>
	<p>Program rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023</p>	<p>Dokument aktualny obejmujący lata 2014-2023</p> <p>Działania określone w ramach Programu Rewitalizacji pozostają zgodne z wyznaczonymi kierunkami działań w ramach niniejszej Strategii</p>
Energetyka	<p>Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Miasta Radomia na lata 2017 – 2031</p>	<p>Zakres perspektywy czasowej obowiązywania niniejszej Strategii skorelowany z okresem obowiązywania Założeń do planu (...).</p> <p>Cele gospodarki energetycznej Gminy Miasta Radomia, określone w Założeniach, w tym</p> <ul style="list-style-type: none"> — polepszenie jakości powietrza, — podniesienie bezpieczeństwa energetycznego, — akceptacja społeczna działań gminy w zakresie energetyki, <p>odpowiadają założeniom strategicznym, uszczegóławiając i precyzując je.</p>
Gospodarka komunalna	<p>Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych na lata 2021-2025</p>	<p>Dokument aktualny do połowy okresu obowiązywania Strategii rozwoju (...), co wskazuje na podjęcie aktualizacji bądź uchwalenia nowego dokumentu po roku 2025.</p> <p>Zakres przewidzianych do realizacji przedsięwzięć z zakresu rozwoju, modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych jest zgodny z planowanymi kierunkami działań określonymi w ramach niniejszej Strategii. Pomiędzy dokumentami występuje korelacja rezultatów oraz potencjalnych źródeł finansowania.</p>
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	<p>Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miasta Radomia na lata 2021 – 2024</p>	<p>Okres obowiązywania Programu wskazuje na jego aktualność względem Strategii.</p> <p>Zapisy Programu wykazują zgodność i uszczegółowienie dla założeń wynikających z niniejszej Strategii. Cel strategiczny, cele szczegółowe i priorytetowe zadania inwestycyjne korespondują z założeniami Strategii.</p>
	<p>Plan Ochrony Parku Kulturowego Stary Radom</p>	<p>Plan sporządzony został w roku 2011. Zapisy dokumentu pozostają zgodne z aspektami strategicznymi dotyczącymi ochrony form krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.</p> <p>Aktualizacja dokumentu w wyniku ewentualnej zmiany, aktualizacji czy też uchwalenia nowego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dotyczącego terenu Parku Kulturowego Stary Radom.</p>

	Koncepcja programowa Miejskiego Ośrodka Kultury Amfiteatr na lata 2019 – 2026	<p>Koncepcja stanowi uszczegółowienie założeń strategicznych nawiązujących do rozwoju oferty kulturalnej oraz tworzenia i upowszechniania sposobów zaspokajania potrzeb kulturalnych radomskiej społeczności.</p> <p>Dokument aktualny, niewymagający aktualizacji.</p>
	Program kadencyjny działania Teatru Powszechnego im. Jana Kochanowskiego w Radomiu na okres od dnia 1 września 2019 roku do 31 sierpnia 2022 roku	<p>Program kadencyjny określa zakres 3 lat, co wskazuje że po 31 sierpnia 2022 roku wymagać będzie uchwalenia nowego bądź jego aktualizacji.</p> <p>Założenia Programu wskazują na możliwości zaspokajania potrzeb kulturalnych społeczności lokalnej, pozostając tym samym uszczegółowieniem założeń Strategii.</p>
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Radomia	Zakres celów i założeń strategicznych pozostaje zgodny z uwarunkowaniami strategicznymi ujętymi w Strategii, jednak z uwagi na długi okres obowiązywania Planu gospodarki Niskoemisyjnej, wymaga jest aktualizacja założeń w oparciu o bilans energetyczny miasta, dotychczas osiągnięte wyniki oraz zaplanowane do realizacji kierunki działania, określone w Strategii.
	Program ochrony środowiska dla miasta Radomia na lata 2021 – 2026 z perspektywą do roku 2030	Ramy czasowe obowiązywania dokumentu korespondują z okresem obowiązywania Strategii, ponadto zakres Programu doszczegóławia założenia strategiczne i kierunki działań.
Transport	Strategia Rozwoju Elektromobilności dla Gminy Miasta Radomia	<p>Strategia spójna z celami operacyjnymi dotyczącymi transportu oraz mobilności, a także w zakresie ochrony środowiska.</p> <p>Dokument aktualny, niewymagający aktualizacji.</p>
	Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Radomia na lata 2013-2025	<p>Perspektywa obowiązywania dokumentu wskazuje okres 2013-2025, co definiuje potrzebę aktualizacji bądź uchwalenia nowego Programu po roku 2025, o ile nie zaistnieją uzasadnione przesłanki do wcześniejszej aktualizacji.</p> <p>Założenia Planu korespondują z celami i kierunkami strategicznymi, nawiązującymi do zakresu rozwoju w zakresie możliwości transportowych i komunikacyjnych w Radomiu</p>
Polityka społeczna	Samorządowy Program na Rzecz Osób Niepełnosprawnych	<p>Dokument aktualny, uchwalony na lata 2019-2023, zaś po tym czasie wymagać będzie aktualizacji.</p> <p>Dokument zakłada zwiększenie świadomości społecznej o niepełnosprawności wśród mieszkańców Radomia, jak również formułuje możliwości do utworzenie właściwych warunków dla pełnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie.</p>

		Niepełnosprawność jest jedną z podstaw wykluczenia społecznego – wobec tego zakres dokumentu koresponduje z założeniami celu strategicznego I.
	Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2020-2022	Program traktuje o tematyce profilaktyki uzależnień, co wpisuje się w założenia strategiczne określone w Strategii. Zapisy Programu są uszczegółowieniem pojęcia profilaktyki, wskazując na profilaktykę uzależnień. Okres obowiązywania Programu wskazuje na konieczność aktualizacji po 2022 roku, przy czym zapisy powinny korespondować z założeniami strategicznymi.
	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2022 r.	Program wymaga opracowania corocznie. Doprecyzowuje problematykę uzależnienia jako problemu społecznego, wskazując tym samym na istniejące rozwiązania pomocowe, przeciwdziałając tym samym wykluczeniom społecznym. Zakres Programu koresponduje z założeniami Strategii.
	Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Gminy Miasta Radomia na 2021 rok	Dokument wymaga aktualizacji i dostosowania zapisów do celów wyznaczonych w strategii rozwoju.
	Gminny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2018-2022	Zakres ochrony zdrowia psychicznego ujęty jest w ramach opieki zdrowotnej, która z kolei pozostaje jednym z kluczowych uwarunkowań wysokiej jakości życia w Radomiu. Założenia Programu uszczegółwiają cele strategiczne i operacyjne.
	Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie Gminy Miasta Radomia na lata 2021-2025	Program jest integralną częścią systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jaki funkcjonuje na terenie Gminy Miasta Radomia, zapewniając bezpieczeństwo publiczne i socjalne. Program zawiera aktualne uwarunkowania rozwoju sfery społecznej. Tematyką Program wykracza poza ramy Strategii.
	Program osłony w zakresie dożywiania „Pomoc Gminy Miasta Radomia – posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023	Założenia Programu formułują zadania wykonywane przez jednostkę organizacyjną Gminy Miasta Radomia, działającą w aspekcie zapewnienia pożywienia osobom potrzebującym. Program jest wyrazem wyeliminowania poczucia wykluczenia społecznego, ubóstwa i głodu, dążąc do zapewnienia możliwie wysokiej jakości życia. Założenia zgodne z celem strategicznym I. Dokument aktualny, niewymagający aktualizacji.
	Program „Karta Rodzina Plus”	Program definiuje pomoc skierowaną do rodzin wielodzietnych oferując preferencyjne warunki, zwolnienia i ulgi podczas korzystania z usług publicznych, zwiększając tym samym ich udział

	<p>w kulturze, edukacji, możliwości rekreacji czy usług społecznych.</p> <p>Program pozostaje zgodny z założeniami Strategii.</p>
<p>Radomski Program na Rzecz Seniorów - „Siła w Seniorach” na lata 2018-2023</p>	<p>Program precyzuje założenia celu strategicznego i operacyjnych Strategii, nawiązując do pozycji seniorów i ich potrzeb, w tym dostępności do usług publicznych jak również możliwości uczestnictwa i współdecydowania rozwoju lokalnym.</p>
<p>Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Radomia na lata 2021-2023</p>	<p>Program ma na celu wsparcie systemu pieczy zastępczej funkcjonującej na obszarze miasta, wskazując tym samym na poprawę sytuacji społecznej, poprawę warunków dorastania i wychowania. Realizacja projektu opiera się o elementy niewskazane bezpośrednio w Strategii, jednak mające kluczowe znaczenia dla budowania miasta społecznie zintegrowanego.</p>
<p>Program wsparcia i rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych w Radomiu</p>	<p>Dokument wymaga aktualizacji, z uwagi iż jego założenia korespondują z poprzednio obowiązującą Strategią Rozwoju Gminy Miasta Radomia.</p>
<p>Program oddziaływań psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie Gminy Miasta Radomia na lata 2021 – 2025</p>	<p>Program jest integralną częścią systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jaki funkcjonuje na terenie Gminy Miasta Radomia, zapewniając bezpieczeństwo publiczne i socjalne. Program zawiera aktualne uwarunkowania rozwoju sfery społecznej. Tematyką Program wykracza poza ramy Strategii.</p>
<p>Karta Rodziny Osoby z Niepełnosprawnością”</p>	<p>Niepełnosprawność jest jedną z podstaw wykluczenia społecznego – wobec tego zakres dokumentu koresponduje z założeniami celu strategicznego I.</p>
<p>Program Gminy Miasta Radomia "Opieka wytchnieniowa"- edycja 2021</p>	<p>Program wymaga aktualizacji.</p> <p>Zakres Programu obejmuje wsparcie społeczne osób niepełnosprawnych, wskazując na eliminowanie problemu wykluczenia społecznego.</p>
<p>Powiatowy Program Zapobiegania Przemocy oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego na lata 2019-2023</p>	<p>Realizacja „Programu” przyniesie korzyści mieszkańcom Radomia polegające na ograniczeniu przestępczości, zjawisk patologicznych i innych zagrożeń, wskazując bezpośrednio na wyższą jakość życia i zwiększone poczucie bezpieczeństwa. Zakres celów strategicznych Strategii nie nawiązuje wprost do zapobiegania przestępczości i ochrony bezpieczeństwa obywateli oraz porządku publicznego, jednak niewątpliwie wspiera budowanie wysokiej jakości życia i tworzenie atrakcyjnej przestrzeni do życia i inwestowania.</p> <p>Okres obowiązywania wskazuje na konieczność podjęcia aktualizacji po 2023 roku.</p>

	Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Radomia na lata 2021-2023	Program stanowi doszczegółowienie założeń strategicznych nawiązujących do minimalizowania zjawiska wykluczenia społecznego, integracji społecznej oraz zapewnienia możliwie najlepszych warunków do rozwoju społecznego i zawodowego.
Rozwój lokalny	Strategia marki Radom	Strategia Marki nawiązuje do potencjałów i możliwości jakie rozwijają i budują konkurencyjności regionu. Dokument stanowi doprecyzowanie założeń strategicznych bazujących na potencjale i budowaniu relacji wewnętrznych i zewnętrznych.
	Program współpracy Gminy Miasta Radomia z organizacjami pozarządowymi	Program przyjmowany corocznie, wymaga aktualizacji i dostosowania przepisów do założeń strategicznych, wynikających ze Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030.
	Plan Inwestycyjny Gminy Miasta Radomia w ramach Planu Inwestycyjnego Regionalnych Inwestycji Terytorialnych dla Radomskiego Obszaru Strategicznej Interwencji	Wymaga aktualizacji, gdyż wskazane w Planie inwestycje i zakresy działań inwestycyjnych datowane są na lata 2016-2019. Założenia dokumentu mają na celu ustalenie właściwych priorytetów w ramach Inwestycji Terytorialnych, co wskazuje na wymaganie dostosowania do aktualnych uwarunkowań i zasad polityki terytorialnej.
Finanse publiczne	Uchwała budżetowa na rok 2021 - Uchwała nr XLVII/429/2020 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 14 grudnia 2020 roku	Uchwała przyjmowana corocznie. Odzwierciedla cele i kierunki działań określone w strategii, zintegrowana z wieloletnią prognozą finansową
	Wieloletnia Prognoza Finansowa - Uchwała Nr LXVIII/623/2021 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 29.11.2021 roku w sprawie: zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Miasta Radomia na lata 2021 – 2045.	Dokument aktualny, zgodny z zapisami strategii. Aktualizacja zgodnie z potrzebami. Na jej podstawie sporządzono ramy finansowe Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia - Radom 2030.

Źródło: opracowanie własne

Wytyczne do sporządzania dokumentów strategicznych

Oprócz analizy obecnie obowiązujących dokumentów, sformułowano również wytyczne/zalecenia w zakresie sporządzania dokumentów wykonawczych, którymi mogą być m.in. projekty oraz inicjatywy o charakterze rozwojowym, polityki tematyczne (sektorowe), jak również programy operacyjne.

Przez projekty/inicjatywy o charakterze rozwojowym rozumie się przedsięwzięcia realizowane w celu stworzenia jakiegoś produktu lub usługi czy też dostarczenia rozwiązania lub określonego rezultatu. Mają one charakter jednorazowy, incydentalny, mogą również stanowić przedsięwzięcia bardziej złożone, jak również zawsze mają zdefiniowany czas realizacji tj. początek i koniec. Projekty / inicjatywy są wdrażane przez powołany do tego zespół projektowy.

Natomiast polityki tematyczne (sektorowe) dotyczą konkretnych dziedzin funkcjonowania samorządu, mogą być związane np. z kulturą, ochroną środowiska, adaptacją do zmian klimatu, transportem itp. Polityki dotyczące konkretnych dziedzin, w jakich miasto prowadzi działania, mają charakter łączenia działań wskazanych w Strategii z poziomem operacyjnym w zakresie zarządzania, jak również wskazywać zasady czy standardy świadczenia usług publicznych przez Gminę Miasta Radomia.

Z kolei przez programy operacyjne rozumie się dokumenty/opracowania mające charakter wykonawczy, których podstawy prawne do opracowania wynikają z ustaw. Wśród takich dokumentów można wymienić m.in. Program Gospodarki Niskoemisyjnej czy też Gminny Program Rewitalizacji, czy Gminny Program Opieki nad Zabytkami itd.

W przypadku opracowania dokumentów o charakterze wykonawczym, które będą wdrażały założenia rozwojowe określone w Strategii, podstawową zasadą jest ich spójność. Dokumenty wykonawcze oprócz zachowania zgodności ze Strategią powinny również:

- być poprzedzone przeprowadzeniem diagnozy,
- zawierać wnioski z przeprowadzonej diagnozy,
- definiować cele strategiczne oraz kierunki działań służące ich realizacji,
- wskazywać oczekiwane rezultaty,
- określać ramy finansowe i źródła finansowania realizacji przyjętych w dokumencie założeń.

5.4. RAMY FINANSOWE ORAZ ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII ROZWOJU

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, jednym z elementów strategii rozwoju gminy jest określenie ram finansowych oraz źródeł finansowania strategii rozwoju.

Realizacja założeń „Strategii dalszego rozwoju miasta Radomia – Radom 2030” będzie wiązała się z inicjowaniem i wdrażaniem działań o charakterze infrastrukturalnym, jak również działań nieinwestycyjnych. W ten sposób zostanie zastosowane kompleksowe podejście do rozwiązania istniejących problemów i rozwoju Radomia w perspektywie do roku 2030.

Wielkość środków finansowych planowanych do przeznaczenia na finansowanie realizacji działań ujętych w Strategii została przedstawiona na poziomie celów strategicznych, które kumulują cele operacyjne oraz kierunki działań. Za bezcelowe zostało uznane przedstawianie szczegółowego planu finansowego dla każdego z celów operacyjnych oraz kierunków działania – takie podejście wynika z przewidywanej długookresowej perspektywy realizacji Strategii tj. do roku 2030. Najważniejszym aspektem jest natomiast określenie prognozowanej skali wydatków i orientacyjnych źródeł ich finansowania. Ponadto, przepisy prawa nie definiują w jaki sposób należy oszacować koszty realizacji Strategii, samorządy mają dowolność w zakresie wyboru właściwej metodyki.

Budżet planowanych wydatków Strategii ma charakter orientacyjny oraz szacunkowy, co jest związane z zachodzeniem różnych zmian i pojawianiem się nowych okoliczności, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych, które wpływają na budżet miasta, a więc będą mogły mieć również przełożenie na plan finansowy Strategii. Budżet Strategii, podobnie jak budżet miasta, będzie zatem podlegał aktualizacjom, co jest naturalnym zjawiskiem w polityce finansowej i inwestycyjnej samorządów. Takie podejście przyczyni się do zapewnienia dyscypliny i odporności finansowej miasta w perspektywie długookresowej.

Przy określaniu ram finansowych i ich aktualizacji będą uwzględniane m.in. następujące elementy:

- analiza dochodów i wydatków miasta w perspektywie ostatnich lat,
- analiza możliwości inwestycyjnych miasta,
- analiza płynności finansowej oraz analiza zadłużenia,
- analizy aktywności i skuteczności miasta w pozyskiwaniu pozabudżetowych źródeł finansowania działań,
- ustaleń zawartych w wieloletniej prognozie finansowej miasta,
- informacji na temat potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania, harmonogramu konkursów, warunków udziału i realizacji projektów, w tym wkładu własnego i przewidywanego poziomu dofinansowania,
- wiedzy i doświadczeń powstałych w wyniku realizacji różnego typu inwestycji na terenie miasta,
- bazy wiedzy i doświadczenia powstałych w wyniku tworzenia ram finansowych dla innych dokumentów funkcjonujących w mieście,
- informacji zapisanych w opracowanych już projektach, studiach wykonalności itp.
- innych informacji wnoszących wartość do ustalania ram finansowania.

Tabela 4. Ramy finansowe działań w ramach Strategii

Cel strategiczny	Szacunkowy budżet [zł]	Lata realizacji
I. Radom – miejsce wykorzystanych potencjałów	300 783 000	2022 - 2030
II. Radom – środowisko przyjazne mieszkańcom	49 627 000	2022 - 2030
III. Radom – harmonijnie ukształtowana przestrzeń	532 255 000	2022 - 2030
IV. Radom – centrum aktywności gospodarczej	38 417 000	2022 - 2030
łącznie	921 082 000	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Radomiu

Źródła finansowania będą miały dwojaki charakter, będą to środki własne Gminy Miasta Radomia, jak również będą to środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych – w formie bezzwrotnej i/lub zwrotnej. Władze miasta będą podejmowały wszelkie działania w celu prowadzenia skutecznej i efektywnej polityki rozwoju, w tym będą starały się wykorzystywać wszystkie dostępne możliwości finansowania. Potencjalnymi źródłami finansowania realizacji Strategii będą zatem:

- środki budżetowe Gminy Miasta Radomia, jak również innych jednostek samorządowych tj. regionalnych;
- środki z budżetu państwa w dyspozycji poszczególnych ministerstw, z dedykowanych programów i funduszy;
- środki pochodzące z funduszy celowych będących w dyspozycji różnych instytucji m.in. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Banku Gospodarstwa Krajowego, Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, i innych;

- środki pochodzące z UE w ramach różnych funduszy, programów oraz inicjatyw ze środków europejskich;
- środki pochodzące z innych niż europejskie funduszy finansowych, w tym m.in. funduszy norweskich;
- finansowanie oferowanego przez banki i inne instytucje finansujące;
- innych dostępnych źródeł finansowania umożliwiających realizację założeń Strategii.

W zakresie finansowania realizacji Strategii Gmina Miasta Radomia będzie się starała wykorzystywać szanse na pozyskanie dodatkowych, poza budżetowych środków finansowych, tak by zapewnić efektywność i optymalizację finansową. W tym zakresie szczególne możliwości upatruje się w środkach finansowych planowanych do udostępnienia w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021 – 2027.

6. MATRYCA ZGODNOŚCI CELÓW STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

Wyznaczając cele strategiczne oraz planowane kierunki działań kierowano się również zasadą zgodności założeń strategicznych, z zapisami aktów wyższego rzędu. W poniższej tabeli przedstawiono matrycę zgodności pomiędzy Strategią a kluczowymi dokumentami wyższego rzędu, istotnym z punktu widzenia niniejszego dokumentu.

Tabela 5. Matryca zgodności celów Strategii z dokumentami wyższego rzędu

Cele Strategii	Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030	Projekt Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ - Innowacyjne Mazowsze	Krajowa Polityka Miejska 2030 - Projekt
<p>Cel strategiczny 1. Radom – miejsce wykorzystanych potencjałów</p>	<p>Spójność celów i kierunków działań z :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem szczegółowym II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony • Celem szczegółowym III - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu 	<p>Spójność celów i kierunków działań z :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, • Celem 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych, • Celem 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie. 	<p>Spójność celów i kierunków działań z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem rozwojowym: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki, • Celem rozwojowym: Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia 	<p>Spójność celów i kierunków działań z celem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mazowsze zintegrowane społecznie – Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki, • Mazowsze bogate kulturowo – Wykorzystanie walorów środowiska naturalnego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia 	<p>Spójność celów i kierunków działań z celem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Miasto sprawne - zdolność skutecznego zarządzania, efektywnego wykorzystania zasobów własnych, ale także umiejętność współpracy między wszystkimi uczestnikami procesów rozwoju miejskiego „Miasto dostępne - gwarancja zapewnienia równych szans wszystkim mieszkańcom i pełnego ich uczestnictwa w życiu społeczności oraz w dostępie do usług publicznych niezależnie od wielkości i umiejscowienia w strukturze osadniczej.

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Cel strategiczny 2. Radom – środowisko przyjazne mieszkańcom</p>	<p>Spójność celów i kierunków działań z :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem szczegółowym II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony 	<p>Spójność celów i kierunków działań z :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. 	<p>Spójność celów i kierunków działań z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem rozwojowym: Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska 	<p>Spójność celów i kierunków działań z celem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zielone, niskoemisyjne Mazowsze – Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody 	<p>Spójność celów i kierunków działań z celem:</p> <p>Miasto zielone - przeciwstawianie się pogłębianiu kryzysu klimatycznego, przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych oraz odbudowywanie ekosystemów na obszarach miejskich.</p>
---	--	---	--	---	---

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Cel strategiczny 3. Radom – harmonijnie ukształtowana przestrzeń</p>	<p>Spójność celów i kierunków działań z :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem szczegółowym II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony 	<p>Spójność celów i kierunków działań z :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. 	<p>Spójność celów i kierunków działań z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem rozwojowym: Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego 	<p>Spójność celów i kierunków działań z celem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostępne i mobilne Mazowsze – Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego 	<p>Spójność celów i kierunków działań z celem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Miasto kompaktowe - dążenie do rozwoju obszarów miejskich (w zwartości strukturalnej) w sposób zrównoważony i odpowiedzialny oraz racjonalnego wykorzystania przestrzeni i dostępnych zasobów, Miasto dostępne - gwarancja zapewnienia równych szans wszystkim mieszkańcom i pełnego ich uczestnictwa w życiu społeczności oraz w dostępie do usług publicznych niezależnie od wielkości i umiejscowienia w strukturze osadniczej.

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Cel strategiczny 4. Radom – centrum aktywności gospodarczej</p>	<p>Spójność celów i kierunków działań z :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem szczegółowym 1 – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną 	<p>Spójność celów i kierunków działań z :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, • Celem 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych, • Celem 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie. 	<p>Spójność celów i kierunków działań z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem rozwojowym: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii 	<p>Spójność celów i kierunków działań z celem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze - Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii. 	<p>Spójność celów u kierunków działań z celem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Miasto produktywne - oparcie rozwoju obszarów miejskich na zdywersyfikowanej gospodarce, która zapewnia mieszkańcom miejsca pracy, tworząc solidną inwestycyjną podstawę zrównoważonego rozwoju miejskiego. • Miasto inteligentne - wykorzystanie procesów transformacji cyfrowej na rzecz wzmacniania wzajemnych relacji pomiędzy zarządzającymi obszarem miejskim, mieszkańcami i przedsiębiorcami, aby efektywnie zarządzać rozwojem miejskim.
--	---	---	---	--	---

Źródło: Opracowanie własne

7. SPIS, TABEL, WYKRESÓW, RYSUNKÓW, SCHEMATÓW

MAPA 1. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI NA POZIOMIE REGIONALNYM	85
SCHEMAT 1. ETAPY OPRACOWANIA STRATEGII DALSZEGO ROZWOJU GMINY MIASTA RADOMIA – RADOM 2030	5
SCHEMAT 2. SYSTEM WDRAŻANIA, REALIZACJI, MONITORINGU I AKTUALIZACJI STRATEGII.....	91
TABELA 1. ANALIZA SWOT	31
TABELA 2. PODMIOTY UCZESTNICZĄCE W REALIZACJI STRATEGII	92
TABELA 3. WERYFIKACJA I WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	99
TABELA 4. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ W RAMACH STRATEGII	106
TABELA 5. MATRYCA ZGODNOŚCI CELÓW STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU	108
WYKRES 1. ZMIANA LICZBY MIESZKAŃCÓW GMINY MIASTA RADOMIA I INNYCH JEDNOSTEK PORÓWNAWCZYCH.....	7
WYKRES 2. LICZBA CZŁONKÓW KLUBÓW SPORTOWYCH W RADOMIU	11